

Voorjaarsnota 2023

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
Algemeen.....	4
Voorwoord.....	4
Samenvatting.....	5
Leeswijzer.....	8
Ambities.....	9
Programma's.....	10
Overzicht programma's.....	10
Inwoner.....	10
Doelen & resultaten.....	10
Wat willen we bereiken?.....	10
Wat gaan we daarvoor doen?.....	10
Wat mag het kosten?.....	19
Toelichting verschillen Primaire begroting - Voorjaarsnota.....	20
Beleidskaders.....	23
Verbonden partijen.....	24
Onze buurt.....	25
Doelen & resultaten.....	25
Wat willen we bereiken?.....	25
Wat gaan we daarvoor doen?.....	25
Wat mag het kosten?.....	38
Toelichting verschillen Primaire begroting - Voorjaarsnota.....	38
Beleidskaders.....	42
Verbonden partijen.....	43
Onze gemeente.....	44
Doelen & resultaten.....	44
Wat willen we bereiken?.....	44
Wat gaan we daarvoor doen?.....	44
Wat mag het kosten?.....	54
Toelichting verschillen Primaire begroting - Voorjaarsnota.....	54
Beleidskaders.....	56
Verbonden partijen.....	56
Ons geld.....	57
Wat mag het kosten?.....	57
Toelichting verschillen Primaire begroting - Voorjaarsnota.....	57
Beleidskaders.....	59
Verbonden partijen.....	59
Overhead.....	60
Wat mag het kosten?.....	60
Toelichting verschillen Primaire begroting - Voorjaarsnota.....	60
Beleidskaders.....	62
Verbonden partijen.....	62
Paragrafen.....	63
Lokale heffingen.....	63
Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	64
Onderhoud kapitaalgoederen.....	65
Algemeen.....	65
1. Wegen.....	66
2. Riolering.....	67
3. Water.....	69
4. Groen.....	71
5. Gebouwen.....	72

6. Openbare verlichting	74
7. Speelruimten	75
Financiering	77
Bedrijfsvoering	78
Personeel	78
Informatievoorziening	81
Organisatie	83
Huisvesting	83
Wet Open Overheid	85
WOO contactfunctionaris	85
Passieve openbaarmaking	85
Actieve openbaarmaking	85
Informatiehuishouding	85
Verbonden partijen	87
Grondbeleid	88
Financiële begroting	89
Inleiding	89
Overzicht baten en lasten	89
Incidentele baten en lasten	90
Financieel MeerjarenPerspectief	100
Bijlagen	101
Raadsvoorstel	101
Specificatie Financieel MeerjarenPerspectief	105
Toelichting financiële begrippen	108
Toelichting afkortingen	111

Algemeen

Voorwoord

Welkom bij onze Voorjaarsnota 2023!

In de Programmabegroting 2023 hebben wij onze ambities, doelen en resultaten voor 2023 beschreven. Ook de geraamde inkomsten en uitgaven staan in de begroting. Tussentijds rapporteert het college aan de raad over de realisatie van de begroting. De eerste rapportage voor 2023 is de Voorjaarsnota.

Deze rapportage gaat over:

1. Hoe ver zijn we met het behalen van de afgesproken resultaten?
2. Welke geraamde inkomsten en uitgaven passen we aan?

Hoever zijn we met het behalen van de afgesproken resultaten en ambities?

Per programma hebben we de actuele stand van zaken van de doelen en resultaten beschreven en de financiële gevolgen hiervan verwerkt.

Welke geraamde inkomsten en uitgaven passen we aan?

De grootste nadelige afwijkingen worden veroorzaakt door bedrijfsvoeringskosten (inhuur), Sociaal Team en openbaar groen. De grootste voordelige afwijking wordt veroorzaakt door de Algemene uitkering.

De mutaties uit deze Voorjaarsnota leiden tot een begrotingssaldo voor 2023 van € 1.127.000 nadelig. Het tekort voor 2023 halen we uit de algemene reserve. Het saldo van de algemene reserve is meer dan voldoende.

Het raadsvoorstel en het raadsbesluit zijn opgenomen in de bijlagen. Klik hier om direct naar het [raadsvoorstel](#) te gaan.

Met vriendelijke groet,

College van burgemeester en wethouders

Samenvatting

Op 10 november 2022 heeft de gemeenteraad de Programmabegroting 2023 en de eerste begrotingswijziging vastgesteld. Het begrotingssaldo van de primaire begroting was **€ 348.000** voordelig. De eerste begrotingswijziging had een nadelig saldo van € 50.000. Het begrotingssaldo na de 1e begrotingswijziging was **€ 298.000** voordelig.

Volgens genomen besluiten en de ontwikkelingen en afwijkingen die in deze Voorjaarsnota zijn vermeld stellen we het begrotingssaldo nu met **€ 1.425.000** nadelig bij. Het begrotingssaldo komt daarmee op **€ 1.127.000** nadelig. Zie onderstaande tabel.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Hoofdstuk	Bedrag
Primaire begroting		348 V
Begrotingsresultaat na vaststelling (10 november 2022)		348 V
Voorjaarsnota 2023		
> 1e begrotingswijziging		-50 N
> verwerkte besluitvorming		-320 N
> overige ontwikkelingen		-1.105 N
		-1.475 N
Begrotingsresultaat na voorjaarsnota 2023		-1.127 N

In deze Voorjaarsnota zijn per programma de mutaties aangegeven en toegelicht. Het betreft veelal autonome ontwikkelingen waar we niet op kunnen sturen. De grootste mutaties zijn:

- Algemene uitkering	+ 50
- Kosten bedrijfsvoering	- 450
- Sociaal Team	- 400
- Openbaar groen	- 63
- Sporthallen/ zwembad	- 36
- Donatie aardbeving Turkije/ Syrië	- 35
- Watertappunten	- 38
- Uitvoeringsagenda onderwijs	- 30
- Maatschappelijke opvang	- 30
- Overige mutaties	- 73
Totaal	- 1.105

Hieronder staat een overzicht met daarin de saldi per programma na verwerking van de mutaties in deze Voorjaarsnota.

Bedragen x €1.000

Programma	Begroting	Mutaties	Begroting	Meerjarenbegroting		
	2023	t/m	2023	2024	2025	2026
	Primair	VJN	na VJN			
	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
Inwoner	-39.318	-2.038	-41.356	-39.640	-38.512	-38.339
Onze buurt	-15.345	-1.670	-17.015	-16.163	-16.493	-16.564
Onze gemeente	-6.143	-344	-6.487	-6.347	-6.376	-6.397
Ons geld	71.722	1.665	73.387	72.679	72.278	67.617
Overhead	-11.574	-632	-12.206	-11.617	-11.644	-11.611
Saldo rekening baten en lasten	-659	-3.020	-3.678	-1.088	-748	-5.293
Toevoeging aan reserves	-330	0	-330	-322	-313	-303
Onttrekking aan reserves	1.337	1.545	2.882	1.291	1.236	1.227
Resultaat rekening baten en lasten	348	-1.475	-1.127	-118	175	-4.370

Daarnaast spelen er een aantal algemene ontwikkelingen die financiële gevolgen voor de begroting hebben. Hieronder gaan we in op een drietal ontwikkelingen.

1. Prijsstijgingen (inflatie en energie)

Diverse oorzaken, zoals het tekort aan grondstoffen, groeiende economie, conflict tussen Rusland en Oekraïne leiden sinds enige tijd tot een hogere inflatie dan die we gewend zijn. Deze hogere inflatie heeft financiële gevolgen voor onze begroting. In deze voorjaarsnota is een aantal budgetten aangepast voor prijsstijgingen. Voor de verhoging van de budgetten voor zorgkosten en energiekosten in deze voorjaarsnota hebben we de stelpost prijsontwikkelingen ingezet voor een bedrag van € 1.021.000.

Mogelijk krijgen we een hogere algemene uitkering, omdat deze uitkering gekoppeld is aan de rijksuitgaven. Deze uitgaven stijgen ook door inflatie. Meer informatie hierover krijgen we bij de meicirculaire 2023.

2. Opvang vluchtelingen Oekraïne

In deze voorjaarsnota ramen we een budget van € 4 miljoen aan rijksuitkering voor de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne. Dit bedrag ramen we ook aan de uitgavenkant. Deze mutatie heeft dus geen invloed op het begrotingssaldo. De duur van de oorlog in Oekraïne is niet in te schatten. Zolang deze situatie bestaat, betekent dit een extra taak voor onze gemeente. Dit gaat ten koste van de reguliere werkzaamheden. Ook zetten we extra medewerkers in voor onder andere burgerzaken, zorgloket, inkomen en participatie.

3. Personele ontwikkelingen

De arbeidsmarkt is flink in beweging. We zien dat medewerkers tegenwoordig sneller van baan veranderen. De hogere mobiliteit schreven we aanvankelijk toe aan de corona-periode. Maar het lijkt aan te houden en een gegeven te worden waar we rekening mee moeten houden. De hogere mobiliteit zorgt voor veel vacatures. En dat veroorzaakt weer een hogere werkdruk bij de zittende medewerkers.

Daarnaast merken we dat er nog steeds schaarste heerst in vele vakdisciplines, waardoor sommige vacatures maar moeilijk op te vullen zijn.

Tot slot worden we geconfronteerd met een hoger ziekteverzuim. En vooral met langdurige uitval.

Al met al betekent dit dat we veel mensen moeten inhuren om de gaten te dichten, zodat de dienstverlening kan doorgaan. Daarbij merken we dat de tarieven voor inhuur flink aan het stijgen zijn. Hierdoor zijn de budgetten die we vooraf voor inhuur hebben geraamd al vroeg in het jaar volledig benut.

We hebben een inventarisatie gemaakt van de inhuurkosten die we voor de rest van het jaar nog verwachten. We denken op dit moment nog € 400.000 extra nodig te hebben voor het Sociaal Team (zie 2.15) en € 450.000 voor de rest van de organisatie. Deze bedragen ramen we dan ook bij op de stelpost inhuur.

Daarnaast is er een nieuwe CAO voor gemeenteambtenaren afgesloten. Op basis van het concept- akkoord is een globale doorrekening gemaakt. We verwachten een uitzetting van ongeveer € 250.000. Omdat het een concept- akkoord is, hebben we deze mutatie nog niet verwerkt in deze voorjaarsnota.

Bij de najaarsnota komen we hier op terug. Dan maken we ook een analyse van de besteding van de personele budgetten. De ervaring leert dat we dan kunnen melden dat een aantal budgetten niet volledig is benut, wat weer een stukje compensatie oplevert.

Leeswijzer

Na het algemeen gedeelte staan bij de `ambities` de keuzes weergegeven die bij de programmabegroting zijn gemaakt. De `programma's` bevatten wat we willen bereiken en wat we al hebben bereikt.

Onder `financiële begroting` staat het totaaloverzicht van de verwachte baten (inkomsten) en lasten (uitgaven) voor 2023. Daarnaast zijn bij dit onderdeel een overzicht van de incidentele baten en lasten en het Financieel MeerjarenPerspectief (FMP) opgenomen.

Tot slot zijn in de `bijlagen` het raadsvoorstel en een specificatie van het FMP opgenomen. Ook geven we hier een toelichting op afkortingen en financiële begrippen.

Onze schrijfstijl proberen we kort en helder te houden en verwijst met 'elektronische links' naar de documenten die erbij horen.

Minbedrag betekent: nadelig of uitgaaf/investering

Plusbedrag betekent: voordelig of inkomst

Inhoudsrechten (disclaimer)

In de Voorjaarsnota is gebruik gemaakt van informatie van derden. Hoewel de Voorjaarsnota met de grootst mogelijke zorgvuldigheid is samengesteld kunnen gebruikers van deze stukken geen rechten ontlenen aan of aanspraak maken op de juistheid en volledigheid van de inhoud. Ook aanvaarden wij geen aansprakelijkheid voor eventuele schade die daardoor kan ontstaan.

Ambities

Onze missie is:

“Iedereen doet ertoe en doet mee in onze vitale en betrokken gemeenschappen.”

1. We doen het samen!

De gemeente Berg en Dal is er voor haar inwoners. Die inwoners vormen samen de gemeenschap Berg en Dal. Met elkaar zorgen we ervoor dat het goed wonen is in onze gemeente. Maar er verandert wel iets in de manier waarop we dat doen. De tijd dat de gemeente voor alles zorgde én over alles besliste is voorbij. Dat kan niet meer en dat willen we ook niet meer. U als inwoner vraagt en krijgt steeds meer zeggenschap. En u zorgt steeds vaker zelf voor een goed woon-, werk- en leefklimaat. Voor uzelf en voor anderen. De gemeente wil hierbij een gelijkwaardige partner zijn. We willen ruimte geven aan uw initiatieven en u ondersteunen om dingen mogelijk te maken.

2. Betaalbaar Berg en Dal!

Wij zijn ons er heel goed van bewust dat wij met gemeenschapsgeld werken. De portemonnee van de gemeente verschilt daarbij niet zo veel met die van uzelf. Niet alles wat we willen kan ook, dus maken wij duidelijke keuzes. En we geven niet meer uit dan er binnenkomt. Als er een tekort dreigt dan kijken we eerst of er in de uitgaven geschrapt kan worden. We kunnen ook de belastingen verhogen, maar dat willen we zoveel mogelijk voorkomen.

3. Hier wordt gewerkt!

We willen dat iedereen de kans krijgt om aan het werk te zijn. En als dat niet lukt, dan willen we zorgen voor een zinvolle dagbesteding. Want iedereen heeft een talent, dat kan bijdragen aan onze samenleving. Onze missie is niet voor niets: iedereen doet ertoe en doet mee in onze vitale en betrokken gemeenschappen.

4. Duurzaam Berg en Dal!

De zorg voor de wereld van morgen is ontzettend belangrijk. Onze kinderen moeten kunnen opgroeien in een mooie, veilige en gezonde omgeving. Daarom gaan we energie besparen, meer schone energie opwekken, grondstoffen hergebruiken, blijven we lokale initiatieven ondersteunen en zorgen voor minder afval. Doordat ons klimaat verandert, krijgen we ook steeds extremer weer. We moeten zorgen dat we onze omgeving hier goed op inrichten. Hiervoor is de komende jaren veel geld nodig. Wij kunnen dat niet alleen, dat moeten we samen doen met u. Wij passen de openbare ruimte aan. Aan u vragen wij hetzelfde te doen op uw eigen terrein.

5. Zichtbaar en betrouwbaar!

Onze inwoners, instellingen en bedrijven weten voor welke producten en diensten zij bij de gemeente terecht kunnen. Wij communiceren hier duidelijk over. Aan de balie, de telefoon, maar ook op de gemeentepagina, website en sociale media. U weet ons te vinden en u bent tevreden over onze dienstverlening. Dat komt omdat we duidelijk zijn over wat we doen en wat we niet doen. We zijn vriendelijk, geven snel antwoord op eenvoudige vragen en leveren maatwerk als dat nodig is. We bieden hulp aan mensen in nood. We hebben contact met u en weten wat er speelt in onze gemeente en in de regio. Wij laten zien dat wij opkomen voor de belangen van onze inwoners.

Programma's

Overzicht programma's

Inwoner

Meestal heb je de gemeente niet nodig in je dagelijks leven. Je redt het prima zelf. Dat is ook de bedoeling. Maar dat lukt niet iedereen. Soms lukt het niet om alles zelf te regelen. Vaak zonder dat je daar zelf iets aan kunt doen. De gemeente probeert je dan te helpen. Dat kan voor een korte of lange tijd zijn. Bijvoorbeeld als het gaat om zorg, inkomen, onderwijs of gezondheid. De belangrijkste dingen die je nodig hebt om op een normale en prettige manier te kunnen leven. De gemeente is vaak een laatste plek voor hulp. Daarbij werkt de gemeente samen met andere organisaties of huurt hen hiervoor in. Onze bedoeling is iedereen een goede basis te geven, een steun in de rug, zodat je verder kunt en mee kunt blijven doen!

Programmanaam	Inwoner	Onze buurt	Onze gemeente
Plaats van actie	- Persoonlijk/thuis	- Directe omgeving/dorp	- Gemeente mét de regio gemeenten
Rol inwoner	- Regie eigen leven - Mee blijven doen	- Meedoen - Initiatief nemen	- Ontwikkelen - Klant
Rol gemeente	- Regelen - Betalen - Veel bemoeienis	- Afnemende betrokkenheid - Minder regels, meer stimuleren	- Loslaten - Samenwerken - Diensten verlenen

Doelen & resultaten

Wat willen we bereiken?

- 1.1 Ik heb voldoende inkomen.
- 1.2 Ik kan hulp vragen als dat nodig is.
- 1.3 Ik ben betrokken en doe mee.
- 1.4. Alle kinderen krijgen gelijke kansen.

Wat gaan we daarvoor doen?

1.1.1 Inwoners die weinig geld hebben worden ook in 2023 gesteund zodat zij net als iedereen kunnen meedoen in de samenleving.

In december 2021 is het nieuwe beleidsplan minima & schuldhulpverlening vastgesteld. Hierin staan verschillende doelen benoemd waar we de aankomende jaren naartoe werken. Zo gaan we vanaf 2023 onze Doe Mee-regeling anders inrichten en werken we samen met Stichting Leergeld zodat meer kinderen mee kunnen doen in de samenleving. Daarnaast worden beleidsregels aangepast zodat er meer maatwerk mogelijk is voor onze inwoner.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Sinds 1 januari 2023 werken we samen met Stichting Leergeld. Zij hebben dit jaar al 172 kinderen geholpen (105 gezinnen). Onder andere met lidmaatschappen van verenigingen, fietsen en laptops. Ook zijn er beleidsregels vastgesteld, zodat er meer maatwerk mogelijk is. Daarnaast lopen de volgende acties:

- cliënt ervaringsonderzoeken zijn uitgezet onder inwoners (wat gaat goed en wat kan

- beter);
 - we onderzoeken of er een permanent noodfonds (voor mensen die tussen wal en het schip vallen) noodzakelijk is;
- er zijn samenwerkingsafspraken gemaakt (convenant) met ketenpartners bij zware fraudecasuïstiek.

1.1.2 Inwoners met schulden worden geholpen.

Ook op het gebied van schuldhulpverlening zijn verschillende doelen benoemd waaraan gewerkt gaat worden vanuit het actieplan. Zo gaan we 2023 meer regie voeren op het gebied van schuldhulpverlening. Dit wil zeggen dat we meer taken zelf gaan uitvoeren in plaats van uitbesteden. Zo krijgen we beter inzicht in de dossiers van inwoners en kunnen we beter inspelen op de problemen en de vragen van inwoners. Zo wordt het voor ons ook eenvoudiger om in te spelen op bijvoorbeeld de problemen rondom de hoge energieprijzen. We zien namelijk door de energiecrisis steeds vaker dat inwoners hun energierekening niet meer kunnen betalen. Vanuit schuldhulpverlening komt hier meer focus op.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Er zijn grote veranderingen doorgevoerd binnen onze schuldhulpverlening en dat betekent dat we de gehele schuldhulpverlening zelf gaan uitvoeren. Inwoners hebben een vast aanspreekpunt en hoeven hun verhaal niet meer te herhalen bij de verschillende instanties. Wat we gaan doen:

- We bieden saneringskredieten aan zodat het aantal schuldeisers wordt beperkt;
- We bieden budgetbeheer aan om schulden te voorkomen.

Hiervoor is inmiddels alles ingericht (aanpassingen systemen en contracten). Dit gaan we de komende periode monitoren en we sturen bij waar nodig.

1.2.1 Grip op de kosten van Wmo en Jeugdhulp: implementatie koersdocument

In het Koersdocument sociaal domein dat begin 2021 door de raad is vastgesteld, hebben we de richting bepaald om de ondersteuning op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de Jeugdwet goed en betaalbaar te houden. De ingezette lijn van het Koersdocument blijft in 2023 onverminderd van kracht.

De drie belangrijke thema's waar we de komende tijd aan blijven werken zijn:

- gebiedsgericht werken (niet elke wijk heeft hetzelfde nodig)
- één gezin, één plan (te beginnen met meer en betere samenwerking tussen het sociaal team en team participatie en inkomen)
- normaliseren (o.a. door meer laagdrempelige opvoedondersteuning).

We investeren in de samenwerking met onze partners, met name in het preventieve, voorliggende veld. Samen werken we aan een gezamenlijke visie op preventie en kijken we hoe we ook verwijzers, zorgaanbieders, sportclubs, ouders en jeugdigen en andere relevante partijen hieraan kunnen verbinden.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Daar waar mogelijk sturen we op de kosten, maar wanneer hulp nodig is bieden we dit ook. Dit is het spanningsveld waar we mee te maken hebben. Op dit moment hebben we onze kosten realistisch geraamd en monitoren deze goed.

- We hebben onze gebiedsaanpak voor Millingen aan de Rijn voorgedragen als project voor medefinanciering van de Groene Metropoolregio. Dit kan helpen om het goed van de grond te krijgen. Dit willen we combineren met het aardgasvrij maken van een wijk in Millingen.
- De interne samenwerking binnen onze organisatie is verbeterd. Medewerkers weten elkaar goed te vinden. Om het integrale werken te bevorderen hebben we één ICT-applicatie voor inkomen, jeugdhulp, leerlingenvervoer, participatiewet, stathouders/inburgering, Wmo en schuldhulpverlening ingekocht en starten we nu met de implementatiefase.
- We hebben aanbod voor laagdrempelige opvoedondersteuning gerealiseerd (groepsaanbod) en bovendien hebben we het maatschappelijk werk algemeen toegankelijk gemaakt (dus geen indicatie van het sociaal team nodig). We hebben ook

geïnvesteed in extra jongerenwerk, onder andere op het Montessori college in Groesbeek.

In het kader van het terugdringen van het jeugdzorggebruik is de Hervormingsagenda opgesteld. De daarin gemaakte (landelijke) afspraken zullen wij lokaal moeten vertalen.

Verder zijn we bezig met de implementatie van het Integraal Zorgakkoord (IZA) dat vorig jaar door een groot aantal partijen is ondertekend (waaronder VNG). Doel is om de zorg goed, toegankelijk en betaalbaar te houden terwijl de vraag sneller toeneemt dan het aanbod, onder andere door vergrijzing en schaarste op de arbeidsmarkt. De zorg staat daarmee onder druk. In 2023 gaan we hiervoor aan de slag met het opstellen van een regiobeeld (kwartaal 2) en een regioplan (kwartaal 4). De eerste stappen hiervoor zijn gezet.

Omdat het sociaal domein altijd in beweging is gaan we de balans opmaken of de opgave en de belangrijkste thema's aan herijking toe zijn.

1.2.2 We helpen inwoners langer zelfstandig thuis te wonen.

We willen een inclusieve samenleving zijn. Mensen wonen daarom steeds minder vaak in zorginstellingen, ook als ze ouder worden of (psychisch) kwetsbaar zijn. Om hen goed te ondersteunen gaan we in 2023 het volgende verder ontwikkelen:

- We gaan door met de inzet van WijkGGD'ers om mensen met onbegrepen gedrag en hun omgeving laagdrempelig te helpen. Hiermee zijn we in 2022 gestart. In 2023 sturen we de inzet bij, als het nodig is. Dit doen we op basis van de evaluatie die eind 2022 gehouden wordt.
- We breiden ondersteuning door vrijwillige Maatjes uit en evalueren het effect hiervan.
- We organiseren bijeenkomsten en activiteiten die inclusie bevorderen.
- We bieden trainingen en cursussen die familie en naasten van mensen met psychische problematiek sterk en weerbaar houden.
- We zetten in op passende woonvormen waarbij voldoende zorg en/of ondersteuning aanwezig is, zodat zo zelfstandig wonen mogelijk blijft. Aan de hand van de in 2022 uitgevoerde woon-zorganalyse voeren we hierop de regie.

Stand van zaken Voorjaarsnota

De Wijk-GGD is verlengd voor 2023. Uit de evaluatie bleek dat de inzet van de Wijk-GGD gewaardeerd wordt, zowel door inwoners als professionals, vanwege de laagdrempeligheid en ervaringsdeskundigheid. We sturen bij waar nodig.

Met Forte Welzijn zijn afspraken gemaakt over het uitbreiden van het aanbod van vrijwillige Maatjes. Een communicatiecampagne hierover is door Forte Welzijn opgestart. De campagne heeft 19 reacties opgeleverd, waarvan na gesprekken met deze potentiële vrijwilligers er 14 maatje zijn geworden.

We hebben in maart activiteiten georganiseerd in het kader van de Welkome Wijk en de Week van de Psychiatrie. In het najaar gaan we hier mee verder.

Er zijn afspraken gemaakt met aanbieders, zodat in 2023 een breed palet aan trainingen en cursussen gegeven kan worden in het omgaan en communiceren met mensen met een beperking, zoals een lichte verstandelijke beperking, autisme, niet-aangeboren hersenletsel en psychische problematiek. Deze trainingen en cursussen zijn voor iedereen. De eerste trainingen zijn gestart.

Dit jaar organiseren we bijeenkomsten over dementie, zowel voor collega's als voor ondernemers, en hoe je daar als samenleving op een goede manier mee om kan gaan. De bijeenkomsten worden verzorgd door Alzheimer Nederland. Zo zorgen we ervoor dat we een dementievriendelijke gemeente worden.

Als vervolg op de vitaliteitsmarkt in Groesbeek organiseren we in september een vitaliteitsmiddag in Millingen aan de Rijn. Langer zelfstandig thuis wonen wordt vanuit verschillende invalshoeken belicht.

1.2.3 We helpen voorkomen dat kinderen uit huis worden geplaatst.

Als een kind (tijdelijk) niet thuis kan wonen is dit erg ingrijpend. Daarom willen we uithuisplaatsingen zoveel mogelijk voorkomen.

In 2023:

- Maken we de inzet van de Stichting Buurtgezinnen structureel. We hebben in 2022 een positief effect gezien van deze inzet. We helpen hiermee vroegtijdig spanningen in gezinnen te verminderen.
- Ondersteunen we de samenwerking tussen Stichting Buurtgezinnen en Forte Thuis.
- Gaan we door met de inzet op de Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming. We kijken kritisch welke processen thuis horen bij de jeugdbeschermingsorganisaties en wanneer we als gemeente zelf vroegtijdig kunnen helpen bij complexe casuïstiek.
- We volgen de toekomsttuin (onderdeel Gelderse Verbeteragenda) die gestart is in 2022 in Nijmegen, om te zien welke onderdelen wij hiervan in onze gemeente kunnen implementeren.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Per januari is de inzet van Stichting Buurtgezinnen structureel gemaakt. Aankomend jaar is er ruimte om acht nieuwe gezinnen aan elkaar te koppelen. We onderzoeken of we gebruik gaan maken van de Zorgoppas. Deze instantie biedt een oppas gespecialiseerd in zorg voor kwetsbare kinderen, zodat ouders ontlast worden. Momenteel wordt de Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming geëvalueerd op knelpunten in het uitvoerende proces. Een goedlopend proces zorgt immers voor snel handelen, zodat de hulp zo snel mogelijk op de goede plaats is. De toekomsttuinen die in 2022 gestart zijn in Nijmegen worden gevolgd om hier zelf als gemeente van te leren. We verwachten dit jaar nog een implementatie te kunnen doen.

1.2.4 Wij helpen mantelzorgers, zodat zij de zorg voor hun naasten kunnen blijven bieden.

In 2022 is de Nota Mantelzorg 2022-2026 door de raad vastgesteld. In deze nota staan concrete acties hoe we mantelzorgers helpen. Voorbeelden zijn: uitreiken van een mantelzorgcompliment, organiseren van inloop en ontmoeting, beschikbaar stellen van respijtzorg en mantelzorgers in contact brengen door middel van een app, tafels en lotgenotencontact. De komende jaren pakken we samen met Mantelzorg Berg en Dal deze acties op.

Stand van zaken Voorjaarsnota

In het eerste kwartaal heeft Mantelzorg Berg en Dal een thema-avond georganiseerd over mantelzorg en wonen (De Sprong, in Ooij). Thema's die besproken werden zijn: (pre-)mantelzorgwoningen, Wmo-aanpassingen aan de woning en de mantelzorgurgentieverklaring (voor sociale huur).

De gemeente, ODRN, Oosterpoort Wonen en Waardwonen waren bij deze avond aanwezig. De gemeente Berg en Dal werd begin 2023 in een uitzending van 1vandaag benoemd als voorbeeldgemeente voor beleid over pre-mantelzorg wonen, omdat we het mogelijk maken om al eerder te verhuizen. We anticiperen hiermee op de toenemende zorgbehoefte.

Wij gaan verder met de reguliere activiteiten van Mantelzorg Berg en Dal. Zoals het organiseren van de mantelzorgtafels (waar lotgenoten elkaar kunnen spreken) en respijtzorg (tot nu toe 4 casussen).

1.3.1 Inwoners bepalen zelf welke onderwerpen belangrijk zijn voor hun dorp en gaan hiermee aan de slag.

De gemeente stelt budget en ambtelijke ondersteuning beschikbaar voor het opstellen van Dorpsagenda's. De inwoners uit het dorp nemen het initiatief voor een Dorpsagenda, wij ondersteunen waar dit nodig is. Bij het opstellen van een Dorpsagenda bespreken inwoners met elkaar wat ze in hun dorp kunnen doen om er goed te leven en te wonen. Hierover maken ze samen afspraken. Ze bepalen zelf waar ze aan willen werken en of ze hierbij hulp van de gemeente of andere organisaties nodig hebben. In 2022 heeft de werkgroep Burgerparticipatie het thema Dorpsagenda's geëvalueerd. We gaan met de aanbevelingen aan de slag om dit middel samen met inwoners nog beter te benutten. We verwachten in 2023 dat inwoners in

verschillende werkgroepen met acties aan de slag gaan. Ook zullen dorpen weer het gesprek voeren om de agenda's te herijken of (opnieuw) op te stellen.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Afgelopen jaar is een rapport (door externe werkgroep Burgerparticipatie) opgeleverd met aanbevelingen over de dorpsagenda's. Daar gaan we dit jaar mee aan de slag. Een belangrijke aanbeveling uit dit rapport is dat de gemeente zich meer uitspreekt over dorpsagenda's: hoe komen deze tot stand en wat is de status. En wat kan je van de gemeente verwachten in het proces tot de agenda, en daarna. We starten met een gesprek met alle betrokkenen bij een dorpsagenda. Daarna schrijven we op een toegankelijke manier op wat dorpsagenda's zijn en hoe we samenwerken. Dit komt in de vorm van een animatie op onze website.

Vanuit de dorpsagenda Leuth is in het eerste kwartaal 'vergroenen van Leuth, fase 2' opgeleverd. Dit betreft de buitenruimte bij de Vriendenkring. Daarnaast voert de gemeente aan de hand van de dorpsagenda Berg en Dal gesprekken over verkeersveiligheid en is in de Breedeweg een groep inwoners 'Samen in de Breedeweg' opnieuw aan de slag met een dorpsagenda. We gaan verder met de ondersteuning en inzet waar nodig.

1.3.2 We werken samen met inwoners zoals we hebben afgesproken in de nota inwonerparticipatie.

In 2023 wordt het werken volgens de nota 'Samen maken we Berg en Dal' steeds vanzelfsprekender – zowel binnen als buiten het gemeentehuis.

We gaan:

- Inwoners en organisaties eerder betrekken bij belangrijke kwesties.
- Daarbij gebruik maken van nieuwe en beproefde werkmethodes.
- Iedereen mee laten doen.

De nota wordt ook in 2023 gebruikt als kader voor de nieuwe omgevingsvisie/-wet. We hebben de nota participatie vorig jaar geëvalueerd. In 2023 werken we aan de verbeterpunten. Ook beslissen we of we ons digitale participatieplatform www.samenbergendal.nl voor een langere periode gaan gebruiken. We hebben er nu twee jaar mee gewerkt.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Dit jaar ronden we de evaluatie van de nota participatie af. Daar hebben we meer tijd voor genomen. Na de zomer wordt de evaluatie aan de raad voorgelegd. De uitgangspunten uit deze nota zijn opgenomen in het koersdocument voor de Omgevingsvisie.

Na de zomer leggen we ook de Participatieverordening aan de raad voor. De participatieverordening is een uitwerking van de nota en vervangt de Inspraakverordening van de gemeente.

Tijdens de participatie van inwoners over het 'zonneveld' tussen Leuth en Millingen en zonnepark Lagewald is de VR bril ingezet.

We betrekken in een vroegtijdig stadium de inwoners van Berg en Dal bij het project Dekkerswald om met hen het concept de "zorgzame buurt" vorm te geven.

1.3.3 We werken samen met jongeren: hun stem doet ertoe!

We betrekken, samen het jongerenwerk, onze jongeren actief bij projecten en beleid. We zorgen ervoor dat vragen of dilemma's ook voor jongeren interessant zijn. We zetten andere (onder andere meer digitale) communicatiemiddelen in om de jongeren te bereiken.

We werken toe naar een meer structurele methode/manier om met jongeren het goede gesprek te voeren.

Jongeren met een idee koppelen we aan het jongerenwerk. We werken samen om deze ideeën te realiseren.

Stand van zaken Voorjaarsnota

We gaan verschillende initiatieven van groepen jongeren uitwerken en (hopelijk) realiseren:

- in mei is het Calisthenicspark in Millingen aan de Rijn samen met jongeren

- gerealiseerd. De initiatiefnemers gaan hier samen met andere jongeren sporten;
- samen met twee groepen jongeren werken we plannen uit voor een skatepark in de buurt van Beek. Een vergunning is aangevraagd voor een skatepark bij het Wylerbergmeer;
- de muziekstudio in het jongerencentrum Maddogs is gerealiseerd. Nu wordt samen met jongeren muziek gemaakt.

1.3.4 Statushouders horen erbij in Berg en Dal.

Op 1 januari 2022 is de nieuwe Wet Inburgering ingegaan. De wet is ingericht om statushouders zo snel mogelijk te laten participeren in de samenleving. We willen bevorderen dat de statushouder een zo hoog mogelijk taal niveau bereikt, waardoor de integratie goed verloopt. Om dit proces te vergemakkelijken zullen we in 2023 extra inzetten op tolken en taalmaatjes.

Stand van zaken Voorjaarsnota

In 2022 hebben we de belangrijkste onderdelen van de Wet Inburgering opgezet en uitgevoerd. Daarnaast hebben we taalmaatjes en taalstages bij bedrijven geregeld. In april is de eerste groep statushouders gestart met de Module Arbeidsmarkt en Participatie bij het Werkbedrijf.

We gaan in 2023 ongeveer 80 statushouders (indicatief) huisvesten. Van deze 80 statushouders is ongeveer 65% (52 statushouders) inburgeringsplichtig. Deze 52 statushouders vallen allemaal onder de nieuwe Wet Inburgering. Daarnaast gaan we verder met begeleiding geven aan statushouders die onder de oude wet vallen. Op dit moment begeleiden we ongeveer 180 statushouders uit de oude wet.

1.3.5 Alle inwoners moeten mee kunnen doen.

Om mee te kunnen doen in onze samenleving moet je kunnen lezen en schrijven. In Nederland hebben 2,5 miljoen mensen daar moeite mee. Naar verhouding betekent dit voor Berg en Dal ongeveer 5.000 inwoners. Zij vinden minder snel een baan, leven minder gezond en hebben sneller financiële problemen. Daarom helpen we mensen in onze gemeente die moeite hebben met lezen, schrijven en/of digitale vaardigheden. Dat doen we samen met organisaties als het ROC, de bibliotheek, Forte Welzijn en Stichting Lezen en Schrijven.

Regionale samenwerking

Belangrijk is de regionale aanpak van Laaggeletterdheid binnen het Rijk van Nijmegen. De regionale taalcoördinator zet zich in voor regionale verbinding en vervult een coördinerende en organiserende rol binnen het Bondgenootschap. In de zomer 2022 is een samenwerking met Stichting Lezen en Schrijven gestart om regionaal aan de slag te gaan met het onderwerp 'taalrijke thuisomgeving'. Door in te zetten op een gezinsgerichte aanpak zetten we in op taalarme ouders/opvoeders. Daarnaast zijn er in de regio meerjarige subsidieafspraken gemaakt met het ROC Nijmegen (en ROC Rivier) om het formele aanbod volwasseneneducatie te blijven verzorgen, in ieder geval tot en met 2024. Het formele aanbod volwasseneneducatie heeft als doel de vaardigheden van onze inwoners op het gebied van taal, rekenen en digitale vaardigheden te verbeteren.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Eind 2024 moeten gemeenten de regierol vervullen voor een gemeentelijke gezinsaanpak Geletterdheid. Ouders spelen namelijk een cruciale rol bij de taalontwikkeling van hun kind. In samenwerking met Stichting Lezen en Schrijven heeft een eerste inventarisatie plaatsgevonden. Op regionaal niveau is er in samenwerking met de nieuwe taalcoördinator ingezet op een duurzame inzet van team basisvaardigheden en het actief betrekken en enthousiasmeren van het bondgenootschap. In voorjaar 2023 is het bondgenootschap na een coronaperiode voor het eerst weer bij elkaar geweest. We gaan verder met de uitvoering van deze aanpak.

1.3.6 Samen met vrijwilligers bepalen we hoe we hen het beste kunnen ondersteunen.

Vrijwilligers zijn essentieel voor onze vitale dorpen. In februari 2022 is de nieuwe Nota Vrijwilligerswerk 2022-2026 door de raad vastgesteld. In deze nota staat concreet wat wij onder andere in 2023 voor en samen met onze vrijwilligers doen. Voorbeelden zijn:

- Er is cursusbudget voor vrijwilligers.
- Er is een vacaturebank: www.geldersehanden.nl.
- Samen met vrijwilligers organiseren van een vrijwilligersmarkt nieuwe stijl.

- Bundelen krachten lokale sponsoring.

De acties pakken we samen op met het Vrijwilligerssteunpunt van Forte Welzijn.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Het vrijwilligerssteunpunt van Forte Welzijn werkt aan de voorbereidingen voor een zomercongres voor Berg en Dalse vrijwilligers.

Er is in de afgelopen periode bij vrijwilligers geïnventariseerd welke cursus- en deskundigheidsbevorderingsbehoefte zij hebben. Op basis van de uitkomsten gaan we dit jaar in ieder geval cursussen aanbieden over:

- het vinden van vrijwilligers (meer algemeen);
- het vinden van vrijwilligers voor specifiek verenigingen;
- het vinden van bestuursleden en hoe communicatie/ publiciteit ervoor kan zorgen dat een stichting/ vereniging zich beter op de kaart zet.

Het vrijwilligerssteunpunt en het opbouwwerk hebben twee workshops georganiseerd over motiverende gespreksvoering voor vrijwilligers van inloop en ontmoeting locaties. Hier sloten ook nog andere vrijwilligers bij aan.

Tot medio maart heeft het vrijwilligerssteunpunt 5 matches gemaakt tussen vrijwilligers en vrijwilligerswerk.

1.3.7 Inwoners kunnen gebruikmaken van de bestaande Inloop & Ontmoetingspunten

In iedere kern zijn plaatsen waar mensen zelf activiteiten kunnen organiseren en elkaar kunnen ontmoeten. We noemen dit de Inloop en Ontmoetingspunten. Hier kan iedereen gebruik van maken. In 2023 blijven we werken aan het bereik en het verbreden van de mogelijkheden van deze punten. Hierdoor blijven deze voor een brede groep leuk en zinvol, ook als de beperkingen toenemen. Met onze partners zetten we in op het vergroten van de vindbaarheid en het realiseren van de juiste ondersteuning. Specifieke aandacht gaat in 2023 uit naar mensen met psychosociale/psychische problemen, mensen met een (licht) verstandelijke beperking en jongdementerenden.

Stand van zaken Voorjaarsnota

De vrijwilligers van de inloop en ontmoeting zijn geschoold in motiverende gespreksvoering.

1.4.1 Wij stimuleren bij onze inwoners een gezonde leefstijl.

Sinds 2019 zijn we bezig om te komen tot een rookvrije generatie. De acties die hiervoor zijn ingezet worden voortgezet. In de hele gemeente vinden verschillende activiteiten op het gebied van bewegen en voeding plaats. Via het lokaal sportakkoord, Gezonde School en project Kansrijke Start hebben we continu overleg met andere organisaties over mogelijkheden en acties om een gezonde leefstijl te promoten. Tenslotte werken we samen met onze partners aan Welzijn op recept. Want medische zorg is niet altijd de oplossing van een probleem.

Uit de recentste jeugdmonitor blijkt dat onze jongeren veel stress en prestatiedruk ervaren. Daarom gaan wij samen met scholen, de gezondheidsmakelaar jeugd en de sociale teams extra inzet plegen op het verhogen van de mentale weerbaarheid bij jongeren.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Vanuit het preventie –en sportakkoord worden verschillende initiatieven ondersteund. In mei komt er een theatervoorstelling 'Hoezo nix aan?' voor ouders van (pre)pubers in de gemeente Berg en Dal. Via deze interactieve voorstelling krijgen ouders handvatten om problematisch middelengebruik bij hun kinderen te voorkomen.

Verder bereiden we in Millingen samen met de fysiotherapeut, diëtist en de basisschool de gezonde leefstijl interventie 'WoWijs' voor, zodat deze in het schooljaar 2023-2024 van start kan gaan. WoWijs is een multidisciplinair programma voor kinderen met overgewicht tussen de 6 en 14 jaar. Samen met een diëtist, beweegdocent/ specialist en coach werken de kinderen aan een gezonde leefstijl en het krijgen van een gezond gewicht.

Pro persona gaat trainingen geven 'liever bewegen dan moe' voor mensen met lichte depressieve klachten. Het is voorlichting over een gezonde leefstijl in combinatie met een beweegprogramma.

In maart vond een eerste bijeenkomst plaats met alle samenwerkingspartners op het gebied van geboorte voor een nieuw beleidsplan 'Kansrijke start'.

1.4.2 Alle kinderen krijgen vanaf hun jongste jaren ondersteuning als zij problemen hebben bij het opgroeien.

Kinderen die in de eerste levensjaren een goede start maken hebben meer kans op een goede gezondheid, deelname aan het onderwijs en kunnen beter meekomen in de samenleving. Daarom ondersteunen wij kwetsbare kinderen en hun ouders in een zo vroeg mogelijk stadium.

Zo zetten we in op het vroegtijdig (h)erkennen van signalen, het voorkomen van problemen (preventie) en op het bevorderen van gewenst gedrag (promotie). In 2022 is de inzet van jeugdconsulenten op het basisonderwijs uitgebreid naar de kinderopvang. Hierdoor kan kortdurende hulp of ondersteuning aan ouders en kinderopvang worden aangeboden. Het project Kansrijke Start loopt sinds midden 2022 in heel onze gemeente, zodat we kwetsbare ouders goed voorbereiden en begeleiden voor, tijdens en na de zwangerschap.

Ouders kunnen op verschillende manieren informatie en hulp krijgen. Bijvoorbeeld via de website www.opvoedinforegionijmegen.nl en de peutercafés. Er is ook hulp thuis, zoals video home training en Forte Thuis. En in 2023 starten we met Spel aan Huis. Een methode om via spelstimulering de ontwikkeling en opvoeding van een kind te ondersteunen als in een thuissituatie dit te weinig gebeurt.

Stand van zaken Voorjaarsnota

In maart vond een eerste bijeenkomst plaats met alle samenwerkingspartners op het gebied van geboorte voor een nieuw plan Kansrijke start. Het huidige plan is van 2020 en moet worden geactualiseerd. Hiermee gaan we dit jaar aan de slag.

1.4.3 Kinderen kunnen onbelemmerd onderwijs volgen.

Elk kind heeft recht op onderwijs. Maar helaas is het niet voor alle kinderen vanzelfsprekend om onderwijs te kunnen volgen. Zij hebben jeugdhulp-ondersteuning nodig in de vorm van begeleiding en verzorging.

In 2022 zijn we in regio Rijk van Nijmegen een pilot gestart met meerdere scholen op het (voortgezet) speciaal onderwijs met beschikingsvrije jeugdhulp. Zoals de eerdere pilot op de St. Maartensschool. Dit zorgt voor laagdrempelig beschikbare jeugdhulp op het speciaal (voortgezet) onderwijs, zodat elk kind onderwijs kan volgen en ouders en school worden ontzorgd. In 2023 breiden we deze pilots uit naar alle scholen in het (voortgezet) speciaal onderwijs.

Er is een hulpmiddel bij het beschikken van Individuele Zorg Binnen Onderwijs (IZBO) opgesteld en gedeeld met verschillende scholen in onze gemeente en in de regio Rijk van Nijmegen. Dit helpt om jeugdhulp in de verschillende gemeenten en op de verschillende scholen op dezelfde manier te beschikken. In 2023 evalueren we het gebruik van het hulpmiddel regelmatig met samenwerkende partijen.

Nationaal programma onderwijs

Door corona hebben veel leerlingen vertraging opgelopen in het leerproces. Naast de cognitieve ontwikkeling staat de sociaal-emotionele ontwikkeling onder druk. De onderwijsachterstanden van de groep die daar risico op loopt, zijn verder vergroot. In dit kader heeft de gemeente vanuit het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) middelen (een totaal bedrag van €456.627,-) van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW) ontvangen. Deze middelen worden budgetneutraal uitgegeven. OCW heeft besloten de periode om middelen uit te geven met twee schooljaren te verlengen tot uiterlijk 2024-2025. De gemeente zet deze middelen in gedurende de voorschoolse periode, het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs. In het voorjaar van 2022 is hiervoor een plan vastgesteld. Het doel is samen met scholen en lokale partners in Berg en Dal de ontwikkeling van kinderen en jongeren, onder andere op cognitief én sociaal emotioneel vlak, een extra stimulans te geven.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Momenteel wordt de pilot beschikkingsvrije jeugdhulp van de St. Maartenschool uitgebreid naar de vijf scholen in het (voortgezet) speciaal onderwijs. De verwachting is dat de pilot start in augustus 2023 en loopt tot december 2024. In de pilot gaan we iedere school koppelen aan één of maximaal twee zorgaanbieders. Deze zorgaanbieder(s) levert de zorg voor alle hulpbehoevende kinderen in de school met zoveel mogelijk hetzelfde personeel. De vaste gezichten zorgen voor meer rust in de klas. Bijkomend voordeel van één zorgaanbieder is dat alle administratie, voor zowel ouders, school, als gemeente, veel efficiënter kan worden ingericht. Deze efficiëntieslag levert mogelijk op termijn ook een financieel voordeel op.

Voor kinderen die meer zorg in het onderwijs nodig hebben, bestaat de mogelijkheid om een individuele beschikking aan te vragen. Het proces van de aanvraag van deze beschikking is vereenvoudigd en gelijkgetrokken voor alle scholen en gemeenten in de regio. De verwachting is overigens dat met de start van bovenstaande pilot er een stuk minder IZBO's afgegeven hoeven worden. Dit blijven we monitoren.

In het voorjaar van 2023 zijn de eerste stappen gezet voor het schrijven van een gemeentelijke visie op inclusieve kinderopvang en onderwijs. Uitgangspunt hierbij is om zoveel mogelijk kinderen in eigen dorp of wijk naar school te laten gaan. De visie gaan we in samenwerking met onderwijspartners en kinderopvang schrijven en gaan we (naar verwachting) in het tweede kwartaal voorleggen ter besluitvorming. De visie is het startpunt voor een meerjarige onderwijsagenda en het ontwikkelen van een IHP (Integraal Huisvestingsplan). Ook moeten hier de punten uit de Hervormingsagenda in terugkomen.

Vanuit het Nationaal programma onderwijs (NPO) lopen diverse projecten. Er is onder andere ingezet op extra schoolmaatschappelijk werk, jongerenwerkers op het voortgezet onderwijs, uitbreiding van Sjors Creatief en de ondersteuning van kinderen en gezinnen voor een soepele overgang van de voor- en voerschoolse periode naar het primair onderwijs. In het voorjaar hebben de eerste monitorgesprekken plaatsgevonden waar ook gesproken is over de borging van projecten. Dit is een aandachtspunt waarmee we aan de slag gaan.

1.4.4 Ieder kind gaat naar school of heeft een passend toekomstperspectief. Schooluitval wordt zo veel mogelijk voorkomen.

In 2021 is gestart met een nieuw programma Voortijdig School Verlaten (VSV) met een looptijd van vier jaar. We willen met dit programma vroegtijdig schoolverlaten zoveel mogelijk voorkomen. Dit doen we door alle jongeren tot 23 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten, terug te leiden naar een passende (vervolg)opleiding, arbeidsplaats, zorg of combinatie daarvan. Wij bieden hen daarmee kansen voor een beter toekomstperspectief.

Om dit te bereiken zetten we onder andere in op een sterkere verbinding tussen onderwijs en zorg, zowel op de middelbare scholen als op MBO scholen. Hiervoor zijn wij aangesloten bij de verschillende regionale werkgroepen die zich hier nog tot en met 2024 mee bezig houden.

Stand van zaken Voorjaarsnota

In de regio Rijk van Nijmegen zijn de aanpakken voor vroegtijdig school verlaten (vsv) en jeugdwerkgelegenheid op elkaar aangesloten in één overkoepelende aanpak 'jongeren naar school of werk'. Het uitgangspunt voor deze aanpak is de jongere. We streven naar één doorlopende loopbaan 12-27 jaar en een toekomstperspectief voor iedere jongere. Vanaf schooljaar 2022-2023 is de stuurgroep vsv verbreed tot de stuurgroep 'jongeren naar school of werk'.

In het voorjaar van 2023 is een nieuwe samenwerkingsovereenkomst getekend tussen de Gemeente Berg en Dal en Bureau Leerrecht Nijmegen (voorheen bureau leerplicht). Twee (hiervoor aangestelde) leerplichtambtenaren gaan toezien op de aanpak schoolverzuim bij kinderen van 5 tot 17 jaar. Het goed organiseren van leerplicht is nodig om preventief uitval te voorkomen. De leerplichtambtenaren zijn verbonden aan het netwerk waar we integraal werken aan één gezin, één plan.

In de regionale werkgroep voor de koppeling van zorg en het MBO wordt gewerkt aan verschillende projecten. De twee MBO-scholen in de regio, Yuverta en ROC, passen de

projecten vaak gelijk in de praktijk toe zodat snel kan worden geëvalueerd wat werkt en wat niet. Verder gaan we het netwerk samenbrengen rondom de doelgroep, zodat er snel geschakeld kan worden.

Onderwijs nieuwkomers

Sinds het voorjaar van 2022 is de instroom van vluchtelingen en Oekraïense ontheemden in het onderwijs exponentieel toegenomen. Alle kinderen hebben recht op onderwijs en zijn leerplichtig. We streven ernaar om voor alle kinderen een onderwijsplek te creëren. De druk op onderwijsinstellingen is enorm. Voor Oekraïense kinderen is er vooralsnog zowel in het primair als voortgezet onderwijs (binnen een aantal weken) plek. Voor andere nieuwkomers zijn zowel de Bloembergschool (nieuwkomers onderwijs PO) en het Pontem College (nieuwkomers onderwijs VO) vol. Dit betekent dat er jongeren zijn die op dit moment niet naar school kunnen. We werken samen met het Rijk van Nijmegen, het ministerie OCW en de onderwijsinspectie aan een structurelere oplossing. In de tussenperiode bieden we een vorm van dagbesteding en Nederlandse les.

1.4.5 We zorgen voor een veilige (thuis)omgeving. Door versterking van de lokale samenwerking voorkomen en stoppen we zoveel mogelijk huiselijk geweld en kindermishandeling.

In 2022 is een lokale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling opgesteld. Dit als aanvulling op de activiteiten van de regionale aanpak. Complexe scheidingen heeft hierin een prominente rol, omdat nog steeds veel kinderen in de problemen komen bij een (v)echtscheiding van hun ouders.

We zorgen ervoor dat ouders op een gemakkelijke manier alle informatie over scheiden kunnen vinden. Bijvoorbeeld informatie over geldzaken, ouderschap, wonen, juridische zaken enzovoorts. En we bekijken wat we in het algemeen toegankelijke, collectieve aanbod moeten ontwikkelen, om te voorkomen dat er onveilige situaties ontstaan (versterking ouderschap).

Ook het voorkomen van ouderenmishandeling en financieel misbruik van ouderen is een belangrijk thema in de lokale aanpak. Via onze lokale Alliantie (financieel) Veilig Ouder Worden zorgen we voor voorlichting aan professionals en inwoners, zodat dit onderwerp steeds meer onder de aandacht komt en blijft.

Stand van zaken Voorjaarsnota

De lokale alliantie 'veilig (financieel) ouder worden' heeft aan het sociaal team en onze schuldhulpverleners voorlichting gegeven over signaleren en voorkomen van financieel misbruik.

Bij Sterker hebben we begin dit jaar scheidingsdiensten ingekocht, zoals omgangsbemiddeling, en begeleide omgang. Regionaal organiseren we ouderbijeenkomsten rondom het thema scheiden. Dit is nodig omdat het aantal vechtscheidingen stijgt en daarmee ook het aantal kinderen dat hier de nadelige gevolgen van ondervindt.

Om de ketensamenwerking met onder andere Veilig Thuis te verbeteren neemt het sociaal team in het voor- en najaar deel aan de leerbijeenkomsten 'samen werken aan veiligheid'.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2022	Begroting 2023 Primair	Mutaties t/m VJN	Begroting 2023 na VJN	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	-52.958	-51.574	-7.143	-58.717	-52.073	-50.954	-50.791
Baten	16.658	12.256	5.106	17.361	12.433	12.442	12.452
Totaal programma	-36.299	-39.318	-2.038	-41.356	-39.640	-38.512	-38.339

Toelichting verschillen Primaire begroting - Voorjaarsnota

In onderstaande tabel zijn de mutaties op dit programma weergegeven. Daaronder zijn de mutaties toegelicht.

<i>Bedragen x € 1.000</i>					
Omschrijving	2023	2024	2025	2026	Invest.
1. Mutaties tot Voorjaarsnota					
<i>Besluitvorming tot Voorjaarsnota:</i>					
1.1 1e begrotingswijziging	-199	64	-	-	-
1.2 Amendement inkomensgrens Doe Mee!-Regeling Berg en Dal	-110	-110	-110	-110	-
1.3 Begrotingswijziging Munitax 2023	-12	-	-	-	-
1.4 Energiecompensatie verenigingen en stichtingen	-300	-	-	-	-
Totaal mutaties tot Voorjaarsnota	-621	-46	-110	-110	-
2. Mutaties Voorjaarsnota					
2.1 Uitvoeringsagenda onderwijs	-30	-	-	-	-
2.2 Bijstelling zorgkosten voor inflatie	-216	-216	-216	-216	-
2.3 Energiekosten dorps- en buurthuizen	-69	-	-	-	-
2.4 Indexering subsidies	-9	-9	-9	-9	-
2.5 Indexering subsidie Forte Welzijn	-9	-9	-9	-9	-
2.6 Inburgering					
- kosten inburgering	-319	-152	-152	-152	-
- SPUK bijdrage inburgering	319	152	152	152	-
2.7 Nationaal Programma Onderwijs					
- kosten	-391	-	-	-	-
- rijksbijdrage	391	-	-	-	-
2.8 Onderwijshuisvesting Oekraïne					
- rijksbijdrage	129	-	-	-	-
- kosten	-129	-	-	-	-
2.9 Ambulantisering GGZ					
- bijdrage gemeente Nijmegen	216	-	-	-	-
- kosten	-216	-	-	-	-
2.10 Maatschappelijke opvang	30	30	30	30	-
2.11 Huishoudelijke hulp	-299	-299	-299	-299	-
2.12 Versterking clientondersteuning					
- rijksbijdrage	50	-	-	-	-
- kosten	-50	-	-	-	-
2.13 Opvang vluchtelingen Oekraïne					
- rijksbijdrage	4.000	-	-	-	-
- kosten opvang	-4.000	-	-	-	-
2.14 Bijdrage Lokale Ontwikkelstrategie/LEADER	-4	-	-	-	-
2.15 Sociaal Team	-400	-	-	-	-
Administratieve overboeking	-411	-55	-49	-49	-
Totaal mutaties Voorjaarsnota	-1.417	-558	-552	-552	-
Totaal mutaties programma 1	-2.038	-604	-662	-662	-

1.1 1e begrotingswijziging

Nadat de programmabegroting 2023 is aangeboden aan de raad hebben zich een aantal ontwikkelingen voorgedaan. Deze ontwikkelingen zijn verwerkt in de 1e begrotingswijziging en leidden per saldo tot een nadelige bijstelling van de begroting met € 50.000. Zie ook de programma's Onze buurt, Onze gemeente, Ons geld en Overhead (1.1). De 1e begrotingswijziging is tegelijk met de begrotingsbehandeling door de raad vastgesteld. Voor dit programma gaat het om: budget voor asiel(inburgering) (- € 84.000) en ten laste van de Algemene reserve budget voor het Integraal HuisvestingsPlan (- € 75.000), de herinrichting buitenruimte Vriendenkring Leuth (- € 10.000) en vrijwillige vervoersdienst door Forte (- € 30.000).

1.2 Amendement inkomensgrens Doe Mee!-Regeling Berg en Dal

In december 2022 heeft de raad een amendement aangenomen waarbij de inkomensgrens voor de Doe Mee-regeling 2023 is verhoogd van 120% naar 130%. De extra kosten hiervan zijn € 110.000 per jaar.

1.3 Begrotingswijziging Munitax 2023

In februari 2023 heeft de raad ingestemd met de gewijzigde begroting 2023 van Munitax. De totale extra kosten zijn € 165.000. Op dit programma leidt dat tot extra kosten van € 12.000.

1.4 Energiecompensatie verenigingen en stichtingen

Naar aanleiding van een aangenomen motie heeft de raad op 9 februari 2023 besloten om aan verenigingen en stichtingen in onze gemeente met een eigen accommodatie een eenmalige tegemoetkoming te verstrekken voor de hoge energiekosten. Het gaat in totaal om een bedrag van € 600.000 dat we dekken uit de stelpost inflatie (zie 1.3 programma Ons geld). Voor dit programma gaat het om een bedrag van € 300.000.

2.1 Uitvoeringsagenda onderwijs

Wij hebben de wens om met partners te komen tot een gemeentelijke onderwijsvisie. De raad heeft hiervoor de Motie 'Stappenplan naar gemeentelijke onderwijsvisie' (2022 – M037) aangenomen. Deze visie bevat speerpunten en belangrijke voorwaarden voor de komende jaren. De speerpunten werken we nader uit in een onderwijsagenda voor de jaren 2023/2024 tot 2026/2027. Een agenda met concrete doelen, helder stappenplan met rol- en taakverdeling en meetpunten wat wanneer te bereiken is. Het opstellen van deze uitvoeringsagenda door een externe partij kost € 30.000.

2.2 Bijstelling zorgkosten voor inflatie

In de begroting 2023 hebben we voor de zorgkosten wmo en jeugd rekening gehouden met een inflatie van 4,5%. De tarieven voor deze zorgkosten zijn regionaal geïndexeerd met 6%. De meerkosten zijn € 216.000 en brengen we ten laste van de stelpost prijsontwikkeling. Zie ook programma Ons Geld (2.3).

2.3 Energiekosten dorps- en buurthuizen

De energiekosten zijn fors gestegen doordat we een nieuw energiecontract hebben moeten afsluiten. Voor dit programma betekent dit een nadeel van € 69.000. Per saldo heeft deze mutatie geen invloed op het begrotingssaldo door inzet van de stelpost prijsontwikkeling. Zie ook programma Ons geld (2.4).

2.4 Indexering subsidies

De subsidies aan de verenigingen en instellingen indexeren we eens per de 4 jaar. Dit is voor het laatst gedaan in 2020. Door de beperkte indexering van de subsidie in combinatie met de sterke kostenstijgingen en het wel jaarlijks indexeren van bijvoorbeeld (gemeentelijke) huurkosten is de financiële situatie van vele verenigingen en instellingen sterk onder druk komen te staan. Ons voorstel is om deze subsidie met ingang van 2023

jaarlijks te indexeren. De totale meerkosten zijn € 26.991. Voor dit programma betekent dit een nadeel van € 9.000.

2.5 Indexering subsidie Forte Welzijn

In de begroting 2023 hebben we voor de subsidie Forte Welzijn rekening gehouden met een inflatie van 3,5%. De loonkosten zijn gestegen met 5,13%. De totale extra kosten zijn ongeveer € 14.000. Voor dit programma betekent dit een nadeel van € 9.000. Per saldo heeft deze mutatie geen invloed op het begrotingsaldo door inzet van de stelpost prijsontwikkeling. Zie ook programma Ons geld (2.5).

2.6 Inburgering

Voor de inburgering van asielstatushouders krijgen we voor 2023 een hogere rijksbijdrage van € 318.705. Dit geld moeten we voor de inburgering inzetten. Wat we niet besteed hebben, mogen we meenemen naar het volgend jaar.

2.7 Nationaal Programma Onderwijs

Vanuit het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) krijgen we € 391.395. Dit programma is bedoeld om onderwijsvertragingen (onder andere op cognitief en sociaal emotioneel vlak) als gevolg van corona in te lopen en moet leerlingen ondersteunen die het moeilijk hebben door schoolsluitingen en Corona. Het niet bestede geld vloeit terug naar het rijk.

2.8 Onderwijshuisvesting Oekraïne

We krijgen een rijksbijdrage van € 129.113 voor de tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden. Dit bedrag moeten we hiervoor inzetten. Het niet bestede bedrag gaat terug naar het rijk.

2.9 Ambulantisering GGZ

We zetten in op het extramuraliseren/ ambulantisering van zorg aan mensen met een psychische kwetsbaarheid. Dit is een landelijke trend waarbij herstel in de eigen (veilige) woonomgeving op de voorgrond staat. De gemeente Nijmegen draagt bij in de activiteiten en interventies in het kader van deze ambulantisering. Hiervoor ontvangen we een bedrag van € 216.357 dat we hieraan moeten besteden.

2.10 Maatschappelijke opvang

De gemeente Nijmegen vraagt vanaf 2023 geen bijdrage meer voor de maatschappelijke opvang. Het budget van € 30.000 ramen we af.

2.11 Huishoudelijke hulp

Voor huishoudelijke hulp moeten we een reëel tarief betalen aan de zorgaanbieders. De loon- en prijsontwikkeling, alsmede een hoger ziekteverzuim leidt tot een verhoging van het tarief. Dit betekent een extra uitgaaf van € 299.000 voor onze begroting. Deze uitgaaf komt ten laste van stelpost prijsontwikkeling. Zie ook programma Ons geld (2.6).

2.12 Versterking cliëntondersteuning

We ontvangen een rijksbijdrage van € 50.000 voor activiteiten ten behoeve van het lokaal versterken van de functie van cliëntondersteuning (voor onafhankelijke hulp bij aanvragen op grond van de WMO en Jeugdwet). Dit bedrag moeten we hiervoor inzetten. Het niet bestede bedrag gaat terug naar het rijk.

2.13 Opvang vluchtelingen Oekraïne

Voor de gemeentelijke opvang van vluchtelingen uit Oekraïne ontvangen we € 83 per opvangplek per dag. Voor de particuliere opvang krijgen we de uitbetaalde leefgelden en woonkosten vergoed plus een normvergoeding voor de uitvoering. De rijksuitkering ramen we voor het eerste halfjaar 2023 op € 4 miljoen.

Dit bedrag ramen we ook bij aan de uitgavenkant. We verwachten dat we ruimschoots met de rijksuitkering uitkomen. We verwachten ook dat er een groter verzoek op voorzieningen ontstaat en dat een deel van de Oekraïners (langer) zal blijven.

2.14 Lokale Ontwikkelstrategie/ LEADER

Samen met de gemeenten Beuningen, Druten, Heumen, West Maas en Waal en Wijchen nemen we deel aan het LEADER-subsidieprogramma dat speciaal bedoeld is ter bevordering van de leefbaarheid van gebieden buiten de stad. Om een LEADER gebied te kunnen worden, moeten we in opdracht van de provincie Gelderland een Lokale Ontwikkelingsstrategie (LOS) schrijven. Ons aandeel in de kosten bedraagt € 3.500. We brengen deze kosten ten laste van de post onvoorzien. Zie programma Ons geld (2.7).

2.15 Sociaal Team

Als we niet inhuren vallen er gaten in de beschikbare capaciteit en kunnen we de inwoner niet optimaal bedienen. We zien dat medewerkers meer van baan veranderen, ook binnen het Sociaal Team. Dit zorgt voor veel vacatures, waarbij werk tijdelijk moet worden opgevangen. Daarnaast ervaren we dat een aantal functies lastig in te vullen is. Vacatures staan langer uit of we kunnen ze niet invullen. Ook hadden en hebben we in het Sociaal Team een aantal medewerkers die aan het re-integreren is of langdurig is uitgevallen. Verder staat het team/de afdeling voor een grote verandering: van een afdeling met drie teams vormt het om naar twee nieuwe teams. Dit is voor medewerkers van het Sociaal Team een minder stabiele situatie wat mogelijk voor extra beweging zorgt. Daarom ramen we € 400.000 extra voor inhuur bij het Sociaal Team. Daarbij is het Sociaal Team in de huidige vorm ook een groot team (ongeveer 60 medewerkers).

Administratieve overboeking

Dit zijn beschikbare budgetten die we op dit programma inzetten. Bijvoorbeeld algemene overheadkosten die we nu rechtstreeks aan een programma toe kunnen rekenen.

Beleidskaders

Gemeentelijke kaders

Sociaal maatschappelijke toekomstvisie

Algemene subsidieverordening Berg en Dal

Nota vrijwilligerswerk 2022-2026

Nota Participatie Samen maken we Berg en Dal!

Mantelzorg in de gemeente Berg en Dal Nota mantelzorg 2022-2026

Verordening maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp gemeente Berg en Dal 2023

Beleidsregels maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp gemeente Berg en Dal 2018

Beleidsregels Beschermd Wonen en Opvang Groesbeek 2015

Verordening Tegenprestatie naar Vermogen gemeente Berg en Dal 2016

Afstemmingsverordening (maatregelenverordening) Participatiewet, loaw en loaz gemeente Groesbeek 2015

Verordening cliëntenparticipatie werk en inkomen gemeente Berg en Dal 2016

Verordening Doe mee Plus gemeente Berg en Dal 2018

Beleidsregel bijzondere bijstand 2021

Beleidsregel handhaving Wet kinderopvang Berg en Dal 2018

Beleidsregel kinderopvang gemeente Groesbeek 2015

Verordening leerlingenvervoer Berg en Dal 2022

Regionaal Beleidsplan Samen Dichtbij 2018-2020 (is verlengd in 2022)

Verbonden partijen

Gemeentelijke GezondheidsDienst Gelderland Zuid

Instituut Bijzonder Onderzoek

Onze buurt

Je brengt een groot deel van je vrije tijd door in de gemeente en het dorp waar je woont. Je wilt daar fijn kunnen leven en wonen. Dat gaat niet vanzelf. Daar moet aan gewerkt worden. Denk bijvoorbeeld aan een schone buurt, veilige wegen, goede riolering en het onderhouden van bomen en planten. Maar ook aan sport en bewegen. De gemeente heeft daarin een aantal taken, maar inwoners en ondernemers hebben dat ook. We hebben elkaar nodig om deze dingen goed te regelen. Daarbij geeft de gemeente steeds meer ruimte aan inwoners en ondernemers om zelf met ideeën te komen. De gemeente wil niet voor inwoners bedenken wat goed zou kunnen zijn, maar juist helpen de ideeën van inwoners te realiseren.

Programmanaam	Inwoner	Onze buurt	Onze gemeente
Plaats van actie	- Persoonlijk/thuis	- Directe omgeving/dorp	- Gemeente mét de regio gemeenten
Rol inwoner	- Regie eigen leven - Mee blijven doen	- Meedoen - Initiatief nemen	- Ontwikkelen - Klant
Rol gemeente	- Regelen - Betalen - Veel bemoeienis	- Afnemende betrokkenheid - Minder regels, meer stimuleren	- Loslaten - Samenwerken - Diensten verlenen

Doelen & resultaten

Wat willen we bereiken?

- 2.1 In onze buurt is iedereen, zo veel als mogelijk, lichamelijk, geestelijk en sociaal gezond.
- 2.2 Ik voel me veilig in mijn buurt. Inwoners en ondernemers werken samen met de gemeente, politie en andere (zorg)instanties om dat zo te houden.
- 2.3 In onze buurt is het goed wonen.
- 2.4 We willen een duurzame gemeente zijn.

Wat gaan we daarvoor doen?

2.1.1 Elke inwoner kan dichtbij huis sporten en spelen.

Speeltuinen vernieuwen wij in nauwe samenwerking met kinderen en buurtbewoners. In het vervangingsschema staat beschreven welke speeltuin wij in een bepaald jaar vervangen en wat hier de kosten voor zijn. In de praktijk kan dit veranderen doordat speeltoestellen op moment van theoretische vervanging nog heel en veilig zijn. In die situatie stellen wij de vervanging uit. In het huidige vervangingsschema staan de volgende locaties voor 2023 op de planning:

- De torteltuin aan de Hoge Kamp in Leuth

Naast het vervangen van deze speelplekken, onderhouden wij de sport- en speeltoestellen en de (val)ondergronden. Dat doen we op basis van interne en externe inspectieresultaten. Het onderhoud is uitgebreid beschreven in de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen.

Stand van zaken Voorjaarsnota

In het eerste kwartaal is de jaarlijkse inspectie geweest. Naar aanleiding hiervan hebben we onderhoud gepland. De vervanging van de torteltuin aan de Hoge Kamp in Leuth staat voor het najaar gepland.

2.1.2 We zetten in op verbetering van het lokale sport- en beweegklimaat

Onze sportstimuleringsaanpak bestaat vijf jaar in zijn huidige vorm. In 2022 hebben we de

sportstimuleringsaanpak samen met de vaste samenwerkingspartners geëvalueerd. Verder zijn er gesprekken gevoerd met potentiële partners om wederzijds te verkennen of zij ook willen aansluiten bij de aanpak en onder welke voorwaarden.

De uitkomsten hiervan verwerken we in een plan voor 2023. Daarin beschrijven we hoe we sportstimulering gaan organiseren in de toekomst. In dit plan is de inzet vanuit de samenwerkingspartners voor 2023 en verder op basis van hierover gemaakte afspraken vastgelegd.

In het Sport- en Bewegakkoord staan de ambities geformuleerd. Hieraan werken wij samen met inwoners en organisaties. Dat doen we om zo ons lokaal sport- en beweegklimaat te verbeteren. Het akkoord vormt voor sportstimulering de agenda waarlangs wij werken. We werken aan de volgende ambities:

- Inclusief sporten; niemand buitenspel. We maken ons sterk voor kwetsbare doelgroepen waarvoor sport en bewegen niet vanzelfsprekend is. Dat doen we door ze beter te bereiken en erbij te betrekken. In Berg en Dal hebben we specifieke aandacht voor de jeugd van 0-18 jaar, mensen met een beperking en senioren.
- Gezonde sportorganisaties, samen sterk. We maken ons sterk om sportaanbieders toekomstbestendig te maken. We helpen de aanbieders om de financiële en organisatorische basis op orde te brengen. Daardoor kunnen aanbieders zich richten op ontwikkeling van een passend aanbod en het aangaan van duurzame samenwerkingen.
- Duurzame sportomgeving, dichtbij en veelzijdig. We stimuleren multifunctioneel gebruik van sportlocaties en een beweegvriendelijke inrichting van de openbare ruimte.
- Vaardig in bewegen: actief en betrokken. We maken ons sterk om jeugd en jongeren te stimuleren tot een gezonde en actieve leefstijl. We zetten daarbij in op versterking van samenwerking tussen onderwijs en sport, aandacht voor het onderwerp en het betrekken van ouders.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Met de vaste samenwerkingspartners is gesproken over de aanpak van sportstimulering en de inzet voor de komende jaren. Dit heeft geresulteerd in herijkte jaarplannen sportstimulering voor 2023. De gesprekken hebben tevens input geleverd voor aanscherping van onze sportstimuleringsaanpak.

In de gesprekken met Kwiek Actieve Leefstijl richting het jaarplan 2023 is in goede samenspraak geconcludeerd dat zij niet meer de functie van senioren beweegcoach gaan invullen. Kwiek Actieve Leefstijl blijft een vaste samenwerkingspartner binnen onze aanpak, maar vanuit een minder grote rol. De inzet van een senioren beweegcoach om ouderen aan het bewegen te krijgen en houden is van belang en wordt op dit moment gemist. We zijn voornemens om deze functionaris onder te brengen bij Forte en hen hiervoor te financieren. Plan is dat de nieuwe senioren beweegcoach per september kan starten.

In het gesprek rondom de inzet van het sportteam van Forte Welzijn is afgesproken dat in de verenigingsondersteuning in 2023 naast ondersteuning van bestuurders er ook ingezet wordt op de ondersteuning van trainers. Het sportteam gaat hen ondersteunen om te werken aan een veilig sportklimaat en optimaal leerklimaat binnen hun club. Het eerste resultaat is de op 14 maart georganiseerde aftrapbijeenkomst 'samen voor sportplezier' over het creëren van een positief en ontwikkelgericht sportklimaat op de club. Hieraan namen 50 sportbestuurders en trainers deel. De rest van het jaar volgen er meer activiteiten op basis van de geïnventariseerde ondersteuningsbehoefte.

Het Lokaal Sportakkoord vormt voor een belangrijk deel de agenda waaraan we werken in het kader van sportstimulering. We gaan dit eerste half jaar aan de slag met de herijking van ons Lokaal Sportakkoord als opdracht die voortvloeit uit het Nationaal Sportakkoord 2.

Bij de herijking zullen we in ieder geval, de volgende zaken meenemen:

- Stimuleren en ondersteunen van sociale veiligheid en integriteit bij sportaanbieders;
- Ook voor allerkleinsten bewegen onderdeel van hun dag te maken, via samenwerkingen met kinderopvang en andere partners;
- Positioneren van onze verenigingsondersteuner als het aanspreekpunt en eerste loket

voor clubondersteuning;

- Sport en bewegen als onderdeel van aanpalend beleid, via het intern verkennen van de mogelijkheden om samen te werken en sport en bewegen als middel in te zetten binnen de andere domeinen.

Ook onze partners zijn druk bezig hun aanpakken op basis van nieuwe inzichten te vernieuwen. De partners SPOG en SPO Condor zijn vanuit de subsidie 'impuls en innovatie bewegingsonderwijs' een plan aan het ontwikkelen om de kwaliteit van het bewegingsonderwijs te verbeteren en meer bewegen op school te realiseren. Een deel van de activiteiten uit deze plannen krijgen waarschijnlijk een vervolg binnen de jaarplannen Sportstimulering.

2.2.1 Kinderen kunnen zelfstandig naar school.

Samen met basisscholen en de kinderen zorgen we voor veilige school-thuisroutes met verkeerseducatie (hoe kunnen kinderen de wegen en paden veilig gebruiken) en kleine infrastructurele aanpassingen.

In Breedeweg, Ooij en Millingen hebben de school en ouders meegedacht over verbeteringen, die inmiddels zijn uitgevoerd of de komende tijd bij onderhoudsprojecten worden meegenomen. In 2022 doen we dit onderzoek bij B.S. Op de Heuvel (Groesbeek) en de Titus Brandsmaschool (Berg en Dal). Het project "School-thuisroutes" wordt daarmee afgesloten. Bij de Biezenkamp (Beek) worden verbeteringen rond de school reeds meegenomen in het onderhoudsproject op de Baron van Voorst tot Voorststraat. Daarmee hebben we de scholen waar in de afgelopen jaren het minst aan de omgeving of schoolroutes was verbeterd, nu alsnog meegenomen. Uiteraard blijven we, los van bovengenoemd project ook de komende jaren kijken waar we in overleg met scholen kleine en grote verbeteringen voor fietsers/voetgangers, zoveel mogelijk in combinatie met onderhoudsprojecten in de openbare ruimte, kunnen meenemen.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Rond basisschool de Biezenkamp zijn er plannen voorbereid om de verkeersveiligheid te verbeteren. Deze plannen horen bij het onderhoud dat aan de weg wordt uitgevoerd.

2.2.2 Fietsers beschikken over een veilig en comfortabel netwerk.

- In regionaal én internationaal verband werken we aan een samenhangend netwerk voor de fietser.
- De inrichting van alle wegen in het buitengebied wordt bekeken en gevolgd door een plan van aanpak om deze op orde te brengen zodat functie en inrichting van de weg in overeenstemming zijn.
- Begin 2021 heeft de raad een keuze gemaakt over een fietsrondweg in Leuth. We zijn met de voorbereidingen gestart voor de realisatie van het nieuwe stukje fietspad. Hierbij zijn vooral de gesprekken met de grondeigenaren van belang.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Voor de Erlecomseweg ligt er een herinrichtingsplan klaar voor inspraak. Er zijn nog verschillende inzichten die we bij elkaar moeten brengen.

De plannen voor het fietspad in Leuth zijn in voorbereiding. De gesprekken met de grondeigenaren hierover zijn gestart. Helaas hebben de gesprekken geen positief resultaat opgeleverd.

2.2.3 Op de dijken gaan alle verkeersdeelnemers goed samen.

- Voor 2023 vragen we budget aan om een bijdrage te leveren om de ontsluiting van de TOP nabij Beek mogelijk te maken. Uitgangspunt hierbij is dat ook de initiatiefnemer en de Provincie Gelderland een bijdrage leveren.
- In 2023 richten we de Ooijse Bandijk veiliger in. Voor de leefbaarheid en zoals vastgesteld in onze mobiliteitsvisie remmen we het verkeer af. Deze plannen hebben we in 2022 gemaakt en samen met de aanwonenden voorbereid.

Stand van zaken Voorjaarsnota

- Voor de TOP/HUB (toeristisch opstap punt) verkennen we de financieringsmogelijkheden door subsidies en bijdragen van de Provincie Gelderland en van de gemeente Nijmegen;

- De werkzaamheden aan de Ooijse Bandijk zijn in volle gang.

2.2.4 Alle verkeersdeelnemers reizen veilig en prettig door de gemeente.

In 2017 heeft de raad de mobiliteitsvisie vastgesteld. Deze visie biedt het beleidskader hoe we in de periode tot 2026 werken aan een bereikbare gemeente met veilige en leefbare wegen. In 2018 en 2020 zijn middelen beschikbaar gesteld voor de uitvoering van en bijdragen aan projecten die opgenomen zijn in de mobiliteitsvisie. Op een aantal aspecten is sprake van voortschrijdend inzicht: het beleid voor de breedte van fietspaden is al aangescherpt maar voor overige aspecten geldt dat deze worden meegenomen in een update van de mobiliteitsvisie. Daar wordt in 2022 een start mee gemaakt.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Door onderbezetting hebben we hier nog geen start mee kunnen maken.

2.2.5 We helpen inwoners hun eigen veiligheid en zelfredzaamheid te vergroten.

Binnen het werkgebied van politieteam Tweestromenland wordt door de 6 gemeenten gezamenlijk weer een vernieuwd meerjarig integraal veiligheidsplan opgesteld, waarbij aanpak ondermijning (o.a. drugs, uitbuiting, fraude) en verbinding zorg en veiligheid (o.a. personen met verward gedrag en risicojeugd) weer belangrijke thema's zijn.

Dit sluit ook goed aan op de belangrijkste prioriteiten van politie en OM.

De aanstelling van een gezamenlijke ondermijningscoördinator en het integrale ondermijningsoverleg Tweestromenland (OTSL), waar specifieke signalen/casussen worden behandeld in samenwerking met onder andere politie, ODRN en RIEC, is structureel gemaakt en moet gaan zorgen voor een versterkte aanpak. Zo mogelijk worden strafrechtelijke en bestuursrechtelijke maatregelen ingezet tegen bijvoorbeeld fraude en drugshandel.

Verder zijn de regionale afspraken geactualiseerd, die betrekking hebben op het gebruiken van de Wet tijdelijk huisverbod en de Wet verplichte GGZ. Door heldere taakverdeling en werkprocessen (met belangrijke rollen voor Meldpunt Bijzondere Zorg van GGD, Veilig Thuis en ons gemeentelijk regieteam) wordt in Gelderland-Zuid samengewerkt aan een efficiënte uitvoering van deze wettelijke instrumenten.

Binnen de Veiligheidsregio wordt in 2023 gewerkt aan de totstandkoming van een nieuw meerjarig regionaal beleidsplan en crisisplan voor de periode 2024-2027, waarbij o.a. opgedane praktijkervaringen, geactualiseerde risico's, landelijke ontwikkelingen en aangepaste regelgeving moeten worden verwerkt. Vooruitlopend daarop wordt al (verplicht) toegewerkt naar samenvoeging van de huidige meldkamers tot één gezamenlijke meldkamer voor heel Oost-NL in de loop van 2023.

De bestrijding van het coronavirus en de coördinatie van de problematiek rondom opvang vluchtelingen Oekraïne heeft afgelopen periode grote gevolgen gehad voor organisatie en inzet van de crisisbeheersing, zowel bij de veiligheidsregio als bij de gemeenten. In hoeverre deze extra taken ook in 2023 veel inzet en capaciteit gaan vragen is nog onzeker.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Binnen het werkgebied van politieteam Tweestromenland is het Integraal Veiligheidsplan 2023-2026 opgesteld als strategisch beleidskader voor de komende jaren. Dit meerjarig beleidsplan met de daarin geprioriteerde thema's (aanpak ondermijning, digitale veiligheid, verbinding zorg en veiligheid, verkeersveiligheid en maatschappelijke ontwikkelingen/langdurige crises) is al gepresenteerd op een gezamenlijke raadsbijeenkomst voor de zes gemeenten in Tweestromenland. Dit plan is in april in de gemeenteraden behandeld. Hierbij is vooral sprake van het doorontwikkelen van de al ingezette aanpak door gemeenten, in samenwerking met de betrokken veiligheids- en zorgpartners.

De coördinatie van opvang vluchtelingen (met name uit Oekraïne) heeft zoals bekend veel organisatie en inzet gevraagd, zowel bij de Veiligheidsregio als bij de gemeenten en de realiteit is dat het einde hiervan nog niet in zicht is. Het zwaartepunt verschuift daardoor van acute hulpverlening naar een meer structurele organisatie van de opvang en zorg. We proberen als gemeente tot op zekere hoogte bestuurlijk regie te houden op wat we 'aankunnen' als het gaat om asielvraagstukken.

Binnen de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid is een start gemaakt met de ontwikkeling van het regionaal beleidsplan crisisbeheersing 2024-2027, het concept hiervan komt in een later

stadium voor een zienswijze ook langs de gemeenteraden. De aangekondigde samenvoeging van een meldkamer per veiligheidsregio tot één gezamenlijke 112-meldkamer voor heel Oost-Nederland is in maart 2023 een feit geworden.

2.2.6 We bevorderen de Veiligheid en Leefbaarheid.

In het kader van verbeteren van veiligheid en leefbaarheid beschikken we formeel over 3 fte BOA-capaciteit. Met ingang van 2023 komt daar 1 fte toezichthouder bij. Deze zetten we zowel binnen als buiten kantooruren in, om zo zichtbaar en aanspreekbaar in de wijken te zijn. We vergroten de leefbaarheid door:

- ingekomen meldingen te behandelen.
- meer te controleren op overlastsituaties in brede zin en (zwerf)afval.
- bij evenementen controlerend en zo nodig handhavend aanwezig te zijn.

Daarbij is de insteek om veel contacten met de inwoners, ondernemers, jeugd(groepen) en netwerkpartners te onderhouden en waar nodig direct in te spelen op actuele zaken. Een van die actuele zaken is jeugdoverlast. Het is lastig om de overlast van hangjongeren te verminderen, maar we blijven er op inzetten en hebben budget opgenomen voor straatcoaches die hierbij kunnen ondersteunen.

Verder handhaven zij onder andere de geldende parkeerverboden om zo de veiligheid op de weg en de bereikbaarheid voor hulpdiensten te vergroten. Daarnaast houden we toezicht op geldende coronamaatregelen, mochten deze komend jaar (weer) van toepassing zijn. Dit alles zo veel mogelijk in afstemming met de wijkagenten.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Het is gelukt om vanaf 1 februari jl. één toezichthouder toe te voegen, die het team van de drie al langer in dienst zijnde BOA's kan ondersteunen in hun dagelijkse werkzaamheden.

De komende maanden gaat er toch weer een wisseling plaatsvinden in de BOA-bezetting. Een van de huidige BOA's gaat vertrekken en de vacature voor diens vervanging is al opengesteld, dus het team is hopelijk weer snel op sterkte. De BOA's besteden onder andere veel aandacht aan het behandelen van ingekomen meldingen. De meeste meldingen die zij ontvangen gaan over dumping van afval en parkeeroverlast.

2.3.1 Onze dorpscentra zijn aantrekkelijk en gastvrij.

We willen dat de verschillende dorpscentra kwaliteit uitstralen en er een prettige sfeer heerst. Dat doen we in de eerste plaats voor onze inwoners, maar ook voor de bezoekers van onze gemeente. Daarom gaan we op de volgende plaatsen de dorpscentra vernieuwen:

- In het centrum van Ooij; herinrichting Reiner van Ooiplein, Met de uitvoering zijn we in het najaar van 2022 gestart. Eind 2022 is het bestek voorbereid en het ontwerp met de klankgroep besproken. In 2023 wordt een nieuw Reiner van Ooiplein opgeleverd en samen met de vrijwilligers van de Dorpsagenda feestelijk geopend. Omdat dit een uitvoerig participatietraject was, waarbij inwoners vanaf het begin onderdeel zijn geweest van de werkgroep, evalueren we dit proces: wat ging goed en wat kan beter?"
- In het centrum van Groesbeek; herinrichting van het marktplein en aanpassingen aan de Dorpsstraat. In juni 2021 heeft een uitgebreid participatieproces plaatsgevonden. Hierbij hebben bewoners en belanghebbenden hun reactie kunnen geven over wat ze belangrijk vinden bij herinrichting marktplein en Dorpsstraat. Met deze input werkt het college aan een voorstel dat recht doet aan de uitgangspunten van de raad en de gehouden participatie. De wens is dat er in 2023 gestart kan worden met uitvoering, aansluitend op de nieuwbouw Spoorlaan fase 2.
- In het centrum van Beek; aanpassing winkelcentrum Beek. De inmiddels verouderde plannen zijn in 2020 aangepast en teruggebracht tot de gewenste verkeerskundige verbeteringen zoals het aanpassen van het profiel van de Waterstraat en het aanleggen van een trottoir tussen het Hôfke en de winkels. Het voetpad en het profiel van de weg hebben we eind 2022 aangepast. Over een eventueel vervolg op dit werk en de noodzaak daarvan, gaan we nog in gesprek.
- Breedeweg; omdat we in de Breedeweg toch veel moeten breken in het kader van het project aanpak wateroverlast, willen we van dit moment gebruik maken om de omgeving van het Kerkplein aantrekkelijker in te richten.

Stand van zaken Voorjaarsnota

De projecten/(her)inrichtingen zijn in voorbereiding en in sommige gevallen al (deels) in uitvoering. De gevolgen van prijsstijgingen (vooral voor materiaal) zijn merkbaar.

2.3.2 We gebruiken de accommodaties beter.

Op verzoek van de gemeenteraad heeft in april 2021 een evaluatie van het accommodatiebeleid plaats gevonden. Doel daarvan is om nog eens kritisch naar het accommodatiebeleid te kijken omdat accommodaties veel geld kosten. Op basis van de evaluatie hebben we gesprekken met verenigingen en organisaties gevoerd. Deze gesprekken zijn aanleiding geweest om een koersdocument voor het accommodatiebeleid op te stellen. Ontwikkelingen en trends, demografische ontwikkelingen en de inbreng van onze verenigingen en organisaties maken een aanvulling op het accommodatiebeleid noodzakelijk.

Na vaststelling van het Koersdocument, zullen we de acties verder uitwerken in het bestaande accommodatiebeleid.

Stand van zaken Voorjaarsnota

De inspraakprocedure voor het koersdocument accommodatiebeleid is achter de rug. Op basis van de inhoudelijke reacties willen we het koersdocument na de zomervakantie van 2023 aan de raad aanbieden ter vaststelling.

2.3.3 We zijn zuinig op de bijzondere monumenten in onze gemeente.

De monumenten in gemeente Berg en Dal zijn de pareltjes van onze kernen en ons landschap. Het gemeentelijk beleid op cultureel erfgoed zet dan ook in op duurzame instandhouding van het cultureel erfgoed in de gemeente.

Het afgelopen jaar zijn de leden van de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit benoemd en is de erfgoedverordening klaargemaakt voor de Omgevingswet. In 2023 kijken we wat er verder nodig is om ons erfgoed adequaat te blijven beschermen onder de Omgevingswet. Het gaat dan om beleid zoals de Omgevingsvisie en de bescherming van cultureel erfgoed in het Omgevingsplan. Ook spelen er verschillende gebiedsontwikkelingen in de gemeente waarbij cultureel erfgoed is betrokken. De verschillende ruimteclaims kunnen een bedreiging vormen voor de instandhouding van onze bijzondere monumenten, en ook plaatsen die de identiteit van onze gemeente bepalen. Wij willen dat in ruimtelijke ontwikkelingen cultuurhistorie wordt meegenomen en gekoesterd, en dat vraagt om een zorgvuldige aanpak. De geactualiseerde cultuurhistorische en archeologische waardenkaarten gaan ons helpen om die zorgvuldigheid te waarborgen. Daarnaast gaan we verder met het aanwijzen van een aantal objecten als gemeentelijk monument.

In 2022 hebben alle Limes-gemeenten in Nederland in opdracht van de Nederlandse Limessamenwerking (hierna: NLS) een individueel managementplan opgesteld voor hun werelderfgoederen. In ons managementplan staat hoe het Romeins aquaduct, (het Berg en Dalse deel van) het Kops Plateau en De Holdeurn beheerd, beschermd en (toeristisch) ontsloten is of zal worden. In 2023 gaan we, samen met partners uit de gemeente, acties uit dit managementplan uitvoeren. Ook zal de eerste evaluatie van het managementplan van de NLS plaatsvinden.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Inmiddels is de definitieve versie van de cultuurhistorische waardenkaart bij de gemeente aangeleverd. Hiervoor gaan we binnenkort starten met een formeel inspraaktraject en vervolgens een vaststellingsprocedure. Daarmee krijgt de gemeente een gebiedsgericht beleidsmatig advieskader, waarmee initiatieven wat betreft cultuurhistorie afgewogen kunnen worden.

De gemeente heeft aan het begin van dit jaar een aanwijsverzoek ontvangen voor een object in Leuth. Momenteel zijn we bezig om met de voorbereiding van de aanwijsprocedure. Tegelijkertijd nemen we het spoorbruggetje op de Hoge Hoenderberg in deze procedure mee.

2.3.4 We maken het landschap mooier, diverser en beter bereikbaar.

Het mooie landschap en de waardevolle natuur vormen een van de belangrijkste kernwaarden van onze gemeente. Onze hele gemeente is niet voor niets aangewezen als Nationaal Landschap. In het Landschapsontwikkelingsplan 'Landschap voor Iedereen' (LOP) is opgenomen dat we zoveel mogelijk een multifunctioneel landschap willen, waarbij de toegevoegde functies leiden tot meer ruimtelijke kwaliteit. Hiervoor zijn ook basiskwaliteiten en gewenste ontwikkelingen opgenomen. We gaan het LOP aanvullen met een biodiversiteitsplan. De biodiversiteit staat ook in onze gemeente onder druk. Een belangrijk onderdeel van het biodiversiteitsplan is een inventarisatie van gebieden met veel biodiversiteit en waar potentie is voor vergroting van de biodiversiteit. Op die manier kan gerichter worden bepaald waar we wel en niet ruimtelijke ontwikkelingen willen toestaan en waar we onze inspanningen om de biodiversiteit te vergroten het beste kunnen inzetten.

We zien steeds meer ruimteclaims op het buitengebied. Deze ruimteclaims kunnen een bedreiging vormen voor de waardevolle natuur en het mooie landschap van onze gemeente. Wij willen dat de ruimtelijke ontwikkelingen op het gebied van woningbehoefte, duurzaamheid, klimaatadaptatie, landbouw en functieverandering bijdragen aan een verbetering van de natuur- en landschapswaarden in onze gemeente in plaats van tot een verslechtering. Dit kan ook betekenen dat we sommige activiteiten niet toestaan om het landschap en de natuur te behouden.

We zetten actief in met beleid en projecten op het gebied van duurzaamheid (landschappelijke inpassing van zonneparken), klimaatadaptatie (graften tegen wateroverlast Breedeweg), recreatie (uitbreiding wandel- en fietsnetwerk) en landbouw (nevenactiviteiten, Living Lab Ooijpolder). We stellen randvoorwaarden vast, overleggen met onze partners over de beste invulling van projecten en beleid. We willen beleid van andere en hogere overheden en organisaties zodanig beïnvloeden dat dit leidt tot hogere natuur- en landschapswaarden in onze gemeente.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Bureau Natuurbalans is bezig met het opstellen van een biodiversiteitsplan. Binnenkort wordt een eerste concept opgeleverd. Aan het opstellen van het biodiversiteitsplan en het jaar van de biodiversiteit 2023 is tevens een participatie- en communicatieplan gekoppeld onder de noemer 'Natuurlijk Berg en Dal', waarbij we samen met Via Natura door het jaar heen aandacht vragen voor biodiversiteit. Op 25 juni aanstaande zal als onderdeel daarvan een landschapsparade worden georganiseerd in Beek. Ook doen we mee aan de verkiezing 'Boom van het Jaar'. Tenslotte gaan we werken aan een nieuw bestek voor het beheer van bermen.

2.3.5 We houden de openbare ruimte op peil en zetten in op vergroening.

De openbare ruimte bepaalt voor een groot deel de belevingswaarde in onze gemeente. We willen het onderhoudsniveau van de openbare ruimte in ieder geval op peil houden. Op die manier dragen we zorg voor een schone, hele en veilige openbare ruimte.

In 2023 gaan we aan de slag met een integraal beleidsplan openbare ruimte. In dat plan maken we ambities en doelen concreet. We beschrijven wat we hebben, hoe we dat onderhouden, wat dat kost en hoe we dat gaan betalen.

We zetten in op het vergroenen van woonstraten en centrumgebieden. Sommige straten en centrumgebieden zijn relatief grijs. Waar mogelijk, willen we grijs vervangen door groen. Denk aan plantsoenen, hagen en of bomen. Dat is goed voor bijvoorbeeld het beperken van hittestress, infiltratie van regenwater en het vergroten van woongenot.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Het IBOR (Integraal beleidsplan openbare ruimte) is in concept gereed. We willen de definitieve versie na de zomervakantie 2023 vast laten stellen door de gemeenteraad. Daarna actualiseren we de Leidraad inrichting openbare ruimte. In deze leidraad omschrijven we ontwerp- en inrichtingseisen voor de openbare ruimte.

Voor 2023 en 2024 is er extra budget voor het vergroenen van de gemeente beschikbaar. De eerste voorbereidende overleggen hebben inmiddels plaatsgevonden. De participatie starten we voor de zomervakantie. De verwachting is dat de eerste werken in het najaar in uitvoering gaan.

2.3.6 We hebben een toekomstbestendige bibliotheek.

De bibliotheek is een belangrijke voorziening voor iedereen. Niet alleen voor de uitleen van boeken en als laagdrempelige voorziening in de bestrijding van laaggeletterdheid. Maar ook steeds meer als ontmoetingsplek voor persoonlijke ontwikkeling en zelfredzaamheid. De focus ligt vooral op de jeugd en ouderen. Daarom is het belangrijk dat de bibliotheek goed bereikbaar blijft. Om deze inhoudelijke doelen te bereiken zullen we moeten voorkomen dat locaties worden gesloten.

We blijven ook werken aan een toekomstbestendige bibliotheek. Voor de kern Groesbeek betekent dat onder andere dat we het door hen eerder al geschreven programma van eisen zoveel mogelijk willen gaan realiseren in de Mallemolen. Dat sluit aan bij de vastgestelde toekomstvisie voor de Mallemolen die in oktober 2021 is vastgesteld. De vernieuwing van de Mallemolen wordt momenteel uitgewerkt.

De taakstellende structurele bezuiniging vanaf 2023 op de bibliotheek van € 75.000,- per jaar zullen we niet halen zonder sluiting van locaties. Omdat dit ten koste gaat van de bereikbaarheid willen we deze bezuiniging ongedaan maken. Zodra de vernieuwing van de Mallemolen gereed is (eind 2024/begin 2025) zal de bibliotheek minder m2 in gebruik hebben. Op dat moment zal opnieuw gekeken worden welke bezuiniging op de huisvestingskosten van de bibliotheek reëel is.

Stand van zaken Voorjaarsnota

De bezuinigingstaakstelling voor de bibliotheek is bij de vaststelling van de begroting 2023 ongedaan gemaakt. De vernieuwing van de Mallemolen is nog in ontwikkeling. De OBGZ (Openbare Bibliotheek Gelderland Zuid) wordt nauw betrokken in de ontwerpfase.

Naast reguliere activiteiten van de bibliotheek zijn al onze bibliotheekvestigingen en servicepunten sinds 2022 tijdens openingstijden ook Informatiepunten Digitale Overheid (IDO). Bij de Informatiepunten in de bibliotheek kunnen inwoners terecht als zij vragen hebben over bijvoorbeeld toeslagen, belastingen, DigiD, AOW, werk, uitkering, Donorregistratie, Coronacheck, rijbewijs en zorg. De medewerkers van het Informatiepunt helpen hen zoeken naar de juiste informatie op de sites van de overheid. Gemeenten zijn vanaf 2023 verantwoordelijk gemaakt voor de instandhouding van de Informatiepunten. Concreet betekent dit dat de gemeente subsidieverstreker wordt van het IDO. De OBGZ zal deze subsidie ontvangen en functie van IDO blijven vervullen. Hierbij werkt zij nauw samen met lokale partners zoals Forte Welzijn, Werkbedrijf en de formulierenbrigade.

2.3.7 We ondersteunen inwoners om samen prettig in hun buurt te wonen.

Samenleven in een buurt waarin de diversiteit en hulpbehoefte steeds verder toeneemt, vraagt om extra begrip en aandacht voor elkaar. We zetten daarom in op het verbinden van mensen. We geven mensen ook handvatten om hen te leren omgaan met diversiteit en lastige situaties. Hiermee vergroten we de samenredzaamheid in een buurt. Maar soms veroorzaakt een inwoner veel overlast. Onze mogelijkheden zijn dan beperkter dan we willen. Daarom gaan we een locatie zoeken voor zogenaamde Skaeve huse.

Ook in 2023 bieden we extra trainingen en cursussen om mensen te leren omgaan met mensen met een psychisch probleem en/of mensen met dementie, zoals Mental Health First Aid voor volwassenen en voor jeugd. Dit is een soort EHBO training, maar dan gericht op psychische nood. Ook bieden we trainingen gericht op 'Ontwaar verward gedrag' en dementie. Door corona hebben we hierop in 2020 en 2021 minder kunnen inzetten dan beoogd. Het komende jaar krijgt dit daarom nog een extra impuls.

We ondersteunen waar nodig initiatieven uit de dorpen die de sociale structuur versterken. Hierbij kun je denken aan vergelijkbare initiatieven zoals het straatcontactpersonen netwerk in Heilig Landstichting of de Burenhulp in Leuth. Ondersteuning vanuit de gemeente kan op allerlei manieren: bijvoorbeeld financieel of hulp bij het opzetten door een opbouwwerker van Forte Welzijn.

We blijven inzetten op Buurtbemiddeling, waarbij inwoners op vrijwillige basis helpen om

conflicten tussen buren in goede banen te leiden.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Er zijn afspraken gemaakt met aanbieders, zodat in 2023 een intensief en breed palet aan trainingen en cursussen gegeven kan worden in het omgaan en communiceren met mensen met een beperking, zoals een lichte verstandelijke beperking, autisme, niet-aangeboren hersenletsel en psychische problematiek. De eerste trainingen en cursussen zijn inmiddels gestart. Er worden diverse activiteiten georganiseerd om de inclusie van mensen met een beperking of kwetsbaarheid te bevorderen. Voor meer informatie verwijzen we u naar *Programma Inwoner 2.1.1. We helpen inwoners langer zelfstandig thuis te wonen.*

2.3.8 We zorgen voor een evenwichtige verdeling van woonruimte in de kernen.

De krapte op de woningmarkt blijft onverminderd hoog. Binnen die krapte hebben we de opgave om ook diverse bijzondere doelgroepen goed te huisvesten. Denk daarbij aan de huisvesting van statushouders, de uitstroom uit jeugdinstituten, beschermd wonen en maatschappelijke opvang, maar ook de jongeren en ouderen die op zoek zijn naar een woning die beter past bij hun leeftijd. Veel van deze woningzoekenden zijn aangewezen op sociale huur. Dat legt extra druk op wijken met veel sociale huurwoningen.

In 2023 houden we aandacht voor:

- Het behouden van de leefbaarheid. Om de leefbaarheid in de buurten op peil te houden, vinden we het van belang dat woonruimte zo goed mogelijk wordt verdeeld en concentratie van problemen wordt voorkomen. We monitoren de afspraken die in het kader van de Werkgroep Bijzonder Bemiddeling (WBB) zijn gemaakt. Over bijstelling blijven we in gesprek met regiogemeenten, wooncorporaties, instellingen en sociaal team.
- We sturen op het opstarten van een woonproject waarmee we huisvesting kunnen realiseren voor een bijzondere doelgroep uit het convenant Weer Thuis. We sluiten hierbij aan op het convenant dat we samen met de regiogemeenten in het Rijk van Nijmegen opstelden.
- Alle kernen hebben behoefte aan extra woningen. Wij kijken naar een evenredige verdeling en sluiten geen kernen uit.
- We volgen de wetwijziging die zorgt voor meer ruimte om woningen toe te wijzen aan eigen inwoners. We kijken of en hoe dit een bijdrage kan leveren.

Stand van zaken Voorjaarsnota

De verdelingssystematiek van sociale huurwoningen via de Werkgroep Bijzondere Bemiddeling is aangepast, zodat de spreiding van bijzondere doelgroepen over de verschillende gemeenten beter tot stand kan komen. Aan het eind van 2023 beoordelen we het effect hiervan.

2.4.1 We werken aan een duurzame gemeente door te werken aan energiebesparing en het opwekken van duurzame energie.

Met het door de raad vastgestelde Actieplan Duurzaamheid, werken we in onze gemeente langs verschillende lijnen aan duurzaamheid. Het actieplan duurzaamheid draagt bij aan de doelen uit het coalitieplan. Hierbij volgen we ook de landelijke ontwikkelingen. Komend jaar leggen we hier de focus op:

Duurzame energie

- We stimuleren zonnepanelen op grote daken in onze gemeente.
- We gaan door met de ontwikkeling van de lopende (pilot)projecten voor grootschalige zonneparken op land, waarbij we het onderdeel participatie nauwlettend volgen.
- We werken samen met Liander aan de ontwikkeling van een trafostation.
- We starten de discussie over windmolens.
- We volgen de actuele ontwikkelingen en ondersteunen initiatieven op het gebied van energieopslag, zoals waterstof en buurtbatterijen.

Aardgasvrij wonen

- We starten met het (wijk)uitvoeringsplan als vervolg op de Transitievisie Warmte. We richten ons hierbij o.a. op het isoleren van de huizen en het vergroten van de

energiebesparing. Dit zijn belangrijke stappen richting een aardgasvrije toekomst.

- We zetten de van het Rijk ontvangen specifieke uitkering in om energiearmoede tegen te gaan. We stimuleren hiermee het nemen van energiebesparende maatregelen in minimahuishoudens.
- We zetten een collectieve inkoopactie op voor verduurzaming van woningen.
- We versterken het thema aardgasvrije gebouwen in de verbinding met het woonbeleid en het vastgoedbeleid.

Duurzame mobiliteit

- We versnellen de uitrol van het laadpalennetwerk voor elektrische auto's. We doen mee met de concessie voor laadpaalinfrastructuur in de regio.

Circulaire Economie

- We verkennen de mogelijkheden om circulair te bouwen. Daar waar het kan doen we dit in regionaal verband. Daarmee geven we invulling aan het regionale doel van 50% circulair bouwen in 2030.

Klimaatadaptatie

- We voeren het regionaal uitvoeringsplan uit. Hierin staan ambities, doelen en maatregelen om de negatieve gevolgen van wateroverlast, droogte, hitte en overstromingen te voorkomen of te verminderen.

Samen duurzaam handelen

- We blijven onze inwoners en inwonersinitiatieven zoveel mogelijk ondersteunen met financiën, kennis en het zoeken naar financieringsmogelijkheden. Denk hierbij aan het verduurzamen van bedrijventerreinen en accommodaties van (sport)verenigingen, ondersteunen het duurzaamheidscafé Berg en Dal en het uitbreiden van een netwerk van energiecoaches in onze gemeente.
- We helpen initiatiefrijke ondernemers een verduurzamingsslag te maken. Hiervoor werken we samen met RVN@. In de sector toerisme en recreatie doen we dit onder de vlag van Green Destinations.
- Samen met de regio werken we verder aan de verplichte Regionale Energie Strategie (RES). We maken samen RES 2.0 gereed voor besluitvorming in 2023.
- We nemen actief deel aan de opgave Circulaire Regio van de Groene Metropoolregio. We maken daarbij optimaal gebruik van regionaal opgepakte initiatieven, zoals het inkopen van duurzame energie.

Duurzaam organiseren

- We verbeteren de communicatie over duurzaamheid en zetten hiervoor onder andere in op de actualisatie van de gemeentelijke website.
- We onderzoeken het verder verduurzamen van ons eigen vastgoed. De stijgende energieprijzen maken de noodzaak extra duidelijk.
- We geven het goede voorbeeld door onze eigen organisatie verder te verduurzamen, we maken gebouwen energiezuiniger, plaatsen daar waar mogelijk zonnepanelen op onze daken, en schakelen steeds verder over naar duurzaam rijden.
- We integreren duurzaamheid in de omgevingsvisie.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Duurzame energie

We zijn een project aan het opzetten om bedrijven te stimuleren om te verduurzamen in brede zin. Grootschalig zon op dak is hier een onderdeel van. Voor het zonnepark 'Lage Wald' start in het 2e kwartaal het besluitvormingstraject en de ruimtelijke ordeningsprocedure. Voor het zonnepark tussen Millingen en Leuth start dit traject eind 2e kwartaal begin 3e kwartaal. Voor het zonnepark tussen Millingen en Leuth en de overige pilots is de aansluiting op het energienet niet voorzien in een aanvraag waardoor de realisatie van deze zonneparken vertraging zal oplopen.

We verlenen medewerking aan de planologische procedure voor het trafostation.

Aardgasvrij Wonen

We zijn gestart met de wijkuitvoeringsplannen Ooij en Millingen aan de Rijn en onderdeel

daarvan is het verbinden van woon- en vastgoedbeleid. Ook zijn we gestart met het project energiearmoede.

Klimaatadaptatie

We werken aan het opnemen van project Herstel Groenblauwe motor in de Regiodeal. Hiermee kunnen we meer innovatieve kennis in het project opnemen.

Samen duurzaam handelen en duurzaam organiseren

Het Energieloket Berg en Dal is uitgebreid met een professionele backoffice. Zo kunnen we onze inwoners beter bedienen. Ook zijn we nu beter uitgerust om generiek advies aan bedrijven te geven en hebben we een start gemaakt om dit jaar ook maatwerkadvies te geven. De motie 'onderzoek naar eigen duurzaam energiebedrijf' is opgepakt. Op regionaal niveau werken we aan de PlanMER van de RES. We hebben samen met de regio 100% duurzame elektriciteit ingekocht en we verduurzamen onze gasinkoop. Tot slot integreren we duurzaamheid in de omgevingsvisie.

2.4.2 We nemen maatregelen tegen de effecten van klimaatverandering.

We willen onze gemeente klimaatbestendig maken in 2050. Als vervolg op de Regionale Adaptatie Strategie Rijk van Maas & Waal is er een regionaal uitvoeringsprogramma (RUP) vastgesteld. We doen mee aan alle 9 speerpunten uit de RUP, te weten:

1. Stenen eruit, groen erin;
2. Klimaatbestendig op weg (hoe kunnen wegen klimaatbestendig worden);
3. Herstel Blauwe motor stuwwal;
4. Klimaatafspraken in de bouw;
5. Agenda landelijke gebied voor de Ooijpolder en Groesbeek (met de nadruk op waterkwantiteit en –kwaliteit);
6. Hitteplannen;
7. Klimaatkennis op orde;
8. Communicatiestrategie en campagne;
9. Klimaatbestendigheid in prestatieafspraken.

Samen met onze partners in de regio en in onze gemeente wordt hiermee gewerkt aan de trits 'meten, weten, doen' op de onderwerpen wateroverlast, droogte, hitte en overstromingen.

Stand van zaken Voorjaarsnota

We werken mee aan het actualiseren van het Regionale Uitvoeringsprogramma (RUP) en aan de verschillende speerpunten, voor zover die niet al afgerond zijn. De communicatiestrategie wordt binnenkort vertaald in een regionale communicatiecampagne.

2.4.3 We actualiseren onze nota bodembeheer en vertalen die in regels die in het toekomstige omgevingsplan terecht komen.

De bodem in onze gemeente is van goede kwaliteit. Dat willen we graag zo houden. Met de komst van de Omgevingswet krijgen we meer ruimte voor gemeentelijk beleid. We actualiseren onze nota bodembeheer en maken een vertaling naar regels die in het omgevingsplan terecht komen. Omdat schone grond schaars is, proberen we hergebruik zoveel mogelijk te stimuleren.

We maken inzichtelijk hoe druk het eigenlijk al is in de bodem

Klimaatverandering en energietransitie betekenen ook iets voor de ondergrond. Bomen, warmtenetten, geothermie, kabels en leidingen hebben allemaal ondergrondse ruimte nodig. We stellen daarom een complexiteitskaart ondergrond op die de drukte in de ondergrond visueel inzichtelijk maakt en in een vroeg stadium inzicht geeft.

Stand van zaken Voorjaarsnota

De actualisatie van het bodembeleid is in concept bijna klaar. Er moet nog een vertaling naar planregels plaatsvinden. De definitieve oplevering van het stuk is voor de zomer van 2023.

Met het opstellen van een complexiteitskaart ondergrond zijn we in het 2e kwartaal gestart.

2.4.4 We nemen maatregelen om de wateroverlast te voorkomen.

Op diverse locaties hebben inwoners hinder of overlast van water door hevige regenbuien. De overlast bestaat vaak uit schade aan privé en gemeentelijke eigendommen. Vooral in

Breedeweg is sprake van overlast; hinder treedt met name op in Beek, het centrum van Groesbeek en Heilig Landstichting. Prioriteit wordt gegeven aan situaties waarbij sprake is van overlast. In 2019 is dan ook gestart met het project 'Wateroverlast Breedeweg'. Samen met Waterschap Rivierenland werken we aan ongeveer 40 maatregelen in en rond de kern om wateroverlast (en droogte) tegen te gaan. Dit project loopt door tot en met 2024 (en staat ook vermeld in het MIP).

Het rioolstelsel is ontworpen op neerslag van ongeveer 20 mm (in één uur), en is niet berekend op de waterafvoer van extreme regenval. De te nemen maatregelen voor wateroverlast door extreme neerslag brengen we voor het grootste deel ten laste van de rioolheffing. Het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) vormt het vertrekpunt om invulling te geven aan de gemeentelijke zorgplichten voor stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater.

Algemeen

Bij de uitvoering van projecten nemen we het aspect wateroverlast meteen mee. We hebben de knelpuntlocaties namelijk in beeld. De maatregelen worden in de bovengrond gezocht. Door aanpassingen van het maaiveld wordt het water naar locaties geleid waar het geen of minder overlast veroorzaakt. Het betreft bijvoorbeeld de reconstructies Ottenhofstraat en Mooksestraat/Binnenveld in Groesbeek.

Breedeweg

We werken verder aan de uitvoering van het Maatregelenplan van het project Breedeweg maakt ruimte voor water. In de waterstroom Knapheideweg richting buurtsuper (stroombaan 1) worden de maatregelen in het buitengebied tot en met het pleintje Wilgstraat uitgevoerd. De planvorming van het verdere verloop wordt opgepakt. Voor de andere grote waterstroom Klein Amerika, Antoniusweg, Breedeweg (stroombaan 2) geldt eveneens de maatregelen worden uitgevoerd. Dat geldt voor alle maatregelen, met wellicht een uitloop naar 2023. Planvorming en uitvoering van de maatregelen rondom de 1e Colonjes (stroombaan 6) is eveneens voorzien. De provincie zal starten met de planvorming van de maatregelen die voorzien zijn aan de Provinciale weg. Voor stroombanen 3, 4, 5, en 7 wordt de planvorming opgestart. Project Steenbreek (ontsteden tuinen) heeft een doorlopend karakter gedurende drie jaar.

Beek

Het project "water werkt" is 20 jaar geleden gerealiseerd. Dit kunstwerk heeft ook een belangrijke watervoerende functie. We gaan het restaureren. Op dit moment lopen de werkzaamheden van de pilot "water werkt" waar voor een klein gedeelte een nieuw type goot wordt aangelegd. Indien de pilot succesvol is, zal de restauratie voor de rest van "water werkt" in gang worden gezet.

Voor Beek-Ubbergen moeten de laatste berekeningen nog worden uitgevoerd in het kader van het BRP/stresstest. Dit in combinatie met de aanpak wateroverlast gemeentebreed.

Heikant

Op dit moment zijn wij samen met het waterschap bezig met een studie naar de afvalwaterbak op de Heikant. Samen met het waterschap zijn we op dit moment bezig om de laatste varianten door te rekenen. Op basis van deze uitkomsten wordt een definitief plan opgesteld over hoe deze locatie kan worden ingericht.

Afkoppelsubsidieregeling

We hebben een afkoppelsubsidieregeling ingesteld voor bewoners, bedrijven en corporaties van onze gemeente. Juist ook op particulier terrein liggen veel kansen om wateroverlast te beperken. Vandaar dat wij onze inwoners willen stimuleren om hun hemelwater op hun eigen terrein te verwerken. De regeling is in het najaar van 2021 van start gegaan en zal lopen tot eind 2025. Tot op heden zijn er zo'n 150 reacties binnen gekomen. Hier van zijn er in totaal 35 compleet uitgevoerd en betaald.

Heilig Landstichting

We onderzoeken structurele oplossingen voor de waterhinder. Een belangrijke partner hierin is de gemeente Nijmegen. In het verleden is een optie besproken met Nijmegen om hemelwater

over te storten op grondgebied van de gemeente Nijmegen. Deze optie dient verder besproken te worden. De mogelijke consequenties berekenen wij in het BRP. De verplaatsing van het waterwingebied Heumensoord heeft geen consequenties voor Heilig Landstichting.

Stand van zaken Voorjaarsnota

We houden water zo veel mogelijk vast op de plek waar het valt om als dat mogelijk is het hemelwater ter plekke te infiltreren. Als dit niet mogelijk is, wordt het water naar plekken geleid waar het geen of minder overlast veroorzaakt.

Beek

Voor de aanpak wateroverlast heeft het startoverleg plaats gevonden met het onderzoeksbureau en het waterschap. Het maatregelenpakket wordt geactualiseerd en doorgerekend. Op basis van de resultaten worden eventueel aanvullende maatregelen opgesteld. Van de maatregelen wordt een globale kostenraming gemaakt en vertaald naar een maatregelenplan met een termijnplanning.

Afkoppelsubsidieregeling

De afkoppelsubsidieregeling loopt in 2023 door. We zullen hierover blijven communiceren met onze inwoners.

2.4.5 We stimuleren het verminderen van de hoeveelheid restafval.

De inwoners van Berg en Dal scheiden hun huishoudelijk afval steeds beter. Om dit verder te stimuleren en mogelijk te maken zijn we halverwege 2021 gestart met gescheiden inzameling en verwerking van luiers en incontinentiemateriaal. En vanaf 2022 zamelen we het huishoudelijk restafval eens per vier weken in, in plaats van eens per twee weken.

Met deze maatregelen verwachten we een stijging van de hoeveelheid gescheiden ingezamelde grondstoffen, en verdere daling van de hoeveelheid huishoudelijk restafval. Na afloop van 2022 beoordelen we de resultaten.

We streven ernaar om de kwaliteit van gescheiden ingezamelde grondstoffen te verbeteren zodat we de grondstoffen op een efficiëntere wijze kunnen recyclen. Daarvoor zetten we extra in op communicatie, en doelgerichte controle en toezicht.

Landelijk wordt gewerkt aan uitbreiding van de producentenverantwoordelijkheid, bijvoorbeeld via statiegeld op drankverpakkingen. Dat zal waarschijnlijk invloed gaan hebben op de door gemeente in te zamelen hoeveelheid Plastic+ en de hoeveelheid zwerfafval. De vergoeding die we daarvoor ontvangen zal ook aangepast worden, dit is op dit moment nog niet bekend.

De milieustraten worden goed gebruikt en gewaardeerd door onze inwoners. We passen daarom de bestaande ruime openstelling niet aan.

De effecten van het afvalbeleid monitoren we jaarlijks en rapporteren we apart aan de gemeenteraad. Afhankelijk van de resultaten stellen we eventuele aanpassingen voor.

In 2023 willen we de haalbaarheid en wenselijkheid van een Ja-Ja regeling voor ongeadresseerd drukwerk onderzoeken. Hiermee ontvangen alleen nog de inwoners die dat graag willen folders en krantjes, daardoor daalt waarschijnlijk de hoeveelheid papier.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Op dit moment zijn nog niet alle afvalcijfers over 2022 definitief. Wel is een toename van de hoeveelheid luiers en incontinentiemateriaal zichtbaar, en daartegenover een daling van de hoeveelheid ongescheiden restafval. We informeren de raad apart over de definitieve resultaten.

De vergoeding voor gescheiden inzamelen van verpakkingen is nog altijd onderwerp van landelijke discussies.

Het onderzoek naar de ja-ja sticker is nog niet opgestart.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2022	Begroting 2023 Primair	Mutaties t/m VJN	Begroting 2023 na VJN	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	-24.305	-26.787	-1.978	-28.765	-27.711	-28.158	-28.224
Baten	11.098	11.441	308	11.750	11.549	11.665	11.660
Totaal programma	-13.207	-15.345	-1.670	-17.015	-16.163	-16.493	-16.564

Toelichting verschillen Primaire begroting - Voorjaarsnota

In onderstaande tabel zijn de mutaties op dit programma weergegeven. Daaronder zijn de mutaties toegelicht.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2023	2024	2025	2026	Invest.
1. Mutaties tot Voorjaarsnota					
<i>Besluitvorming tot Voorjaarsnota:</i>					
1.1 1e begrotingswijziging	-740	-50	-50	-50	-
1.2 Overloopwijziging	-	-6	-6	-6	-
1.3 Actualiseren vervangingsschema speelplekken Berg en Dal	-45	-45	-45	-45	-
1.4 Begrotingswijziging Munitax 2023	-41	-	-	-	-
1.5 Energiecompensatie verenigingen en stichtingen	-300	-	-	-	-
1.6 Stimuleringsfonds Toekomstbestendig Wonen Gelderland	-	-	-	-	-1.500
Totaal mutaties tot Voorjaarsnota	-1.126	-101	-101	-101	-1.500

2. Mutaties Voorjaarsnota

2.1 Kantinebeheer sporthal Heuveland	-22	-22	-22	-22	-
2.2 Grondzaken	-12	-12	-12	-12	-
2.3 Afval	11	11	11	11	-
2.4 Kosten dierenbescherming	-10	-10	-10	-10	-
2.5 Energiekosten sportaccommodaties	-180	-	-	-	-
2.6 Indexering subsidies	-16	-16	-16	-16	-
2.7 Indexering subsidie Forte Welzijn	-5	-5	-5	-5	-
2.8 Informatiepunt Digitale Overheid					
- subsidie bibliotheek	-35	-35	-35	-35	-
- rijksbijdrage	35	35	35	35	-
2.9 Sportvelden Germania	12	-	-	-	-
2.10 Sportakkoord					
- rijksbijdrage	15	-	-	-	-
- kosten	-15	-	-	-	-
2.11 Lokaal preventieakkoord					
- rijksbijdrage	20	-	-	-	-
- kosten	-20	-	-	-	-
2.12 Sporthallen/ zwembad	-36	-36	-36	-36	-
2.13 Onderhoud openbare verlichting	-25	-25	-25	-25	-
2.14 Energiekosten openbare verlichting	-155	-	-	-	-
2.15 Natuurlijk groen	-63	-78	-58	-58	-

2.16 Watertappunten	-38	-3	-3	-3	-
2.17 Riolering					
- aanpassing diverse budgetten	-235	-10	-10	-10	-
- aanwending voorziening riolering	235	10	10	10	-
2.18 Diverse kleine mutaties	-13	-9	-9	-9	-
Administratieve overboeking	9	45	45	45	-
Afrondingsverschillen	-1	-	-	-	-
Totaal mutaties Voorjaarsnota	-544	-160	-140	-140	-
Totaal mutaties programma 2	-1.670	-261	-241	-241	-1.500

1.1 1e begrotingswijziging

Nadat de programmabegroting 2023 is aangeboden aan de raad hebben zich een aantal ontwikkelingen voorgedaan. Deze ontwikkelingen zijn verwerkt in de 1e begrotingswijziging en leiden per saldo tot een nadelige bijstelling van de begroting met € 50.000. Zie ook de programma's Inwoner, Onze gemeente, Ons geld en Overhead (1.1). De 1e begrotingswijziging is tegelijk met de begrotingsbehandeling door de raad vastgesteld. Voor dit programma gaat het om: het ongedaan maken van de bezuiniging 'verhalen onkosten op evenementen' (- € 50.000) en ten laste van de Algemene reserve budget voor inhuur advies ontwikkeling sporthal Ooij (- € 100.000), het vergroenen van grijze woonstraten- wijken en dorpscentra (- € 250.000), het vergroenen van het Dorpsplein (- € 50.000), reservering voor aanpak De Groesbeek (- € 50.000), snoeien van bomen (-€ 100.000), extra speelplek in Leuth (-€ 30.000), schaatsbaan in Berg en Dal (-€ 10.000) en uitbreiden operatie Steenbreek (- € 100.000).

1.2 Overloopwijziging

In december 2022 heeft de raad een aanvullend krediet van € 500.000 beschikbaar gesteld voor het project Herwendaalsehoek in Groesbeek. De extra kapitaallasten hiervan zijn € 6.000 per jaar.

1.3 Actualiseren vervangingsschema speelplekken Berg en Dal

In december 2022 heeft de raad het geactualiseerde vervangingsschema speelplekken 2023-2026 vastgesteld. Hierdoor verhogen we het jaarlijkse budget met € 45.000.

1.4 Begrotingswijziging Munitax 2023

In februari 2023 heeft de raad ingestemd met de gewijzigde begroting 2023 van Munitax. De totale extra kosten zijn € 165.000. Op dit programma leidt dat tot extra kosten van € 41.000.

1.5 Energiecompensatie verenigingen en stichtingen

Naar aanleiding van een aangenomen motie heeft de raad op 9 februari 2023 besloten om aan verenigingen en stichtingen in onze gemeente met een eigen accommodatie een eenmalige tegemoetkoming te verstrekken voor de hoge energiekosten. Het gaat in totaal om een bedrag van € 600.000 dat we dekken uit de stelpost inflatie (zie 1.3 programma Ons geld). Voor dit programma gaat het om een bedrag van € 300.000.

1.6 Extra budget Stimuleringsfonds Toekomstbestendig Wonen Gelderland

In de vergadering van 16 maart 2023 heeft de raad een extra bedrag van € 1,5 miljoen beschikbaar gesteld voor het Stimuleringsfonds Toekomstbestendig Wonen Gelderland. De kosten dekken we uit het budget voor duurzaamheid.

2.1 Kantinebeheer sporthal Heuvelland

De kantinebeheerder van sporthal Heuvelland heeft eind 2022 aangegeven te moeten stoppen met zijn werkzaamheden. Het toezicht houden en kantinebeheer kun je combineren,

waardoor we blijven voorzien in de belangrijke sociale functie van de kantine voor verenigingen. Dit is vergelijkbaar met het kantinebeheer in sporthal de Duffelt. Daarom is besloten om vanaf 1 december 2022 het toezicht houden en kantinebeheer in sporthal Heuvelland in eigen beheer uit te voeren. De extra jaarlijkse kosten hiervan zijn € 22.000.

2.2 Grondzaken

We willen het budget voor werkzaamheden van grondzaken verhogen. Het budget voor grondzaken van € 3.000 is minimaal. De kosten worden nu vaak verantwoord op andere budgetten. We verhogen nu de post van grondzaken naar €15.000 en verlagen andere posten met € 5.000.

2.3 Afval

De afvalbudgetten stellen we bij volgens de dienstverleningsovereenkomst (DVO) Dar 2023. Deze hebben we eind 2022 vastgesteld. De totale geraamde kosten komen € 12.000 hoger uit. Daarnaast verwachten we op basis van de nu geraamde hoeveelheden een hogere vergoeding vanuit Nedvang van € 23.000. Per saldo leiden deze mutaties tot een voordeel van € 11.000.

2.4 Kosten dierenbescherming

Er is een nieuwe overeenkomst met Dierenambulance Nijmegen gesloten. Daarnaast is het budget voor de kosten van dierenbescherming geactualiseerd. Daarom ramen we € 10.000 per jaar bij.

2.5 Energiekosten sportaccommodaties

De energiekosten zijn fors gestegen doordat we een nieuw energiecontract hebben moeten afsluiten. Voor dit programma betekent dit een nadeel van € 180.000. Per saldo heeft deze mutatie geen invloed op het begrotingssaldo door inzet van de stelpost prijsontwikkeling. Zie ook programma Ons geld (2.4).

2.6 Indexering subsidies

De subsidies aan de verenigingen en instellingen indexeren we eens per de 4 jaar. Dit is voor het laatst gedaan in 2020. Door de beperkte indexering van de subsidie in combinatie met de sterke kostenstijgingen en het wel jaarlijks indexeren van bijvoorbeeld (gemeentelijke) huurkosten is de financiële situatie van vele verenigingen en instellingen sterk onder druk komen te staan. Ons voorstel is om deze subsidie met ingang van 2023 jaarlijks te indexeren. De totale meerkosten zijn € 26.991. Voor dit programma betekent dit een nadeel van € 16.000.

2.7 Indexering subsidie Forte Welzijn

In de begroting 2023 hebben we voor de subsidie Forte Welzijn rekening gehouden met een inflatie van 3,5%. De loonkosten zijn gestegen met 5,13%. De totale extra kosten zijn ongeveer € 14.000. Voor dit programma betekent dit een nadeel van € 5.000. Per saldo heeft deze mutatie geen invloed op het begrotingssaldo door inzet van de stelpost prijsontwikkeling. Zie ook programma Ons geld (2.5).

2.8 Informatiepunt Digitale Overheid

Vanaf 2023 ontvangen we een rijksbijdrage van € 34.749 voor Informatiepunten Digitale Overheid (IDO's). Deze informatiepunten bevinden zich in onze bibliotheekvestigingen. De rijksbijdrage betalen we door aan de OBGZ. Het niet bestede bedrag gaat terug naar het rijk.

2.9 Sportvelden Germania

In de begroting 2023 was € 17.000 geraamd voor ballenvangers en armaturen bij de sportvelden van Germania. De armaturen komen niet voor vergoeding in aanmerking. Daarom verlagen we de raming met €12.000.

2.10 Sportakkoord

We hebben eind 2022 een aanvullende rijksbijdrage voor Sportakkoord ontvangen, waarvan de uitgaven in 2023 plaatsvinden. De bijdrage en uitgaven ramen voor een bedrag van €14.644.

2.11 Lokaal preventieakkoord

We ontvangen een rijksbijdrage van € 20.000 voor het lokaal preventieakkoord. Met dit Preventieakkoord werken we samen met partners aan het gezonder maken van onze inwoners. De rijksbijdrage zetten hiervoor in.

2.12 Sporthallen/ zwembad

De schoonmaakkosten voor sporthal Heuvelland en zwembad de Lubert zijn hoger doordat er bij de aanbesteding uitgegaan is van minimale werkzaamheden. Er zijn echter meer uren nodig om de hygiëne op peil te houden. Daarnaast zijn er enkele personele wijzigingen geweest waardoor de personele kosten iets hoger zijn. Per saldo betekent dit een nadeel van € 36.000.

2.13 Onderhoud openbare verlichting

Door prijsstijgingen en een nieuw onderhoudscontract voor de openbare verlichting moeten we het budget met € 25.000 nadelig bijstellen.

2.14 Energiekosten openbare verlichting

Door stijging van de energiekosten als gevolg van een nieuw energiecontract stellen we het budget met € 155.000 nadelig bij. Per saldo heeft deze mutatie geen invloed op het begrotingssaldo door inzet van de stelpost prijsontwikkeling. Zie ook programma Ons geld (2.4).

2.15 Natuurlijk groen

Door areaaluitbreiding stellen we de budgetten voor onderhoud van het openbaar groen structureel bij met € 15.000. Daarnaast is extra inhuur nodig voor achterstanden in het reguliere onderhoud boombeheer. De kosten hiervan bedragen € 25.000 in 2023. Structureel stellen we € 20.000 bij vanwege het toegenomen onderhoud van houtwallen en bosplantsoenen.

Watergangen waren voorheen niet in het beheerplan opgenomen. Dat leidt tot extra onderhoudskosten van bermen en sloten van € 14.000. Het aangepast onderhoud van de Filósofenbeek kost € 9.000 extra. De (her)inspectie van de bomenlijst is uitgesteld naar 2024. Dat leidt voor 2023 tot een voordeel van € 20.000.

2.16 Watertappunten

Bij de begrotingsraad 2023 is een motie aangenomen om het aantal openbare watertappunten uit te breiden. De eenmalige kosten voor het plaatsen van 5 watertappunten bedragen € 37.500. Vanaf 2024 zijn de jaarlijkse onderhoudskosten € 2.500 per jaar.

2.17 Riolering

We verwachten dit jaar hogere energiekosten voor de rioolgemalen (€ 75.000) en hogere kosten voor het reinigen van de kolken door een nieuw contract (€ 10.000).

Ook loopt het project 'vestigen zakelijke rechten drukriolering' nog door in 2023. Hiervoor is € 150.000 nodig. Omdat de voorziening egalisatie riolering met hetzelfde bedrag wijzigt (per saldo € 235.000), hebben bovenstaande mutaties geen invloed op het begrotingssaldo.

2.18 Diverse kleine mutaties

Ook is een aantal kleine mutaties verwerkt. Voor dit programma gaat het om:

- afvoeren wrakken/voertuigen - 5.000
- brandveiligheid sporthal Heuvelland - 3.500
- onderhoud begraafplaats Vossengraaf - 4.000

Administratieve overboeking

Dit zijn beschikbare budgetten die we op dit programma inzetten. Bijvoorbeeld algemene overheadkosten die we nu rechtstreeks aan een programma toe kunnen rekenen.

Beleidskaders

Bovengemeentelijke kaders

Gemeentewet

Algemene wet bestuursrecht

Wet veiligheidsregio's

Politiewet

Wet Natuurbescherming

Aanbestedingswet

Bouwstoffenbesluit bodem- en oppervlaktewaterenbescherming

Wet informatie-uitwisseling ondergrondse netten

Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen

Kaderrichtlijn water

Nationaal bestuursakkoord water

Waterwet

Wet milieubeheer

Gelders Energieakkoord (www.geldersenergieakkoord.nl)

Wegenverkeerswet

Wegenwet

Erfgoedwet

Omgevingswet

Gemeentelijke kaders

Sociaal maatschappelijke toekomstvisie

Nota accommodatiebeleid "ontmoeten en verbinden met accommodaties"

Nota subsidiebeleid

Regionaal beleidsplan Veiligheidsregio VRGZ

Regionaal risicoprofiel Veiligheidsregio VRGZ

Regionaal crisisplan Veiligheidsregio VRGZ

Integraal Veiligheidsplan Tweestromenland 2015-2018

Visiedoc notitie Kernenbeleid

Beheerplan gemeentelijke gebouwen

Beheerverordening begraafplaatsen

Bomenkaart

Landschapsontwikkelingsplan

Vervangingsplan speelvoorzieningen

Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2021-2025

Samenwerkingsovereenkomst Werkeenheid regio Nijmegen

Verkeerscirculatieplan

Verkeersbeleidsplan

Mobiliteitsvisie Berg en Dal 2016-2026

Mobiliteitsplan 2030 Euregio

Wegenbeheersplan

Wegenbeleidsplan

Verlichtingsbeheerplan

Verordening geurhinder en veehouderij 2017
Bodemnota en bodemkwaliteitskaart

Woonvisie

Energievisie gemeente Berg en Dal 2017-2020
Ruimtelijke visie duurzame energieopwekking 2019

Subsidieverordening Erfgoedprojecten in de kernen gemeente Berg en Dal 2017
Woonvisie Berg en Dal

Verbonden partijen

	Dar N.V.
	Leisurelands
	Milieusamenwerking Afvalverwerking Regio Nijmegen
	Modulaire Gemeenschappelijke Regeling
	Veiligheidsregio Gelderland Zuid
	Vitens N.V.

Onze gemeente

Sommige dingen die de gemeente voor je regelt ken je. Bijvoorbeeld een nieuw paspoort, trouwen of het registreren van een pasgeboren kind. Maar we doen meer voor je. Dingen waar je niet zoveel van merkt en die verder gaan dan onze gemeentegrenzen. Denk aan het versterken van de economie, zodat er genoeg bedrijven en banen zijn. Of woningbouwafspraken om woningen te mogen bouwen of het organiseren van zorg. Om dat goed te kunnen doen, werken we samen met andere gemeenten om ons heen. Wat we ook doen, het belang van onze inwoners staat voorop!

In dit programma maken we duidelijk wat je van ons kan verwachten als dienstverlener.

In het belang van onze inwoners zijn we ook actief buiten de gemeentegrens. Vaak juist om de zaken dichtbij inwoners goed te regelen. Bijvoorbeeld op het gebied van verkeer, vervoer, zorg en verduurzaming. Om deze taken goed en goedkoop te kunnen uitvoeren, werken we samen met andere gemeenten uit onze regio.

In dit programma vind je dus de onderwerpen die zich binnen én buiten onze gemeentegrens afspelen.

Programmanaam	Inwoner	Onze buurt	Onze gemeente
Plaats van actie	- Persoonlijk/thuis	- Directe omgeving/dorp	- Gemeente mét de regio gemeenten
Rol inwoner	- Regie eigen leven - Mee blijven doen	- Meedoen - Initiatief nemen	- Ontwikkelen - Klant
Rol gemeente	- Regelen - Betalen - Veel bemoeienis	- Afnemende betrokkenheid - Minder regels, meer stimuleren	- Loslaten - Samenwerken - Diensten verlenen

Doelen & resultaten

Wat willen we bereiken?

- 3.1 Onze inwoners weten ons te vinden en zijn tevreden over hoe ze worden geholpen.
- 3.2 Een goed ondernemersklimaat en hulp voor inwoners bij het vinden van een baan of een zinvolle tijdsbesteding.
- 3.3 Onze inwoners kunnen duurzaam en betaalbaar wonen.
- 3.4 We willen goede en betaalbare dienstverlening voor onze inwoners. En om dit te kunnen bieden, werken we samen met andere gemeenten.
- 3.5 Toeristen en recreanten bezoeken graag Berg en Dal.

Wat gaan we daarvoor doen?

3.1.1 We verbeteren onze dienstverlening en blijven ons hiervoor inzetten.

We digitaliseren onze dienstverlening en bedrijfsvoering steeds meer. Ook stimuleren we inwoners, bedrijven, verenigingen en instellingen om gebruik te maken van de digitale mogelijkheden die we bieden. Onze gemeentelijke website is daarbij erg belangrijk. Daarom zorgen we ervoor dat de informatie op de website steeds vernieuwd wordt, leesbaar en volledig is. Wij ontwikkelen de website continu door zodat deze voldoet aan de nieuwe toegankelijkheidseisen. Door de digitalisering kunnen inwoners steeds vaker zelf bepalen waar en wanneer ze iets willen regelen.

In 2023 gaan we een koppeling leggen tussen de applicatie iBurgerzaken en het kadaster. Dit heeft als voordeel voor de inwoner dat we aanvragen sneller kunnen verwerken en minder documenten hoeven aan te leveren.

We starten met OpenBurgerzaken, een applicatie die onze oudere systemen vervangt en die verdere digitalisering in de toekomst makkelijker maakt

Onze telefonisten kunnen nu ook vanaf thuis werken, wat ons flexibeler maakt. Daarnaast komt er een koppeling waardoor we beter inzicht krijgen in de data rondom onze telefonische dienstverlening.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Bij het CCB ontwikkelen we een registratiewijze waardoor we zicht krijgen op de aard van de vragen die inwoners hebben. Als we weten waarover de telefoontjes gaan, kunnen we eenvoudiger verbeteringen aanbrengen op bijvoorbeeld de website en in brieven, werken aan het optimaliseren van de kennis bij het CCB en soms ook vragen van inwoners voorkomen. Daarnaast wijzen we inwoners actief op de mogelijkheden om digitaal een aanvraag te doen en bieden we hulp aan bij het doorlopen van digitale formulieren.

Team CCB heeft inmiddels de mogelijkheid om vanuit huis te werken. Hierdoor kunnen we pieken eenvoudiger opvangen en onze dienstverlening op peil houden. Team MI en team CCB werken samen aan een dashboard dienstverlening dat onder andere inzicht geeft in de contacten met inwoners (telefonisch en aan de balie) en de kwaliteit van de service die we bieden.

Naar aanleiding van het onderzoek naar de telefonische dienstverlening zijn er inmiddels duidelijker afspraken gemaakt over hoe we omgaan met terugbelverzoeken en monitoren we bij het CCB strikter of de terugbelverzoeken worden opgepakt. Op die manier komen we onze afspraken na en zorgen we dat de inwoner van ons op aan kan (betrouwbaarheid). Aan het verbeterpunt om intern beter bereikbaar te zijn, wordt in de loop van dit jaar nog verder aandacht besteed.

Als onderdeel van OPENburgerzaken worden voorbereidingen getroffen voor de koppeling tussen iBurgerzaken en diverse ketenpartners, zoals het kadaster en woningcorporaties. Hiermee wordt het mogelijk om burgerzakendata uit te wisselen. Een voorbeeld hiervan is dat woningcorporaties zelf een check kunnen doen, waardoor een inwoner niet meer naar het gemeentehuis hoeft om een uittreksel uit de BRP op te vragen. Een ander voorbeeld is dat het bij het doorgeven van een verhuizing niet meer nodig is om een koopovereenkomst aan te leveren, maar er automatisch een check bij het kadaster plaatsvindt. De verwachting is dat hier in de loop van dit jaar verdere stappen in gezet kunnen worden.

3.2.1 We hebben een goed ondernemersklimaat.

Hiervoor zetten wij in 2023 op de volgende zaken in:

- Economische agenda.
De huidige Economische Visie met agenda is in 2017 vastgesteld. Op dit moment werken wij aan de Omgevingsvisie. In deze integrale visie komen de belangrijkste economische thema's terug. Het is de planning dat deze visie in 2023 wordt vastgesteld. Aanvullend op deze visie werken wij voor Economische Zaken een agenda uit. Met de Omgevingsvisie en de agenda kunnen wij doelgericht werken aan het versterken van de economie.
- Versterking van ondernemersnetwerken.
Op economisch gebied werken we samen met ondernemers en andere partners. We werken samen aan de versterking en vernieuwing van de lokale economie. Net zoals in 2022 leggen wij in 2023 het accent op verduurzaming, circulariteit en de korte voedselketen.
- Verduurzamen MKB.
In 2022 zijn wij samen met RvN@ een project gestart om bedrijven in Berg en Dal te verduurzamen en toekomstbestendiger te maken. Diverse acties bieden wij gebundeld als actiekaart aan, aan de bedrijven. In 2023 geven wij dit project een vervolg.
- Aantrekkelijke en concurrerende winkelgebieden en dorpscentra.

Om het centrum aantrekkelijker te maken wil de vereniging BIZ Millingen Centrum graag een centrale ontmoetingsplek creëren. In 2023 ondersteunen wij de vereniging bij een verkenning en een eerste grove schets.

Voor het centrum van Groesbeek werken we aan de afronding van de centrumplannen. De resultaten van dit project staan beschreven in programma 2 van deze begroting.

- Toekomstbestendige bedrijventerreinen.
Bedrijventerrein I en II in Groesbeek is verouderd en ziet er op sommige plekken niet fraai uit. Over 2 á 3 jaar gaan wij een groot deel van de openbare ruimte vernieuwen. Dit is een goed moment om in gezamenlijkheid met de ondernemers het gehele bedrijventerrein een impuls te geven. Als eerst werken we met de ondernemers aan een plan van aanpak.
Meerdere ondernemers hebben bij ons kenbaar gemaakt dat zij hinder ervaren van geparkeerde auto's en vrachtwagens. Wij onderzoeken de mogelijkheden om de ondernemers te helpen bij het oplossen van dit probleem.

Stand van zaken Voorjaarsnota

- Het koersdocument voor de omgevingsvisie is in concept uitgewerkt en wordt in juni in de raad besproken. Het koersdocument gaat o.a. in op de werklocaties, de centrumgebieden, toerisme en recreatie en het buitengebied met de boerenbedrijven.
- In het voorjaar en het najaar organiseren wij samen met alle ondernemersorganisaties uit onze gemeente het platform economie. In 2022 hebben wij dit platform opgezet. Door dit platform krijgt elke partij een beter overzicht waar iedereen mee bezig is, kunnen we elkaar inspireren en kan de onderlinge samenwerking worden versterkt.
- Het éérste grote onderwerp dat wij op dit platform bespreken is het verduurzamen van het MKB. Met RvN@ hebben wij diverse acties uitgewerkt die wij aan het MKB gaan aanbieden in het tweede kwartaal van 2023.
- Wat betreft de centrale ontmoetingsplek in Millingen is er geen nieuws te melden.
- Samen met de ondernemers op Bedrijventerrein I/II willen wij allereerst komen tot een gezamenlijk toekomstplan voor het bedrijventerrein. Voor dit traject hebben wij subsidie aangevraagd bij de provincie en deze aanvraag is goedgekeurd. Het traject start in juni 2023 met een inventarisatie.

3.2.2 We helpen inwoners een baan te vinden, of als dat niet mogelijk is, een zinvolle tijdsbesteding.

We gaan het volgende doen (en voor een aantal dingen werken we samen met het Werkbedrijf).

- We richten onze aandacht vooral op vier focusgroepen: jongeren, 50-plussers, statushouders en kandidaten met een arbeidsbeperking. We zetten in op kansberoepen: beroepen waarin de vraag naar personeel hoog is en blijft, zoals de horeca en de zorg. Dat doen we door scholing met praktische leerlijnen en focus op de competenties van mensen. We willen meer mensen (groepsgewijs) detacheren door risico's voor werkgevers over te nemen.
- We gaan door met de regionale mobiliteitsteams.
- We zetten sterk in op de bestrijding en het voorkomen van jeugdwerkloosheid.
- Intensieve en persoonlijke begeleiding van inwoners met een relatief grote afstand tot de arbeidsmarkt.

Wij vinden dit belangrijk omdat we door allerlei ontwikkelingen (flexibilisering en digitalisering) steeds meer mensen moeilijk mee kunnen doen. Juist hen willen wij ondersteunen.

Stand van zaken Voorjaarsnota

We gaan het volgende doen (en voor een aantal dingen werken we samen met het Werkbedrijf).

- We blijven onze aandacht richten vooral op vier focusgroepen: jongeren, 50-plussers, statushouders en kandidaten met een arbeidsbeperking.
- We begeleiden inwoners op de werkplek, zodat de inwoner duurzaam wordt geholpen.
- We zetten in op een nieuw regionaal arbeidsmarkt en re-integratie beleid.
- We hebben met het Werkbedrijf afspraken gemaakt over speciale trajecten voor zorgjongeren, Zowel onze eigen participatieconsulenten als de medewerkers van het Werkbedrijf hebben de aandachtsgroepen goed in beeld.
- De regionale mobiliteitsteams lopen.

- We hebben samen met onderwijs en Werkbedrijf een aanpak ontwikkeld waardoor jongeren altijd in beeld zijn. Zij worden begeleid naar onderwijs of naar werk.
- Onze participatieconsulenten en onze consulenten statushouders begeleiden de groep mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Vrijwilligerswerk is vaak de eerste stap en het is mooi om te zien hoe mensen dan opbloeien.

3.3.1 We gaan door met de uitvoering van het in 2020 vastgestelde Actieplan Wonen.

Op basis van de door de raad gemaakte keuzes gaan we door met de uitvoering van het Actieplan Wonen.

- De huidige woningbouwplanning kent voldoende locaties, we gaan door met de beoordeling van deze locaties.
- We prioriteren op woningbouwprojecten die snel zoveel mogelijk betaalbare woningen toevoegen.
- We richten ons op 30% corporatiewoningen en 20% middeldure woningen in elk plan.
- We zetten ons in om in overleg met de corporaties en marktpartijen de doorstroming op de woningmarkt te bevorderen zodat meer woningen voor starters vrijkomen.
- We onderzoeken hoe we meer woningen beschikbaar kunnen krijgen voor jongeren. We continueren het jongerencontract (woningcorporaties) en de starterslening.
- We leveren in 2023 meer dan 100 woningen op en richten op een stijgend cijfer de jaren daarna.

Stand van zaken Voorjaarsnota

In september is de stand van zaken gedeeld met de raad (update woningbouwplanning). In 2022 zijn 102 woningen aan de voorraad toegevoegd. Ook zijn diverse plannen nu in aanbouw of voorbereiding. In 2023 verwachten we ongeveer 150 woningen toe te voegen.

3.3.2 De woningen in Berg en Dal zijn van goede kwaliteit. Mensen kunnen goed wonen en blijven wonen.

We stimuleren het aanpassen van bestaande woningen. Hiervoor is in 2019 de regeling Toekomstbestendig wonen vastgesteld. Hierdoor kunnen mensen maatregelen om langer thuis blijven wonen combineren met het verduurzamen van de woning.

Regionaal wordt er eind 2022 een nieuw woningmarktonderzoek opgeleverd. We stemmen middels een regionale woningbouwmonitor met onze buurgemeenten af welke woningen waar worden gebouwd, zodat er binnen de regio voldoende woningaanbod en keuzevrijheid is voor woningzoekenden. Hierbij is uiteraard ook aandacht voor de groter wordende groep één- en tweepersoonshuishoudens, de betaalbaarheid van de huisvesting, de leefbaarheid en alternatieve woonvormen (waaronder woonvormen die sociale interactie bevorderen).

Stand van zaken Voorjaarsnota

Het nieuwe regionale woningmarktonderzoek wordt begin 2023 gepresenteerd. Er was een kleine vertraging omdat de data landelijk nog niet beschikbaar was. In 2022 is een nieuwe woondeal voorbereid welke in maart 2023 is vastgesteld. Grootste verandering is de fair share gedachte: elke gemeente werkt toe naar een woningbouwplanning met 30% sociale huurwoningen. In Berg en Dal was dit al het uitgangspunt, voor ons is het positief dat ook omliggende gemeenten nu hieraan meedoen.

3.3.3 Steeds meer woningen in Berg en Dal zijn duurzaam.

Met de corporaties Waardwonen en Oosterpoort zijn afspraken gemaakt om gemiddeld energielabel A te halen in respectievelijk 2022 en uiterlijk 2028. Er is extra aandacht voor lage energielabels.

We zetten de samenwerking met Oosterpoort en andere belanghebbende partijen voort om te komen tot een aardgasloze buurt. We onderzoeken het draagvlak om in een buurt te beginnen met een pilot.

We zijn in 2022 gestart en gaan in 2023 door met het helpen van minima bij het inzetten van energiebesparende maatregelen.

Energie neutraal wonen is uitgangspunt in alle bouwplannen.

De doelstelling voor verduurzaming van de particuliere woningvoorraad valt binnen de gehele duurzaamheidsdoelstelling van een jaarlijkse energiebesparing van 1,5% in de gemeente. De regeling Toekomstbestendig Wonen levert een belangrijke bijdrage aan het verduurzamen van de woningen in de gemeente (zie onder 3.3.2).

We maken afspraken met de woningcorporaties over het vergroenen van tuinen.

Stand van zaken Voorjaarsnota

In de prestatieafspraken zijn diverse afspraken gemaakt met woningcorporaties over het verder verduurzamen (zonnepanelen/verbeteren slechtste labels) en vergroenen van tuinen. Ook is in 2023 een start gemaakt met het maken van wijkuitvoeringsplannen om te komen tot aardgasvrije wijken.

3.4.1 We willen meer grip op de verschillende samenwerkingen.

Evaluatie BRN

De BRN-functie is geëvalueerd. De wens is om zowel de adviesfunctie als de BRN te behouden. We blijven ons hiervoor inzetten. De deelnemende regiogemeenten gaan medewerkers leveren om de adviesfunctie te ondersteunen.

Ook stimuleren we, in overleg met de Kring Griffiers, vanuit de diverse regelingen dat regionale radenbijeenkomsten worden georganiseerd, waar ook afstemming tussen raden kan plaatsvinden om zo tot effectievere kaderstelling en aansturing van GR-en te komen

ODRN

In 2023 zal een versimpelde bedrijfsvoering van start gaan bij de ODRN. Dit betekent dat er een uniform uurtarief komt waarbij er wordt afgerekend op nacalculatie van uren. De standaardprijs producten verdwijnen uit de productencatalogus. Ook wordt de productencatalogus aangepast. Er worden minder, circa 65, producten opgenomen. Voorheen waren dit er meer dan 100. Daarbij zal er vanaf 2023 van start worden gegaan met een nieuwe indexeringsmethodiek. Met deze methodiek sluit de ODRN aan bij de methodiek die al door de VRGZ wordt toegepast. In de begroting 2023 van de ODRN is een aandeel van Berg en Dal opgenomen van ongeveer € 2.246.000. Deze prognose is gebaseerd op de advieslijsten van januari 2022 en zal worden bijgesteld in september 2022.

VRGZ (Veiligheidsregio Gelderland-Zuid)

In de vergadering van de gemeenteraad van juni 2022 is reeds ingestemd met de door VRGZ aangeboden concepten van jaarrekening 2021 en begroting 2023.

In financiële zin betekent dat het volgende: vastgestelde begroting 2022 + 0,6% index + € 130.000 voor structurele invulling duiktaak. De kosten verbonden aan de nieuwe functie van concerncontroller worden door VRGZ structureel binnen de eigen loonsom gedekt. De actuele CAO-ontwikkelingen (nog niet bekend in kaderbrief) worden voor 2023 incidenteel opgevangen middels inzet bestemde reserve en pas nagecalculeerd in de eerstvolgende begroting, zijnde de begroting 2024. In onze meerjarenraming 2024 e.v. moeten we daarom vast rekening houden met de structurele uitzetting van de CAO-ontwikkeling.

Op het niet (kunnen) realiseren van 1% generieke korting is door VRGZ afdoende onderbouwd ingegaan. De uitgevoerde externe quickscan toont voldoende aan dat de bedrijfsvoeringskosten van VRGZ gemiddeld lager liggen dan die van een aantal vergelijkbare veiligheidsregio's in de benchmark. Hierdoor zijn verdere bezuinigingen niet haalbaar zonder de primaire dienstverlening aan te tasten. Gelet op de huidige marktsituatie zijn forse prijsstijgingen een reëel risico voor de komende jaren.

Uiteindelijk besluit het Algemeen Bestuur van VRGZ, met daarin alle deelnemende gemeenten vertegenwoordigd, over vaststelling van de begroting.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Algemeen

- In januari is aan de carrousel een presentatie gegeven over grip op GR-en. Ook is er gesproken over de rol van de (Regio)agendacommissie.
- In maart heeft er in het Rijk van Nijmegen een radenbijeenkomst plaatsgevonden over de nieuwe Wgr. Hierin hebben raadsleden kunnen aangeven van welke mogelijkheden die

de nieuwe Wgr biedt om de grip van raden op GR-en te vergroten zij graag gebruik willen maken.

- De colleges in het Rijk van Nijmegen hebben in 2022 besloten tot het laten uitvoeren van een onderzoek naar de mogelijkheden om de samenwerking tussen overheden, bedrijfsleven en maatschappelijke instellingen in het Rijk van Nijmegen te verbeteren. Raadsleden zijn uitgenodigd om een enquête in te vullen en deel te nemen aan een ronde van interviews en gesprekken.

BRN-functie

Inmiddels zijn er concrete afspraken gemaakt over de ondersteuning van de adviesfunctie vanuit diverse gemeenten in het Rijk van Nijmegen. Vanuit ons Team Financiën wordt ondersteuning geboden aan de verwerking van de zienswijzen op de jaarrekening 2022 en begroting 2024 van de diverse GR-en

ODRN

De ODRN heeft laten weten dat zij het werkplan 2023 moeten bijstellen, op basis van de werkelijk uitgevoerde werkzaamheden in 2022. Uiteraard betekent dit ook iets voor onze leges, immers meer aanvragen betekent ook meer legesinkomsten. Een bedrag ramen voor de legesinkomsten is lastig, omdat dit afhankelijk is van het soort vergunning en de bouwkosten. We verwachten dat we het werkplan 2023 met €135.000 moeten verhogen.

Daarbovenop gaat de ODRN de kosten van de nieuwe CAO en inflatie voor 2023 doorrekenen. We verachten voor Berg en Dal een bijstelling van de bijdrage voor 2023 van ongeveer € 200.000.

Beide bedragen moeten nog definitief worden vastgesteld. Na besluitvorming passen we de bedragen aan in onze begroting.

VRGZ (Veiligheidsregio Gelderland-Zuid)

De jaarrekening 2021 en begroting 2023 zijn definitief vastgesteld door het AB van GR VRGZ. Gelet op de huidige marktsituatie en de hoge inflatie zijn forse loon- en prijsstijgingen (materiaal en gebouwen) wel een reëel risico voor de komende periode, die dan ook hun weerslag kunnen hebben op de gemeentelijke bijdragen. De binnenkort te ontvangen conceptbegroting 2024 van VRGZ zal voor zover nu mogelijk hierover meer duidelijkheid moeten gaan geven.

3.4.2 Portefeuillehouders koppelen duidelijk terug naar de raad over zaken die spelen in de samenwerkingen.

We werken sinds 2 jaar volgens een systeem waarbij de portefeuillehouders vanuit het college een centrale rol spelen bij de behandeling van de jaarstukken en de begrotingen van de GR-en waaraan we deelnemen. De focus ligt hierbij vooral op bespreking van de selectie van aandachtspunten die door het college zijn benoemd (en op grond waarvan door het college een voorstel voor het indienen van een zienswijze wordt gedaan) en minder op volledige (technische) bespreking van de hele jaarrekening en begroting. Dit sluit aan bij de wens vanuit de raad om te sturen op hoofdlijnen. Graag bespreken we met de raad of deze nieuwe aanpak bevalt of juist bijstelling behoeft.

Verder gaan we door met het gebruik maken van het instrument van de informatienota en het benutten van het vaste agendapunt 'Mededelingen door vertegenwoordigers in de gemeenschappelijke regelingen' dat op iedere raadsvergadering staat. Als de omstandigheden daartoe aanleiding geven (zoals de afgelopen jaren de coronacrisis) maken we gebruik van periodieke terugkoppelmomenten buiten de raadsvergadering om.

ODRN

De ODRN rapporteert regelmatig aan de gemeente in de vorm van bestuursrapportages. De bestuursrapportages worden via een informatienota doorgezet naar de raad. Daarnaast houdt de wethouder de raad op de hoogte van belangrijke projecten of gebeurtenissen

Stand van zaken Voorjaarsnota

Algemeen

In de raad van februari zijn de zienswijzen op de kadernota's van de diverse GR-en vastgesteld.

ODRN

Er is op dit moment nog geen bestuursrapportage om te bespreken.
De belangrijkste ontwikkelingen van dit moment staan bij 3.4.1.

3.4.3 We blijven ons voorbereiden op de inwerkingtreding van de Omgevingswet.

De Omgevingswet vervangt een groot aantal wetten op ruimtelijk gebied. De Omgevingswet treedt, zoals het er nu naar uitziet, op 1 januari 2023 in werking. De tijd tot 1 januari 2023 hebben we hard nodig om ons voor te bereiden. De werkzaamheden in 2022 zijn gericht op de noodzakelijke stappen die nodig zijn om vanaf de inwerkingtreding met de nieuwe Omgevingswet te kunnen werken, op de minimale verplichtingen.

We zijn op 1 januari 2023 in staat om vergunningen en meldingen te ontvangen en af te handelen. Dit doen wij in samenwerking met de regio en de ODRN. Dit omdat we elkaar in de regio kunnen versterken en de ODRN een groot deel van de Omgevingswet voor ons gaat uitvoeren. De implementatie van het vergunningenproces loopt ook na 1 januari 2023 door. Op 1 januari zijn we in staat om te werken met het tijdelijke omgevingsplan. We kunnen dit plan bovendien wijzigen. Ook na de startdatum is er nog inzet nodig gericht op onder andere het omgevingsplan en de verandering in cultuur die het werken met de wet van ons vraagt. Daarnaast gaan we in 2022 en 2023 door met het opstellen van de Omgevingsvisie als beleidskader voor de ruimtelijke ontwikkeling van onze gemeente. Dit volgens de startnotitie zoals die in juni 2021 is vastgesteld door de raad.

De wet is sinds het beschikbaar stellen van het krediet in 2019 (€ 845.000) twee keer uitgesteld. In de routekaart schrijven we: De incidentele kosten worden op basis van het Financieel Dialoogmodel Omgevingswet van de VNG en op basis van de omvang van de gemeente Berg en Dal geschat op € 1.500.000 voor de periode tot 2024. Dit is een grove inschatting waarmee wij rekening mee kunnen houden. In de meicirculaire van 2022 is een aanvullende bijdrage toegekend aan de gemeente in verband met de extra kosten van het uitstel.

We hebben inmiddels steeds beter zicht op wat de implementatie vraagt van onze organisatie. Bij het beschikbaar stellen van het krediet gingen we uit van inwerkingtreding op 1 januari 2021. Inmiddels is duidelijk dat er voor projectleiding, projectondersteuning en het uitvoering geven aan de startnotitie van de omgevingsvisie extra capaciteit en budget benodigd is (e.e.a. conform vastgesteld projectplan). De implementatie loopt door in 2023. We kunnen op dit moment echter nog niet inschatten in hoeverre dit past binnen het reeds beschikbaar gestelde krediet en de aanvullende bijdrage in de meicirculaire. Zodra we dit inzicht hebben zullen we, als nodig, een aanvullend kredietvoorstel aan de raad voorleggen.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Inmiddels is duidelijk geworden dat de wet in werking treedt op 1 januari 2024. Nieuw uitstel, maar wel zekerheid over de datum, eindelijk. In 2023 zijn de voorbereidingen 'gewoon' door gegaan. We hebben daarbij los van de datum inwerkingtreding ook lange termijn veranderingen opgepakt. In de regiekamer worden ruimtelijke initiatieven integraal behandeld, in 2023 heeft dit werkproces steeds meer vorm gekregen. Met het in 2022 opgestelde werkproces voor vergunningen zijn in 2023 samen met de ODRN de eerste ketentesten uitgevoerd. Ook zijn we intern gestart met de werkzaamheden voor het nieuwe beleidshuis. We proberen daarin antwoorden te geven op de vraag hoe ons ruimtelijk beleid van de toekomst eruit moet zien. Het koersdocument voor de omgevingsvisie is door het college vastgesteld. Ook de overige acties die voor inwerkingtreding nog plaats moeten vinden zijn in een aangepast plan van aanpak opgenomen.

3.4.4 Onze opdrachten naar de ODRN blijven duidelijk en inhoud en financiën zijn blijvend in evenwicht.

In de begroting 2023 wordt een structurele verhoging van het ontwikkelbudget voorgesteld van 2%. De raad heeft hier in de raadsvergadering van juni 2022 mee ingestemd. Er wordt momenteel een nieuwe ontwikkelagenda uitgewerkt, waarop verschillende aandachtspunten zijn geformuleerd. Een wens van de gemeente is om meer te sturen en rapporteren op uitkomst. Zodat wij beter zicht krijgen in maatschappelijke vraagstukken op het gebied van milieu en bouw.

Ook voor 2023 zal er kritisch gekeken worden naar het takenpakket dat we afnemen bij de ODRN. Met name de komst van de Omgevingswet en de WkB brengt nieuwe en andere taken met zich mee. Het blijft op voorhand lastig te voorspellen hoeveel uren de ODRN kwijt zal zijn

met de nieuwe taken. We weten dan ook niet of de realisatie van 2023 in de pas zal lopen met de prognose.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Op basis van de ontwikkelagenda is een aantal sporen in gang gezet. Dit zijn de vereenvoudigde productencatalogus en afrekenen op werkelijke urenrekening. Ook is een traject gestart om toe te werken naar meer output/outcome gestuurd werken.

De invoering vanaf 2024 van de Omgevingswet en Wkb (Wet kwaliteitsborging voor het Bouwen, toezicht door private gecertificeerde kwaliteitsborgers) vragen gedurende 2023 extra voorbereiding. Het lijkt er op dit moment op dat de Wkb bij aanvang slechts gedeeltelijk in werking zal treden. Het is nog niet precies duidelijk welke werkzaamheden dan door de markt uitgevoerd gaan worden, en dus bij de gemeente/ODRN komen te vervallen. Er is dan ook nog geen duidelijkheid over de resterende taken en kosten. Wel is duidelijk dat door de (gedeeltelijke) invoering van de Wkb er minder leges inkomsten zijn. We verwachten daardoor voor 2024 per saldo hogere kosten.

3.5.1 Door goede regionale samenwerking bereiken we meer op toerisme.

We werken op verschillende niveaus samen in de regio om onze toeristische doelen te bereiken. We doen dit met (één of meerdere) gemeenten op thema's, met 7 gemeenten in het Rijk van Nijmegen en met 18 gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen. Samen met de gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen werken we aan een uitvoeringsplan dat gekoppeld is aan het Toeristisch Toekomstperspectief; "toerisme in balans". Toerisme is geen doel op zich maar een middel om de leefbaarheid te verbeteren. Hiervan profiteren zowel inwoners als bezoekers. Denk aan thema's als fiets- en wandelnetwerk, een Green Destination (een duurzame toeristische bestemming), zorgtoerisme en herinneringstoerisme. Dit uitvoeringsplan helpt de gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen om projectmatig beter te kunnen samenwerken. Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen en de Provincie Gelderland werken met de gemeenten samen aan dit uitvoeringsplan.

Wij doen binnen de Opgave Ontspannen Regio, speerpunt Duurzaam Toerisme mee aan de volgende uitvoeringsprojecten:

- een vitaliteitsonderzoek naar het aanbod van de toeristische/recreatieve sector; diverse verblijfsaccommodaties en dag-attracties worden onderzocht.
- een onderzoek naar belevingsgebieden in de metropoolregio.
- de verkenning naar de mogelijkheden om aan te sluiten op een uniform wandelnetwerk in Gelderland. In 2023 zijn de uitkomsten van deze projecten en verkenningen bekend en kunnen we vervolgstappen zetten.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Bovenstaande projecten lopen nog. Er is nog geen nieuws te melden.

3.5.2 Toeristen die zorg nodig hebben, kunnen op vakantie in onze gemeente.

Wij willen een gastvrije en toegankelijke gemeente zijn. Dat doen we op verschillende manieren, onder andere door in te zetten op kennis en bewustwording over het onderwerp toegankelijkheid bij ondernemers. Dit doen we in samenwerking met de Stichting Toerisme en Recreatie Berg en Dal, de organisatie Ongehinderd en de Wmo Adviesraad. We gebruiken hiervoor onder andere een nieuwsbrief en kennis- en netwerkbijeenkomsten. Verder stimuleren we de ontwikkeling van toegankelijke routes en doen we mee aan landelijke acties zoals de Week van de Toegankelijkheid en initiatieven zoals de Hoge Nood App. Het toegankelijke aanbod bundelen we op www.zorgeloosopvakantie.nl.

Wij gaan aan de slag met de uitkomsten van pilot Toegankelijke bestemming. Deze zijn medio 2022 bekend. Dit is een project van diverse partijen als regio Rijk van Nijmegen, regio Vechtdal en Achterhoek in samenwerking met de Community Toegankelijke Recreatie en de Provincie Gelderland. Met de uitkomsten willen de regio's bestemmingen helpen toegankelijker te worden.

Wij doen mee aan de Week van de Toegankelijkheid.

We stimuleren toegankelijk productaanbod zoals bijvoorbeeld toegankelijke wandelroutes, toegankelijke horeca en evenementen waarbij aandacht is voor toegankelijkheid.

We profileren Berg en Dal als een toegankelijke bestemming in samenwerking met de Stichting Toerisme en Recreatie.

Stand van zaken Voorjaarsnota

We nemen dit thema in al onze contacten en activiteiten mee. Zo zijn we bezig met picknicktafels waar ook rolstoelen en duofietsen makkelijk aan kunnen plaatsnemen, hebben we onze gemeente bij de doelgroep via Support op de kaart gezet en participeren we in een webinar met zoveel mogelijk ondernemers over toegankelijke recreatie.

3.5.3 Wandelaars en fietsers weten onze gemeente te vinden.

Wandelaars: We hebben in 2020 meegedaan aan de wedstrijd “wandalgemeente van het jaar” en zijn uitverkozen tot Wandelgemeente van het jaar 2020. Tot en met december 2022 publiceren wij samen met wandelkrant Te Voet over het mooie wandelaanbod in onze gemeente. Daarnaast besteden wij via lokale, regionale en landelijke kanalen aandacht aan het wandelaanbod.

Ieder dorp heeft in 2023 waarschijnlijk een ommetje. Met diverse partijen onderzoeken wij hoe we deze met elkaar kunnen verbinden.

We hebben aandacht voor het aanbod toegankelijke routes waarbij gelijk moet worden opgemerkt dat het niet haalbaar is om dat voor al het aanbod mogelijk te maken.

We gaan aan de slag met de Herfstwandelweek in Berg en Dal.

Berg en Dal wil een aantrekkelijke fietsgemeente zijn. Wij willen samen met lokale fietsexperts zoals Fietsersbond Nijmegen laagdrempelig verkennen hoe we ons aanbod kunnen verbeteren. Als de lichten op groen staan, kunnen we eventueel meedoen aan een competitie zoals bijvoorbeeld die van de Fietsersbond: fietsstad van het jaar.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Inmiddels zijn er 18 Dorpsommetjes gerealiseerd.

De Berg en Dalse Fietskroegjesroute is volop in ontwikkeling en is voor het toeristisch seizoen klaar.

3.5.4 We bewegen met de consument mee; we veranderen onze definitie van goed Gastheerschap.

Het gastheerschap verandert omdat de wens van de consument verandert. Bij gastheerschap gaat het om alle aspecten van daadwerkelijke ontvangst van een bezoeker in onze regio. Gastheerschap omvat zowel de online vorm (apps, websites en social media-kanalen) als de fysieke vorm (VVV's). Goed gastheerschap is belangrijk omdat je daarmee de consument kan informeren en inspireren, maar ook sturen. Daarom gaan wij opnieuw invulling geven aan het gastheerschap, passend bij onze gemeente en het Rijk van Nijmegen. Wij werken daarbij samen met diverse partijen zoals Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen, Stichting Toerisme en Recreatie Berg en Dal en de regiogemeenten. In 2023 zijn wij begonnen met invulling geven aan een veranderde vorm van gastheerschap en weten we wat de kosten hiervan zijn. Zo onderzoeken we de mogelijkheid om de functies van VVV en Draisine te combineren in het Draisinegebouw.

Stand van zaken Voorjaarsnota

De eerste TIP (toeristisch informatiepunt) in Millingen aan de Rijn is gereed. Wij gaan verder met andere informatiepunten in de gemeente.

De verkenning naar het combineren van de functies van VVV en Fietstrein (draisine) loopt.

3.5.5 Berg en Dal wordt een Green Destination.

Green Destinations is een middel om duurzaamheid en toerisme te verbinden. Vanuit toeristisch oogpunt biedt het kansen om ons te positioneren en verder te ontwikkelen als groene,

duurzame bestemming en daarmee een nieuwe doelgroep te bereiken. Vanuit duurzaamheid biedt het kansen om de toeristische sector te motiveren en activeren om te verduurzamen met aandacht voor de thema's milieu, mens, landschap, cultuur.

Eind 2022 doen wij mee aan de hernieuwing van onze Green Destination Award. Dat was Platina in 2020.

Streekproducten dragen bij aan een Green Destination. Wij zetten streekproducten goed op de kaart, zowel bij inwoners als bezoekers

In 2023 geven wij vervolg aan pilots met afval bij een aantal toeristische ondernemingen. Doel hiervan is het verminderen, beter scheiden en afvoeren van afval. De aanbevelingen uit dit onderzoek delen we met de toeristische ondernemers.

Wij willen met RVN@ toeristische ondernemingen ondersteunen bij verduurzaming van hun bedrijf.

Stand van zaken Voorjaarsnota

De herbeoordeling van Green Destination loopt nog.

Wij ondersteunen een aantal evenementen bij de stappen die ze kunnen zetten om hun bedrijf te verduurzamen. Onder andere betere afvalscheiding is daarbij een onderwerp dat we verkennen.

De minimappen met streekproducten zijn een groot succes en voor het toeristisch seizoen weer beschikbaar. Met producenten van streekproducten onderzoeken wij follow up mogelijkheden.

3.5.6 We hebben een (extra) seizoens fiets-voetveer tussen Bemmelen en Ooij.

In 2023 is de marktconsultatie afgerond en hebben we zicht op de geïnteresseerde exploitanten voor deze verbinding. Met de potentiële exploitant worden de mogelijkheden verkend. Voor de structurele exploitatielasten is via de lijst met op te voeren posten budget gevraagd zodat dit geregeld is. Hierbij is voortgeborduurd op eerdere berekeningen.

Een veer op deze locatie betekent een uitbreiding van het toeristisch/ recreatieve aanbod voor bezoekers en inwoners. Daarnaast zorgt deze voor een nieuwe oeververbinding waarmee we onze gemeente als fiets- en wandelgemeente nóg beter op de kaart kunnen zetten. Ter hoogte van de locatie van het veer zijn cultuurhistorische sporen te vinden van de IJssellinie en de Mauritslinie. Via het veer willen we deze met de gemeenten Lingewaard en Zevenaar en Stichting Beleef onze Waal zichtbaar en beleefbaar maken. Het fiets-voetveer draagt dus bij aan uiteenlopende opgaven van onze gemeente.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Op 4 april 2023 heeft de gemeenteraad een informatienota ontvangen waarin staat dat de fiets-voetveerverbinding Ooij-Bemmelen op dit moment niet haalbaar is. Na de uitgevoerde marktconsultatie bleek dat er geen partijen zijn die het seizoens fiets-voetveer Bemmelen-Ooij kunnen of willen exploiteren. Daarom zien de gemeenten Lingewaard en Berg en Dal geen andere mogelijkheid dan de werkzaamheden om tot een mogelijke veerverbinding Bemmelen-Ooij te komen te beëindigen.

3.5.7 We hebben Vitale Vakantieparken.

Op sommige vakantieparken is sprake van strijdig gebruik met de bestemming, zoals zakelijke verhuur of permanente bewoning. Enerzijds is dit een verdienmodel voor de ondernemer, anderzijds is er een gebrek aan voldoende en betaalbare huisvesting voor bepaalde doelgroepen. Een aantal parken zijn op dit moment niet (volledig) vitaal te noemen. Daarmee willen we aan de slag. We willen onderzoeken of en hoe deze parken vitaal gemaakt kunnen worden.

Op vitale parken wordt in overeenstemming met het bestemmingsplan recreatief verbleven. Vitale vakantieparken kunnen bijdragen aan werkgelegenheid (op de parken en daarbuiten), zijn belangrijk voor de toeristische uitstraling en versterken het recreatieve aanbod binnen de gemeente. Ook wordt met vitale vakantieparken ondermijning tegen gegaan. Als we niets doen, zien we dat de problemen rondom criminaliteit en ondermijning toenemen.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Per 1 februari hebben wij een projectleider voor de Vitale Vakantieparken. De projectleider inventariseert alle beschikbare informatie en stelt een plan van aanpak op die bijdraagt aan Vitale Vakantieparken.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2022	Begroting 2023 Primair	Mutaties t/m VJN	Begroting 2023 na VJN	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	-9.422	-8.441	-352	-8.794	-8.546	-8.574	-8.640
Baten	4.212	2.299	8	2.307	2.198	2.198	2.243
Totaal programma	-5.210	-6.143	-344	-6.487	-6.347	-6.376	-6.397

Toelichting verschillen Primaire begroting - Voorjaarsnota

In onderstaande tabel zijn de mutaties op dit programma weergegeven. Daaronder zijn de mutaties toegelicht.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2023	2024	2025	2026	Invest.
1. Mutaties tot Voorjaarsnota					
<i>Besluitvorming tot Voorjaarsnota:</i>					
1.1 1e begrotingswijziging	-303	-23	-23	-23	-
1.2 Begrotingswijziging Munitax 2023	-11	-	-	-	-
Totaal mutaties tot Voorjaarsnota	-314	-23	-23	-23	-
2. Mutaties Voorjaarsnota					
2.1 Wet goed verhuurderschap	-23	-23	-24	-22	-
2.2 Wet kwaliteitsborging bouw	5	5	5	5	-
2.3 Prestatieafspraken woningcorporaties/verhuiscoach	-10	-10	-10	-	-
2.4 Woningmarktonderzoek/ woonvisie	5	-12	-	-8	-
2.5 Beëindigen voorbereidingen fiets-voetveer Bemmel-Ooij	6	6	6	6	-
2.6 Energiekosten openbaar vervoer	-8	-	-	-	-
2.7 Opstellen integriteitsprotocol	-20	-	-	-	-
2.8 Diverse kleine mutaties	3	3	3	3	-
Administratieve overboeking	11	-	-	-	-
Afrondingsverschillen	1	-	-	-	-
Totaal mutaties Voorjaarsnota	-30	-31	-20	-16	-
Totaal mutaties programma 3	-344	-54	-43	-39	-

1.1 1e begrotingswijziging

Nadat de programmabegroting 2023 is aangeboden aan de raad hebben zich een aantal ontwikkelingen voorgedaan. Deze ontwikkelingen zijn verwerkt in de 1e begrotingswijziging en leiden per saldo tot een nadelige bijstelling van de begroting met € 50.000. Zie ook de programma's Inwoner, Onze buurt, Ons geld en Overhead (1.1). De 1e begrotingswijziging is

tegelijk met de begrotingsbehandeling door de raad vastgesteld. Voor dit programma gaat het om: Wet kwaliteitsborging bouw (- € 23.000) en ten laste van de Algemene reserve budget voor het versterken Bedrijventerrein I en II in Groesbeek (- € 100.000), parkeerplekken de Ren (- € 15.000), ontmoetingsplek Millingen aan de Rijn (- € 15.000), aansluiten op uniform wandelnetwerk Gelderland (-€ 100.000) en project Streekproducten (- € 50.000).

1.2 Begrotingswijziging Munitax 2023

In februari 2023 heeft de raad ingestemd met de gewijzigde begroting 2023 van Munitax. De totale extra kosten zijn € 165.000. Op dit programma leidt dat tot extra kosten van € 11.000.

2.1 Wet goed verhuurderschap

In het Coalitieakkoord is afgesproken dat gemeenten meer mogelijkheden krijgen om malafide verhuurderschap en discriminatie op de huurmarkt gericht aan te pakken. Daarvoor treedt de Wet goed verhuurderschap in werking. Voor de uitvoering van deze wet ontvangen wij € 23.000 via de algemene uitkering. De uitgaaf ramen we op dit programma, de algemene uitkering op programma Ons geld (2.1).

2.2 Wet kwaliteitsborging bouw

Voor de uitvoering van de Wet kwaliteitsborging (Wkb) krijgen wij geld via de algemene uitkering. Op verzoek van de VNG en gemeenten is de verdeelsleutel aangepast. Hierdoor daalt de rijksuitkering voor ons met € 5.000. Daarom verlagen we ook de uitgaaf op dit programma. Zie ook 2.1 op programma Ons geld.

2.3 Aanstellen verhuiscoach

Als onderdeel van de prestatieafspraken met de woningcorporaties stellen we een verhuiscoach aan voor de jaren 2023 tot en met 2025. De kosten zijn € 50.000 per jaar. We krijgen 50% subsidie van de provincie. De overige kosten verdelen we naar rato tussen de gemeente Heumen en Berg en Dal. Dat betekent voor ons € 10.000 per jaar.

2.4 Woningmarktonderzoek/ woonvisie

Er zijn nieuwe afspraken gemaakt met de woningcoöperaties voor volledig lokaal woningmarktonderzoek. Voorheen was dat om de twee jaar. Nu is dat om de drie jaar en in 2023.

Daarom stellen we het budget bij en ramen we de bijdrage van de woningcoöperaties (50%). Daarnaast schuift de woonvisie een jaar door naar 2024. De woonvisie gaan we om de vijf jaar opstellen. Voorheen was dit om de drie jaar. Dit leidt tot een verschuiving van de kosten.

2.5 Beëindigen voorbereidingen fiets-voetveer Bemmel-Ooij

De intentieovereenkomst met de gemeente Lingewaard en Uiterwaarde voor een fiets-voetveer Bemmel-Ooij is beëindigd. De investering vervalt en dat levert een voordeel van € 6.000 op de kapitaallasten op.

2.6 Energiekosten openbaar vervoer

Als gevolg van een nieuw energiecontract stijgen de energiekosten voor het openbaar vervoer met € 8.000. Per saldo heeft deze mutatie geen invloed op het begrotingssaldo door inzet van de stelpost prijsontwikkeling. Zie ook programma Ons geld (2.4).

2.7 Opstellen integriteitsprotocol

De raad heeft de opdracht gegeven om een integriteitsprotocol op te stellen. Hiervoor is het offertetraject gestart. We schatten in dat de kosten hiervoor € 20.000 bedragen.

2.8 Diverse kleine mutaties

Ook is een aantal kleine mutaties verwerkt. Voor dit programma gaat het om:

- advieskosten RO - 5.000
- indexering subsidies - 1.690

Administratieve overboeking

Dit zijn beschikbare budgetten die we op dit programma inzetten. Bijvoorbeeld algemene overheadkosten die we nu rechtstreeks aan een programma toe kunnen rekenen.

Beleidskaders

Wet gemeenschappelijke regelingen

Re-integratieverordening Participatiewet Rijk van Nijmegen

Nadere regels en beleidsregels Re-integratieverordening Participatiewet Rijk van Nijmegen

Financiële verordening Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Rijk van Nijmegen 2015

Inkoopbeleid MGR 2017

Arbeidsmarkt- en Re-integratiebeleid 2020 t/m 2023 Rijk van Nijmegen: 'Werk Voorop'

Het Werkbedrijf

Werkzoekende

Sociaal maatschappelijke toekomstvisie

Sterke werkwoorden

Werk is de uitkomst

Visie document Millingen aan de Rijn, Ubbergen en Groesbeek

Structuurvisie Berg en Dal

Economische Visie Hier wordt gewerkt

Kadernota Toerisme Van trots naar topbestemming

Integraal toezicht en handhavingsbeleid

Notitie grondexploitatie van de commissie BBV

Strategische agenda 2020 Euregio

Actieplan wonen Berg en Dal 2020

Verbonden partijen

Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Euregio Rhein - Waal
gemeensam stärker samen sterker

Euregio (Rhein-Waal)

grenzland draisine gmbh
grenzland draisine gmbh

Grenzland Draisine GMBH

Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen

Omgevingsdienst
Regio Nijmegen

Omgevingsdienst Rijk van Nijmegen

RvN@

Stichting Rijk van Nijmegen@

Toerisme Veluwe
Arnhem Nijmegen

Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen

Ons geld

In dit programma staat:

- waar ons geld vandaan komt: overzicht van de algemene dekkingsmiddelen (inclusief financiering en reserves);
- hoeveel vennootschapsbelasting we moeten betalen;
- hoe we het bedrag voor dingen hebben besteed, die we niet hadden kunnen voorzien.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Er zijn geen nieuwe beleidsontwikkelingen binnen het programma Ons geld. Onderstaande link leidt naar de tekst van de begroting 2023.

Onder het kopje 'Financiën' zijn wel mutaties opgenomen en toegelicht.

[Programma Ons Geld Programmabegroting 2023](#)

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2022	Begroting 2023 Primair	Mutaties t/m VJN	Begroting 2023 na VJN	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	-12.087	-8.070	779	-7.291	-8.981	-9.746	-9.847
Baten	85.561	80.799	2.431	83.229	82.629	82.946	78.387
Totaal programma	73.474	72.729	3.210	75.938	73.649	73.201	68.541

Toelichting verschillen Primaire begroting - Voorjaarsnota

In onderstaande tabel zijn de mutaties op dit programma weergegeven. Daaronder zijn de mutaties toegelicht.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2023	2024	2025	2026	Invest.
1. Mutaties tot Voorjaarsnota					
<i>Besluitvorming tot Voorjaarsnota:</i>					
1.1 1e begrotingswijziging	1.652	127	62	1.672	-
1.2 Begrotingswijziging Munitax 2023	-100	-	-	-	-
1.3 Energiecompensatie verenigingen en stichtingen	600	-	-	-	-
					-
Totaal mutaties tot Voorjaarsnota	2.152	127	62	1.672	-
2. Mutaties Voorjaarsnota					
2.1 Algemene uitkering	69	18	18	17	-
2.2 Donatie aardbeving Turkije/Syrië	-35	-	-	-	-
2.3 Inzet stelpost prijsontwikkeling voor zorgkosten	216	216	216	216	-
2.4 Inzet stelpost prijsontwikkeling voor energiekosten	492	-	-	-	-
2.5 Inzet stelpost prijsontwikkeling voor indexering subsidie Forte Welz	14	14	14	14	-

2.6 Inzet stelpost prijsontwikkeling voor huishoudelijke hulp	299	299	299	299	-
2.7 Inzet post onvoorzien voor Lokale Ontwikkelstrategie/LEADER	4	-	-	-	-
Afrondingsverschillen	-1	-1	-	-1	-

Totaal mutaties Voorjaarsnota	1.058	546	547	545	-
--------------------------------------	--------------	------------	------------	------------	----------

Totaal mutaties programma 4	3.210	673	609	2.217	-
------------------------------------	--------------	------------	------------	--------------	----------

1.1 1e begrotingswijziging

Nadat de programmabegroting 2023 is aangeboden aan de raad hebben zich een aantal ontwikkelingen voorgedaan. Deze ontwikkelingen zijn verwerkt in de 1e begrotingswijziging en leiden per saldo tot een nadelige bijstelling van de begroting met € 50.000. Zie ook de programma's Inwoner, Onze buurt, Onze gemeente en Overhead (1.1). De 1e begrotingswijziging is tegelijk met de begrotingsbehandeling door de raad vastgesteld. Voor dit programma gaat het om: Algemene uitkering (+ € 817.000), stelpost energie en inflatie (-€ 710.000) en een bijdrage uit de Algemene reserve voor diverse claims (+ € 1.545.000).

1.2 Begrotingswijziging Munitax 2023

In februari 2023 heeft de raad ingestemd met de gewijzigde begroting 2023 van Munitax. De totale extra kosten zijn € 165.000. Op dit programma leidt dat tot extra kosten van € 41.000.

1.3 Energiecompensatie verenigingen en stichtingen

Naar aanleiding van een aangenomen motie heeft de raad op 9 februari 2023 besloten om aan verenigingen en stichtingen in onze gemeente met een eigen accommodatie een eenmalige tegemoetkoming te verstrekken voor de hoge energiekosten. Het gaat in totaal om een bedrag van € 600.000 dat we dekken uit de stelpost inflatie (zie ook 1.4 programma Inwoner en 1.5 Onze buurt).

2.1 Algemene uitkering

De algemene uitkering is bijgesteld volgens de decembercirculaire 2022. De bijstelling leidt tot een voordeel van € 69.000. Voor de Wet goed verhuurderschap ontvangen we € 23.000 en voor de Wet kwaliteitsborging bouw krijgen we € 5.000 minder. Daarnaast leidt de ontwikkeling van diverse maatstaven tot een voordeel van € 51.000.

2.2 Donatie aardbeving Turkije/ Syrië

Het college heeft besloten om een donatie van € 35.000 te doen aan giro 555 voor de slachtoffers van de aardbevingen in Turkije en Syrië.

2.3 Inzet stelpost prijsontwikkeling voor zorgkosten

In de begroting 2023 hebben we voor zorgkosten wmo en jeugd rekening gehouden met een inflatie van 4,5%. De tarieven voor deze zorgkosten zijn regionaal geïndexeerd met 6%. De meerkosten zijn € 216.000 en brengen we ten laste van de stelpost prijsontwikkeling. Zie ook programma Inwoner (2.2).

2.4 Inzet stelpost prijsontwikkeling voor energiekosten

De energiekosten zijn fors gestegen doordat we een nieuwe energiecontract moesten afsluiten. Voor dit programma betekent dit een voordeel van € 492.000. Per saldo heeft deze mutatie geen invloed op het begrotingssaldo. Zie ook programma Inwoner (2.3), Onze buurt (2.4), Onze gemeente (2.6) en Overhead (2.3).

2.5 Inzet stelpost prijsontwikkeling voor indexering subsidie Forte Welzijn

In de begroting 2023 hebben we voor de subsidie Forte Welzijn rekening gehouden met een inflatie van 3,5%. De loonkosten zijn gestegen met 5,13%. De totale extra kosten zijn ongeveer € 14.000. Per saldo heeft deze mutatie geen invloed op het begrotingssaldo door

inzet van de stelpost prijsontwikkeling. Zie ook programma Inwoner (2.5) en Onze buurt (2.7).

2.6 Inzet stelpost prijsontwikkeling voor huishoudelijke hulp

Voor huishoudelijke hulp moeten we een reëel tarief betalen aan de zorgaanbieders. De loon- en prijsontwikkeling, alsmede een hoger ziekteverzuim leidt tot een verhoging van het tarief. Dit betekent een extra uitgaaf van € 299.000 voor onze begroting. Deze uitgaaf komt ten laste van stelpost prijsontwikkeling. Zie ook programma Inwoner (2.11).

2.7 Inzet post onvoorzien voor Lokale Ontwikkelstrategie/ LEADER

Samen met de gemeenten Beuningen, Druten, Heumen, West Maas en Waal en Wijchen nemen we deel aan het LEADER-subsidieprogramma dat speciaal bedoeld is ter bevordering van de leefbaarheid van gebieden buiten de stad. Om een LEADER gebied te kunnen worden, moeten we in opdracht van de provincie Gelderland een Lokale Ontwikkelingsstrategie (LOS) schrijven. Ons aandeel in de kosten bedraagt € 3.500. De kosten brengen we ten laste van de post onvoorzien. Zie ook programma Inwoner (2.14).

Beleidskaders

[BBV \(Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten\)](#)

[Actuele notities van de commissie BBV](#)

[Financiële verordening Berg en Dal 2021 \(art. 212\)](#)

[Nota reserves en voorzieningen 2021](#)

[Controleverordening Berg en Dal \(2021\)](#)

[Belastingenverordeningen gemeente Berg en Dal](#)

[Budgethoudersregeling Berg en Dal 2021](#)

[Inkoopvoorwaarden- en beleid](#)

[Financieringsstatuut gemeente Berg en Dal 2021](#)

[Financiële verhoudingswet](#)

Verbonden partijen

Bank Nederlandse gemeenten

Munitax Gemeentelijk belastingkantoor

Overhead

We moeten de overheadkosten apart in de begroting en jaarrekening verwerken. Het gaat hier om kosten die te maken hebben met de ondersteuning van de organisatie.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Er zijn geen nieuwe beleidsontwikkelingen binnen het programma Overhead. Onderstaande link leidt naar de tekst van de begroting 2023.

Onder het kopje 'Financiën' zijn de mutaties opgenomen en toegelicht.

[Programma Overhead Programmabegroting 2023](#)

Hieronder vindt u het actuele overzicht van overhead in cijfers.

Bedragen x € 1.000

Overhead	Rekening 2022	Begroting 2023 Primair	Begroting 2023 na VJN
1. Loonkosten overhead	-5.936	-6.744	-6.358
2. ICT-kosten	-2.225	-2.342	-2.685
3. Huisvestingskosten	-442	-537	-594
4. Uitbestedingskosten bedrijfsvoering	-2.453	-2.301	-2.919
Totaal	-11.057	-11.924	-12.556
Toerekening aan projecten/grondexploitatie	137	350	350
Overhead ten laste van exploitatie	-10.921	-11.574	-12.206

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2022	Begroting 2023 Primair	Mutaties t/m VJN	Begroting 2023 na VJN	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	-10.936	-11.574	-632	-12.206	-11.617	-11.644	-11.611
Baten	15	0	0	0	0	0	0
Totaal programma	-10.921	-11.574	-632	-12.206	-11.617	-11.644	-11.611

Toelichting verschillen Primaire begroting - Voorjaarsnota

In onderstaande tabel zijn de mutaties op dit programma weergegeven. Daaronder zijn de mutaties toegelicht.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2023	2024	2025	2026	Invest.
1. Mutaties tot Voorjaarsnota					
<i>Besluitvorming tot Voorjaarsnota:</i>					
1.1 1e begrotingswijziging	-460	-	-	-	-
1.2 Aanvullend budget sanering zoutloods	-	-3	-3	-3	-64
Totaal mutaties tot Voorjaarsnota	-460	-3	-3	-3	-64

2. Mutaties Voorjaarsnota

2.1	Proceskosten	-15	-15	-15	-15	-
2.2	Klare Taal	-10	-	-	-	-
2.3	Kosten Bedrijfsvoering	-539	-9	-9	-9	-
	Administratieve overboeking	391	10	4	4	-
	Afrondingsverschillen	1	-	-	-	-

Totaal mutaties Voorjaarsnota	-172	-14	-20	-20	-
--------------------------------------	-------------	------------	------------	------------	----------

Totaal mutaties programma 5	-632	-17	-23	-23	-64
------------------------------------	-------------	------------	------------	------------	------------

1.1 1e begrotingswijziging

Nadat de programmabegroting 2023 is aangeboden aan de raad hebben zich een aantal ontwikkelingen voorgedaan. Deze ontwikkelingen zijn verwerkt in de 1e begrotingswijziging en leiden per saldo tot een nadelige bijstelling van de begroting met € 50.000. Zie ook de programma's Inwoner, Onze buurt, Onze gemeente en Ons geld (1.1). De 1e begrotingswijziging is tegelijk met de begrotingsbehandeling door de raad vastgesteld. Voor dit programma gaat het om: vervangen beheersysteem wegen, riool en groen (- € 90.000), archief (-€ 140.000) en vervangende applicatie Sociaal domein (-€ 230.000) ten laste van de Algemene reserve.

1.2 Aanvullend budget sanering zoutloods

In maart 2023 heeft de raad een aanvullend krediet beschikbaar gesteld voor bodemsanering bij de zoutopslag Molenveld in Millingen aan de Rijn. De extra kapitaallasten zijn vanaf 2024 € 3.000 per jaar.

2.1 Proceskosten

De tarieven voor het vergoeden van proceskosten zijn fors gestegen. Ook kennen rechters vaker een proceskostenvergoeding toe. Daarom verhogen we het budget structureel met € 15.000.

2.2 Klare Taal

Wij hebben afgesproken om onze teksten te schrijven in Klare Taal. Dus met duidelijke kopjes, makkelijke woorden en korte, actieve zinnen. We merken dat we hier weer extra aandacht voor moeten hebben. Daarom ramen we voor dit jaar een extra budget € 10.000.

2.3 Kosten bedrijfsvoering

- inhuurkosten personeel	€ - 450.000
- verzekeringspremie wagenpark buitendienst	€ - 6.000
- bankkosten	€ - 3.000
- energiekosten	<u>€ - 80.000</u>
	€ - 539.000

Per saldo heeft de mutatie op energiekosten geen invloed op het begrotingssaldo door inzet van de stelpost prijsontwikkeling. Zie ook programma Ons geld (2.4).

De arbeidsmarkt is flink in beweging. We zien dat medewerkers tegenwoordig sneller van baan veranderen. De hogere mobiliteit schreven we aanvankelijk toe aan de corona-periode. Maar het lijkt aan te houden en een gegeven te worden waar we rekening mee moeten houden. De hogere mobiliteit zorgt voor veel vacatures. En dat veroorzaakt weer een hogere werkdruk bij de zittende medewerkers.

Daarnaast merken we dat er nog steeds schaarste heerst in vele vakdisciplines, waardoor sommige vacatures maar moeilijk op te vullen zijn.

Tot slot worden we geconfronteerd met een hoger ziekteverzuim. En vooral met langdurige uitval.

Al met al betekent dit dat we veel mensen moeten inhuren om de gaten te dichten, zodat de dienstverlening kan doorgaan. Daarbij merken we dat de tarieven voor inhuur flink aan het stijgen zijn. Hierdoor zijn de budgetten die we vooraf voor inhuur hebben geraamd al vroeg in het jaar volledig benut.

We hebben een inventarisatie gemaakt van de inhuurkosten die we voor de rest van het jaar nog verwachten. We denken op dit moment nog € 450.000 extra nodig te hebben. Dit bedrag ramen we dan ook bij op de stelpost inhuur.

Daarnaast is er een nieuwe CAO voor gemeenteambtenaren afgesloten. Op basis van het concept-akkoord is een globale doorrekening gemaakt. We verwachten een uitzetting van ongeveer € 250.000. Omdat het een concept-akkoord is, hebben we deze mutatie nog niet verwerkt in deze voorjaarsnota.

Bij de najaarsnota komen we hier op terug. Dan maken we ook een analyse van de besteding van de personele budgetten. De ervaring leert dat we dan kunnen melden dat een aantal budgetten niet volledig is benut, wat weer een stukje compensatie oplevert.

Administratieve overboeking

Dit zijn beschikbare budgetten die we op dit programma inzetten. Bijvoorbeeld algemene overheadkosten die we nu rechtstreeks aan een programma toe kunnen rekenen.

Beleidskaders

BBV (Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten)

Notitie overhead van de commissie BBV

Verbonden partijen

Er zijn geen Verbonden partijen die onder dit programma vallen.

Paragrafen

Lokale heffingen

Deze paragraaf gaat over de belastingen en heffingen die een gemeente mag innen. We gaan in op de volgende onderdelen:

- de verwachte (geraamde) belastinginkomsten
- het beleid over de lokale heffingen
- een overzicht van de diverse heffingen
- een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid
- een aanduiding van de lokale lastendruk

De gemeente mag een aantal belastingen en heffingen innen. Deze gemeentelijke belastingen en heffingen maken voor ongeveer 16% deel uit van de gemeentelijke inkomsten. We maken in het gemeentelijk belastinggebied onderscheid tussen:

- belastingen, dit zijn onder andere de onroerendezaakbelastingen (OZB), BIZ-belasting, toeristenbelasting en forensenbelasting: de opbrengst hiervan is niet gekoppeld aan bepaalde diensten die wij aanbieden.
- bestemmingsheffingen, zijn heffingen die gekoppeld zijn aan een bepaalde dienst van de gemeente. Dit zijn bijvoorbeeld de afvalstoffenheffing, rioolheffing en leges.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Er zijn geen nieuwe ontwikkelingen over de lokale heffingen. Onderstaande link leidt naar de tekst van de paragraaf van de begroting 2023.

[Paragraaf Lokale heffingen Programmabegroting 2023](#)

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen is het vermogen van de gemeente om kosten die onverwacht en substantieel zijn op te kunnen vangen, zonder dat de uitvoering van taken en de bedrijfsvoering in gevaar komen. Het weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de financiële positie van de gemeente is. Voor het beoordelen van de "weerstand" is inzicht nodig in de omvang en de achtergronden van de risico's en de aanwezige weerstandscapaciteit. Het gaat hierbij alleen om risico's waarvoor geen of wellicht onvoldoende verzekeringen zijn afgesloten, voorzieningen zijn gevormd of budgetten binnen de exploitatiebegroting beschikbaar zijn. In deze paragraaf gaan wij in op onze risico's en het vermogen om deze risico's op te kunnen vangen.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Er zijn geen nieuwe ontwikkelingen over het weerstandsvermogen en risicobeheersing. Onderstaande link leidt naar de tekst van de paragraaf in de begroting 2023.

[Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing Programmabegroting 2023](#)

Onderhoud kapitaalgoederen

De gemeente heeft veel wegen, riolen, lichtmasten, speeltuinen en gebouwen in eigendom. Dit noemen we kapitaalgoederen. De gemeente zorgt voor het onderhoud van deze kapitaalgoederen. Dat is belangrijk om prettig en veilig in de gemeente te kunnen wonen en verblijven. Om de kapitaalgoederen goed te onderhouden hebben we beleidsplannen opgesteld en vertaald naar beheer- en uitvoeringsplannen. Zo weten we wat we willen, wat we hebben, wat nodig is en wat het ons gaat kosten.

Algemeen

In deze paragraaf beschrijven we op welke wijze wij onze kapitaalgoederen beheren. De volgende kapitaalgoederen moeten we minimaal benoemen volgens het “besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten”:

1. wegen;
2. riolering;
3. water;
4. groen;
5. gebouwen;

Van deze kapitaalgoederen moeten in de begroting:

- Het beleidskader;
- De financiële consequenties die uit het beleidskader voortvloeien;
- De vertaling van de financiële consequenties.

Aan dit rijtje hebben wij zelf twee kapitaalgoederen toegevoegd:

6. openbare verlichting;
7. speelruimten.

Wetten en regels

Er bestaat geen algemene wet waarin staat hoe gemeentes kapitaalgoederen moeten onderhouden. Dit is namelijk in verschillende wetten beschreven. Bijvoorbeeld vanuit de provincie en waterschappen bestaan er specifieke wetten en regels.

Het algemeen uitgangspunt is dat de gemeente verplicht is om te zorgen voor een veilige openbare ruimte. Wij moeten aan kunnen tonen dat er voldoende gedaan is om de openbare ruimte veilig te houden. Dit doen wij onder anderen door regelmatig inspecties uit te voeren. De gegevens uit deze inspecties in combinatie met beleidskaders zijn de basis voor de beheer- en onderhoudsplannen.

Actuele beleids- en beheerplannen

In onderstaand schema hebben we per kapitaalgoed de relevante beleids- en beheerplannen genoemd. Het jaar geeft aan wanneer het plan vastgesteld is. De frequentie gaat over de houdbaarheid van het plan. Onder volgende actualisatie staat in welk jaar we de bestaande versie actualiseren. In de laatste kolom is aangegeven waar en of het beleids- beheerplan in de begroting staat.

Beheerplan	Jaar	Frequentie actualisatie	Volgende actualisatie	Financiële vertaling in begroting
1. Onderhoudsplan Wegen	2021	Een keer per 5 jaar	2026	MIP* en voorziening
2. Gemeentelijk Rioleringsplan	2020	Een keer per 5 jaar	2025	MIP*, reserve en exploitatie
3. Water (valt onder GRP)	2020	Een keer per 5 jaar	2025	MIP* en exploitatie
4.1. Bomenstructuurplan	2013	Een keer per 10 jaar	2023	Exploitatie

4.2. Lijst bijzondere houtopstanden	2013	Een keer per 10 jaar	2023	Exploitatie
5. Gebouwen	2023	Een keer per 3 jaar	2022	MIP* en voorziening
6. Openbare verlichting	2020			Exploitatie
7. Vervangingsplan Speelvoorzieningen	2022	Een keer per 5 jaar	2025	Bestemmingsreserve

* MIP = Meerjaren investeringsplan

1. Wegen

Wat willen we?

We willen onze wegen sober onderhouden. In 2021 heeft de gemeenteraad opnieuw bepaald wat de onderhoudsniveaus van elke weg zijn. Wij hadden een uitbalancerend onderhoudsniveau waarvoor ruim € 1,3 miljoen euro beschikbaar was. Dit is in 2022 teruggebracht naar een sober kwaliteitsniveau en daarvoor is € 1 miljoen beschikbaar. Deze bezuiniging hebben wij bij deze begroting teruggedraaid. Daarnaast weten we niet goed wat het effect van extreme vorst of hitte zal zijn. We zien al wel dat het aantal meldingen over oneffenheden toeneemt. Daarom hebben we na twee jaar een evaluatie afgesproken. Daarnaast hebben we in 2022 voorgesteld om de bezuiniging terug te draaien. Tijdens de evaluatie komen we daarop terug.

Bij het uitgebalanceerd onderhoudsniveau maakten we onderscheid tussen bepaalde type wegen. Zo schreven we voor bijvoorbeeld centrumgebieden, rijbanen en fietspaden binnen de kom hoge kwaliteit voor. Voor bedrijventerreinen, wijkontsluitingswegen en overige wegen binnen de kom was dit niveau basis. Bij het nieuwe sobere niveau staat alles op laag. We maken dus geen verschil meer tussen bijvoorbeeld centrumgebieden en wegen buiten de bebouwde kom. Meer en gedetailleerde informatie hierover staat in het onderhoudsplan wegen.

Onderhoud, beheer en inspecties van wegen zijn nodig om de functionaliteit en de veiligheid van de wegen te garanderen. Met een tweejaarlijkse inspectie brengen we de onderhoudstoestand in kaart. In 2022 voerden we deze tweejaarlijkse inspectie voor het laatst uit. Het aansluitende beheerplan 'beheerplan wegen 2020' heeft de raad in 2021 vastgesteld.

De volgende inspectie staat gepland voor 2024. De inspectie geeft per wegvak inzicht in de kwalitatieve toestand. Als uit de inspectie blijkt dat een weg niet meer te onderhouden is, dan vragen we budget voor een reconstructie aan. Dit doen we via het Meerjaren Investeringsplan (MIP).

Stand van zaken Voorjaarsnota

Geen nieuwe ontwikkelingen.

Wat hebben we?

Taakveld	Omvang	Eenheid
Wegen: oppervlakte van het wegennet	2.006.402	m ²
Wegen: binnen bebouwde kom	1.431.126	m ²
Wegen: buiten bebouwde kom	575.276	m ²
Wegen: elementen bestrating	1.097.107	m ²
Wegen: asfalt	850.171	m ²

Wat is nodig?

Het adviesbureau voert de inspectie 2022 op het moment van schrijven uit. Daarom kunnen we nog geen volledige opsomming van werkzaamheden maken.

In 2023 gaan we in ieder geval groot onderhoud uitvoeren aan:

- Het fietspad Hubertusweg (Persingen)
- Het derde en laatste gedeelte van Oude Kleefsebaan (Berg en Dal)
- De Plakseweg (Groesbeek)
- De Cranenburgsestraat (Groesbeek)

Stand van zaken Voorjaarsnota

- Groot onderhoud van fietspad Hubertusweg (Persingen) staat voor het 2e kwartaal gepland.
- Voor het derde en laatste gedeelte van Oude Kleefsebaan (Berg en Dal) zijn we in afwachting van resultaten van de afrondende weginspectie. Daarna plannen we het onderhoud in.
- Groot onderhoud aan de Plakseweg (Groesbeek) staat gepland voor het 3e kwartaal.
- Het onderhoud van Cranenburgsestraat (Groesbeek) hebben we toegevoegd aan een project op het Meerjaren Investeringsplan (MIP), omdat er ook een verkeerskundige wens ligt. Het project staat voor 2024 op de planning.

Wat gaat het kosten?

Samen met de planning uit het Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP) vormen de wegenplanningen de basis voor de integrale projecten met andere vakgebieden, zoals openbare verlichting, groen, water en spelen. Deze integrale projecten staan op het Meerjaren Investeringsplan (MIP). In het MIP staan de kosten per project.

Voor groot onderhoud werken we met raamovereenkomsten. Op basis van deze overeenkomsten kunnen wij diverse onderhoudswerkzaamheden uit laten voeren. Door groot onderhoud op tijd uit te voeren, kunnen we de levensduur van de weg verlengen en reconstructies uitstellen.

Voor financiering van het groot onderhoud maken wij gebruik van een voorziening onderhoud wegen. Hier voegen we jaarlijks € 1.278.000 aan toe.

Voor het verloop van de voorziening onderhoud wegen verwijzen wij u naar het overzicht "reserves en voorzieningen".

Stand van zaken Voorjaarsnota

Geen nieuwe ontwikkelingen.

2. Riolering

Wat willen we?

Een goed functionerend en heel rioolstelsel, zodat we vuilwater en hemelwater op een juiste manier kunnen verwerken. Dat doen we door het afvalwater af te voeren naar de afvalwaterzuivering. Het inzamelen en afvoeren van afvalwater naar de afvalwaterzuivering is een belangrijke wettelijke zorgplicht voor de gemeente. Daarnaast heeft de gemeente ook de zorgplicht voor het inzamelen en verwerken van hemelwater en het voorkomen van nadelige gevolgen voor grondwater. De riolering maakt deel uit van het watersysteem, waarbij zowel boven- als ondergrondse voorzieningen aanwezig zijn. Daarmee is het een belangrijk onderdeel van de leefomgeving.

Een aantal ontwikkelingen hebben een directe relatie met riolering en een effect op onze werkzaamheden.

- **Klimaatadaptatie.** Het klimaat verandert. Het regent vaker en harder, het wordt warmer en droger voor lange aaneengesloten perioden. Droge zomers hebben effecten op onze waterhuishouding. Dat zien we door grondwaterstanden die dalen, een stuwwal die steeds droger wordt en opgedroogde bronnen, waaronder de bron van de Groesbeek.
In 2016 maar ook in 2018 hebben we in onze gemeente ook te maken gehad met zware buien die voor veel overlast hebben gezorgd. Vooral in de kern Breedeweg was veel wateroverlast.
- **Duurzaamheid/circulariteit.** Ontwikkelingen om de riolering te verduurzamen houden we in de gaten. Je kunt hierbij denken aan materialen die we hergebruiken en/of het toepassen van herbruikbare materialen. Indien mogelijk kiezen we voor renovatie van het riool in plaats van volledige vervanging.
- **Omgevingswet.** De invoering van de Omgevingswet biedt mogelijkheden om zaken die nu nog op nationaal niveau geregeld zijn, straks lokaal te regelen. Dit betekent dat er straks meer keuze is hoe we de gemeentelijke watertaken vormgeven. De gemeentelijke zorgplichten blijven overigens onveranderd gelden en komen terug in de Omgevingswet.

Het beleid rondom riolering en de gemeentelijke watertaken staat in het Gemeentelijk rioleringsplan (GRP) 2021-2025. Dit GRP heeft de raad in het najaar van 2020 vastgesteld. Het voorgaande beleid zetten we grotendeels door, maar we geven meer aandacht aan klimaatverandering en hoe we hier mee omgaan. Het GRP biedt ook de onderbouwing voor (ontwikkeling van) de rioolheffing.

Eén van de speerpunten is om de stankproblematiek rondom de randvoorziening Heikant aan te pakken. We zijn berekeningen uit aan het voeren, om tot een uitvoerbaar plan te komen.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Voor de stankproblematiek rondom de randvoorziening Heikant hebben we onderzoek uit laten voeren. Het rapport is binnen en de resultaten bespreken we in het 2e kwartaal met Waterschap Rivierenland.

Wat hebben we?

Onderstaande tabel geeft een globaal overzicht van de voorzieningen binnen de gemeente Berg en Dal voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater, het verwerken van hemelwater en grondwater.

Taakveld	Omvang	Eenheid
Riolering: lengte vrijvervalriool	273	km
Riolering: lengte drukriool	82	km
Riolering: gemalen	53	stuks
Riolering: bergbezinkvoorziening	7	stuks
Riolering: drainage	8	km
Riolering: pompunits	219	stuks
Riolering: straatkolken	11.500	stuks

Wat is nodig?

Onderstaande reguliere beheerwerkzaamheden en projecten voeren we jaarlijks uit om te voldoen aan de visie en beleidsdoelen:

- Reinigen en inspecteren riolering.
- Reinigen van straat- en trottoirkolken.
- Reinigen en inspecteren rioalgemalen en pompunits.

- Uitvoeren van verbeteringsmaatregelen aan riolering en kolken.
- Uitvoeren van verbeteringsmaatregelen aan gemalen en pompunits.
- Meten en monitoren van riolering en grondwater.

Afhankelijk van ontwikkelingen en het functioneren van bestaande voorzieningen, berekenen we het functioneren van de riolering met een computermodel. Op basis van deze uitkomsten laten we werkzaamheden aan het riool uitvoeren.

Stand van zaken Voorjaarsnota

- Reiniging en inspectie van hoofdriolering voert de aannemer in het 1e en 2e kwartaal uit.
- De verbeteringsmaatregelen aan riolering en kolken zijn in voorbereiding.
- De verbeteringsmaatregelen aan gemalen en pompunits van 2022 gaan in het 2e kwartaal in uitvoering en die van 2023 zijn in voorbereiding.

Wat kost het?

De planning uit het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) vormt samen met de wegenplanningen de basis voor de integrale projecten. Deze projecten staan op het Meerjaren Investeringsplan (MIP). In het GRP is gerekend met deze projecten en hiervoor geld gereserveerd.

Voor groot en dagelijks onderhoud is er budget in de exploitatie. Door groot en dagelijks onderhoud tijdig uit te voeren, kunnen we de levensduur van de riolering verlengen.

Om de lasten gelijkmatig over de jaren te verdelen, maken we gebruik van de voorziening riolering. Het uitgangspunt is volledige kostendekkendheid.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Geen nieuwe ontwikkelingen.

3. Water

Wat willen we?

De komende periode willen we bij de aanleg van riolering zo veel mogelijk huishoudelijk afvalwater en hemelwater scheiden. Waar mogelijk infiltreren we hemelwater, dit helpt verdroging tegen te gaan en het hoeft niet te worden afgevoerd naar de rioolwaterzuiveringsinrichting. Waar mogelijk combineren we werkzaamheden met maatregelen voor klimaatadaptatie.

In 2019 hebben de regiogemeenten samen met veel andere partijen de visie Regionale Adaptatie Strategie Rijk van Maas & Waal ondertekend. In deze visie staan veel ambities, doelen en maatregelen om de negatieve gevolgen van wateroverlast, droogte, hitte en overstromingen te voorkomen of te verminderen. In een uitvoeringsprogramma staat wat prioriteit heeft, wat we regionaal of lokaal gaan doen en welke partijen bij welke maatregelen betrokken zijn. Er is in ieder geval een bewustwordingscampagne nodig om inwoners duidelijk te maken dat we ons moeten voorbereiden op de klimaatverandering en dat de overheid niet alles kan en wil oplossen. Ook inwoners en organisaties staan aan de lat om maatregelen te nemen. Er moet hierbij een goede balans zijn tussen maatregelen die de gemeente voorbereidt en uitvoert en ruimte geven aan initiatieven van inwoners en organisaties.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Er zijn geen nieuwe ontwikkelingen.

Wat hebben we?

Taakveld	Omvang	Eenheid
Water: infiltratieputten	516 stuks	
Water: wadi's (23 stuks)	15.830 m ²	
Water: waterwerkt Beek	4 km	
Water: sloten	64 km	
Water: waterdoorlatende verharding	6.150 m ²	

Wat is nodig?

Op diverse plekken hebben inwoners hinder of overlast van water door hevige regenbuien. Vooral in de kern Breedeweg en, hoewel in andere mate ook in de kern Beek. Het centrum van Groesbeek en Heilig Landstichting zijn ook plekken die hier regelmatig mee te maken hebben. We maken onderscheid tussen wateroverlast en waterhinder. Met overlast bedoelen we dat er daadwerkelijk schade optreedt aan privé of gemeentelijke eigendommen. Met hinder bedoelen we situaties waarbij water op straat staat. Overlast heeft de hoogste prioriteit.

Daarnaast hangt het omgaan met hevige neerslag samen met de hemelwaterzorgplicht van de gemeente. Hemelwater gaat via het oppervlak maar gedeeltelijk ook via het rioolstelsel. Het houdt daarom verband met elkaar. De invulling van de zorgplicht staat in het Gemeentelijk Rioleringsplan Berg en Dal. Concreet voeren we zogenoemde basisrioleringsplannen (BRP) uit. Bij het opstellen van deze plannen bekijken we welke locaties binnen een bepaalde kern gevoelig zijn voor wateroverlast. Op basis van deze resultaten nemen we maatregelen om wateroverlast zo veel mogelijk te voorkomen.

In 2019/2020 zijn we gestart met het project Wateroverlast Breedeweg. Samen met het Waterschap treffen we maatregelen in en rond de kern van de Breedeweg, om zo de wateroverlast te verminderen. De geplande projectduur voor wateroverlast Breedeweg is 2020 tot en met 2024.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Voor de locaties Beek en Heilig Landstichting zijn inmiddels werkateliers wateroverlast geweest, waarbij het Waterschap Rivierenland ook aanwezig was. Dit is een verkennend veldonderzoek om kennis en informatie op te halen.

Daarnaast hebben we voor Heilig Landstichting een bodemonderzoek uit laten voeren. Dat was nodig om te onderzoeken of we in Heilig Landstichting regenwater kunnen infiltreren.

Wat kost het?

Vanuit eerder uitgevoerde onderzoeken is inzichtelijk gemaakt welke financiële middelen noodzakelijk zijn voor de maatregelen die we willen nemen. Deze zijn opgenomen in het GRP 2021-2025. Ook leveren wij een bijdrage aan andere disciplines voor onderhoud. Een concreet voorbeeld is dat de groenbeheerders voor het onderhoud van wadi's een bijdrage uit het GRP ontvangen.

Bij gecombineerde projecten (bijvoorbeeld; groen, wegen en riolering) op het Meerjaren investeringsplan is ook aandacht voor het hemelwater. In die plannen maken we ruimte om water tijdelijk op te vangen en in het gebied te verwerken. Hiervoor is jaarlijks € 200.000 beschikbaar.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Geen nieuwe ontwikkelingen.

4. Groen

Wat willen we?

We willen dat het openbaar groen schoon, heel en netjes is. Groen bepaalt voor een groot deel de kwaliteit van de openbare ruimte en daarmee de leefomgeving. Daarom laten we het gemeentelijk stedelijke groen (zoals plantsoenen en hagen) op A-kwaliteit onderhouden. Dat betekent dat er weinig onkruid mag groeien en er geen kale plekken mogen zijn. Grasvelden onderhouden we op hetzelfde kwaliteitsniveau en maaien we daarom in het groeiseizoen wekelijks.

Natuurlijk groen, zoals bermen en sloten, maaien en onderhouden we 1 tot 2 keer per jaar. De trend is om meer in te zetten op biodiversiteit en ecologisch bermbeheer. Dit betekent dat we brede bermen minder vaak maaien (2*50%) en maaiersten opruimen om zo de ontwikkeling van bloemen en kruiden te stimuleren. De meterstrook met bermplanken en uitzichthoeken maaien we drie keer per jaar vanwege verkeersveiligheid.

Voor het boombeheer hebben wij een lijst met de meest bijzondere bomen (lijst bijzondere houtopstanden) en een bomenstructuurplan (waardevolle rijen van bomen). In deze documenten staat welke bomen/structuren wij het meest belangrijk vinden. Actualisatie van deze documenten staat op de planning. Naar verwachting zal dit in 2024, na vaststelling van het integrale beleidsplan openbare ruimte zijn. In dat plan beschrijven we kaders en maken ambities concreet.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Het integraal beleidsplan openbare ruimte (IBOR) is in concept gereed. In het 1e kwartaal is dit voor een inhoudelijke bespreking aan de carrousel voorgelegd, waarna we het definitief maken. In het 2e of 3e kwartaal leggen we het beleidsplan ter vaststelling aan de raad voor. Daarna starten we met de actualisatie van de lijst bijzondere houtopstanden en het bomenstructuurplan.

Wat hebben we?

Taakveld	Omvang	Eenheid
Groen: aantal bomen (exclusief bospercelen)	16.733	stuks
Groen: oppervlakte cultuurrijke beplanting	198.033	m ²
Groen: gazon	360.392	m ²
Groen: bermen	857.816	m ²

Wat is nodig?

Voor het klein en groot onderhoud van dit kapitaal werken wij met onderhoudscontracten, die wij in de markt brengen. In deze contracten beschrijven wij wat de aannemers moeten doen. Voor het dagelijks onderhoud van het stedelijk groen hebben we een contract met de DAR. Zij voert het onderhoud in het groeiseizoen uit met ongeveer 20 medewerkers van het Werkbedrijf Rijk van Nijmegen (WBRN). In de wintermaanden schalen ze af en zijn dit er ongeveer 10.

Het onderhoud van gazon, bermen en sloten besteden wij uit. Het gazonbestek moeten we over twee jaar opnieuw aanbesteden en het bermenbestek volgend jaar.

Naast regulier onderhoud moeten we groen regelmatig vernieuwen. Bijvoorbeeld als er veel planten uitgevallen zijn. Elk najaar vervangen wij ruim 15.000 planten en struiken. Bomen vervangen we als ze ziek of dood zijn. Uitgangspunt is dat wij minimaal één nieuwe boom planten voor iedere boom die wij kappen. Door groen en bomen tijdig te vervangen ontstaat er geen achterstand en blijft het gemeentelijk groen op peil.

Daarnaast zetten we in op het groen inrichten van nieuwe wijken en het vergroenen van bestaande wijken. Groen draagt bij aan allerlei actuele onderwerpen, zoals hittestress, klimaatadaptatie, biodiversiteit en ruimte voor water

Voor bomen hebben wij een zorgplicht. Dat betekent dat we ze regelmatig moeten controleren en onderhouden. De controle doet een externe partij en de buitendienst onderhoudt de bomen. Inmiddels is een kleine achterstand in het boomonderhoud ontstaan. Dit komt vooral door personeelwisselingen. We willen dit oplossen door een deel van het boomonderhoud eenmalig aan te besteden.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Voor herplant hanteren we inmiddels een andere norm. Indien mogelijk, planten we twee bomen ter compensatie voor iedere boom die we kappen. Dit naar aanleiding van een raadsbesluit.

In het 1e kwartaal hebben we de aanbesteding voor het wegwerken van de achterstand in boomonderhoud uitgezet. Zodra deze opdracht uitgevoerd is, hebben we de achterstand ingelopen. Dat is in ieder geval eind dit jaar.

Wat kost het?

Voor klein en groot onderhoud van stedelijk groen zoals plantsoenen, hagen en grasvelden is in de exploitatie in totaal ongeveer € 870.000 opgenomen.

Voor onderhoud van natuurlijk groen zoals landschapselementen, parken en bermen is in de exploitatie ongeveer € 300.000 opgenomen.

Voor onderhoud en inspectie én het vervangen van enkele bomen is jaarlijks ongeveer € 100.000 beschikbaar in de exploitatie. Vervangen we bomenlanen of liften we mee in projecten, dan vragen we via het Meerjaren Investeringsplan (MIP) om budget.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Zie mutatie Voorjaarsnota bij programma Onze buurt (2.15).

5. Gebouwen

Wat willen we?

Het onderhoudsniveau van alle overheidsgebouwen zo optimaal mogelijk houden. Hierbij maken we onderscheid tussen het gemeentehuis en overige gemeentelijke gebouwen. Het gemeentehuis onderhouden we op niveau 2 en andere gebouwen onderhouden we op niveau 3 en 4 (1 is optimaal en 6 is de ondergrens).

De wens is om al onze gebouwen energiezuinig te maken, waarbij de ondergrens op energielabel c ligt. Energielabel C is de minimale wettelijke eis voor overheidsgebouwen en geldt met name voor panden met een groot verbruik.

We onderhouden al onze panden doelmatig en sober. Het gemeentehuis dient daarbij in conditie redelijk tot goed te blijven. Voor de overige panden geldt een redelijke conditie. Veiligheid, gezondheid, duurzaamheid en circulariteit (hergebruik van materialen) zijn hierin de belangrijkste onderhoudsaspecten.

Iedere drie jaar laten we onze gebouwen inspecteren en stellen we een onderhoudsplan op. We vervangen conform planning en op natuurlijke momenten, maar wel door duurzamere alternatieven.

We werken met vier voorzieningen:

1. gemeentelijke gebouwen, zoals het gemeentehuis en de gemeentewerf
2. sportaccommodaties, zoals de sporthallen en het zwembad
3. welzijnsaccommodaties, zoals de Mallemolen en het kulturhus in Millingen a/d Rijn
4. overige accommodaties, zoals het draisine gebouw en parkeergarage Bellevue

Stand van zaken Voorjaarsnota

Gemeentelijke gebouwen

Gepland onderhoud aan het gemeentehuis stellen we uit in verband met de huisvestingsplannen. Zodra de huisvestingsplannen gereed zijn en in uitvoering gaan, voeren we ook het onderhoud uit. Op deze manier kunnen we werk met werk maken.

Sportaccommodaties

De conditie van zwembad de Lubert blijkt slechter te zijn dan we dachten. Hierover is een rapport in de maak. In dit rapport staat onder andere iets over de constructieve veiligheid van dit gebouw.

In algemene zin zien we dat met name de eigen sportaccommodaties op leeftijd raken. Gevolg hiervan is dat (groot) onderhoud steeds vaker nodig is. Hierop willen we ons onderhoud afstemmen. Voor de schoolgebouwen stellen we na de zomer een Integraal Huisvestingsplan (IHP) op.

Wat hebben we?

Taakveld	Omvang	Eenheid
Vastgoed: aantal gemeentelijke accommodaties (al dan niet in eigen beheer)	26.289	m ² /bvo
Gemeentelijke gebouwen	9	stuks
Sportaccommodaties	4	stuks
Welzijnsaccommodaties	4	stuks
Overige accommodaties	15	stuks

Wat is nodig?

Wij organiseren aanbestedingen en stellen contracten op voor een periode van minimaal drie jaar. Deze contracten gaan over dakwerk, schilderwerk, bouwkundig onderhoud, werktuigbouwkundig onderhoud en elektrotechnisch onderhoud. Het elektrotechnisch en werktuigbouwkundig onderhoud hebben we aanbesteed. Beide werken zijn door dezelfde aannemer aangenomen. Daarmee is het onderhoud voor maximaal vier jaar geregeld. Vorig jaar hebben we het schilderwerk aanbesteed.

Overige projecten zijn:

- Bouw zoutloods in Millingen aan de Rijn.
- Verduurzamen de Duffelt.
- Revitalisering van de Mallemolen.
- Verder verduurzamen van het gemeentehuis naar duurzaamheidslabel A++, een Bijna Energieneutrale Gebouw (BENG).

Stand van zaken Voorjaarsnota

- We hebben twee keer aanvullend krediet aan moeten vragen voor de bouw van een zoutloods. Dit had met verontreiniging van de grond te maken. De aannemer staat in de startblokken om te beginnen. De vergunningen voor de bouw van de zoutloods zijn verleend.
- Verduurzaming van de Duffelt laat nog even op zich wachten. Dat heeft vooral te maken met het gegeven dat de huidige dakconstructie waarop zonnepanelen moeten komen te licht is gebleken.
- De kostenraming voor revitalisering van de Mallemolen valt aanzienlijk hoger uit dan verwacht. We zijn nu aan het onderzoeken welke maatregelen we moeten nemen om

het gebouw überhaupt open te kunnen houden en aan wet- en regelgeving te voldoen.

- Het verduurzamen van het gemeentehuis moet een project worden. Hiermee moeten we nog starten.

Wat kost het?

Voor financiering van groot onderhoud maken wij gebruik van een voorziening onderhoud gebouwen. De jaarlijkse toevoeging aan de voorziening is € 354.000. Daarnaast is er in de exploitatie € 331.000 beschikbaar voor dagelijks en contractueel onderhoud.

In 2022 zijn we gestart met de herinspectie van alle gemeentelijke gebouwen. In 2023 zijn alle toevoegingen aan de voorzieningen geactualiseerd. We voorzien een forse stijging in loon- en materiaalkosten.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Er zijn geen nieuwe ontwikkelingen.

6. Openbare verlichting

Wat willen we?

Duurzaamheid is een belangrijk onderwerp en speerpunt. Onze gezamenlijke doelstelling is om in 2030 nog maar de helft van de stroom te verbruiken ten opzichte van 2013. Dat hebben de gemeenten in Nederland met elkaar afgesproken. De oude lampen verbruiken gemiddeld 40 Watt stroom. Daarom gebruiken we sinds 2013 ledlampen. Deze verbruiken nog maar 16 Watt.

In de gemeente Berg en Dal staan ongeveer 7.000 lichtmasten. Daarvan heeft ongeveer 50% al zuinige LED-lampen. De overige lichtmasten zijn nog niet afgeschreven en vervangen we zodra dat nodig is door LED-lampen.

Stand van zaken Voorjaarsnota

De kosten voor stroom zijn aanzienlijk toegenomen. Daardoor is het extra interessant om de oude lampen door de nieuwe zuinigere lampen te vervangen.

Wat hebben we?

Taakveld	Omvang	Eenheid
Verlichting: masten en armaturen	7.000	stuks

Wat is nodig?

Dit jaar vervangen we lichtmasten in een gedeelte van de Breedeweg (westen) en gaan we vooral in Beek en Ooij aan de slag. Daar vervangen we ruim 200 oude lichtmasten door ledverlichting.

Stand van zaken Voorjaarsnota

De openbare verlichting in de Breedeweg (onder anderen de Schoolweg, Eikstraat, Kruksebaan, Wilgstraat en Acaciastraat) is vervangen. De openbare verlichting in Ooij hebben we ook al vervangen. Daardoor is bijna alle openbare verlichting in Ooij LED. Na de zomer gaan we in de Hermelijnstraat in Beek verder met het vervangen van de openbare verlichting.

Wat kost het?

Jaarlijks is in de exploitatie € 371.000 beschikbaar voor onderhoud en vervanging van lichtmasten en openbare verlichting. Dit bedrag bestaat uit een budget voor het vervangen van lichtmasten (€321.000) en een budget voor het onderhoud (€50.000).

Stand van zaken Voorjaarsnota

Zie mutaties Voorjaarsnota bij programma Onze buurt (2.13 en 2.14).

7. Speelruimten

Wat willen we?

Wij willen speelplekken heel en veilig houden. Ook moeten wij voldoen aan wet- en regelgeving. Voor speeltoestellen is het 'Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen' van toepassing. Daarin staat exact beschreven waaraan speeltoestellen in de openbare ruimte moeten voldoen.

Wij kiezen ervoor om alle speeltoestellen op één plek tegelijkertijd te vervangen. Hierdoor kunnen we met het volledige budget een totaal nieuwe speeltuin maken. Samen met de kinderen uit de buurt maken wij een ontwerp. De kinderen mogen dan zelf kiezen welke speeltoestellen zij het leukste vinden.

Onze ervaring is dat metalen speeltoestellen na 18 jaar aan vervanging toe zijn. Houten toestellen zijn na 12 jaar al aan vervanging toe. Na die periodes zien we dat de kwaliteit snel achteruit gaat. Toestellen zijn niet meer op verantwoorde manieren te herstellen. Dit leidt tot onveilige situaties en/of opmerkingen van de inspecteur.

We hebben een vervangingsplan dat gebaseerd is op de leeftijd van de speelplekken. Dit plan hebben we in 2022 geactualiseerd.

Speeltoestellen vervangen wij in principe na 12 (hout) of 18 jaar (kunststof en metaal). Dit is afhankelijk van het materiaal en hoeveel de toestellen gebruikt zijn. Op basis van de kwaliteit en inspectieresultaten passen wij het onderhouds- en vervangingsplan aan. Zodra de afschrijvingstermijn bereikt is, beslissen we of we de speelplek gaan vernieuwen. Dit is ook afhankelijk van de behoefte in de wijk.

Soms is een speelplek eerder aan vervanging toe doordat toestellen slecht zijn. Dit verwerken wij in de actualisatie van het vervangingsschema.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Er zijn geen nieuwe ontwikkelingen.

Wat hebben we?

Taakveld	Omvang	Eenheid
Speelruimten: aantal speelplekken in de openbare ruimte	73 stuks	

Wat is nodig?

Een externe specialist inspecteert de speeltoestellen één keer per jaar. Daarnaast controleert onze buitendienst de speeltoestellen. Dat doen wij twee tot drie keer per jaar. Als er iets kapot is, dan maken we dat meteen. Als we iets niet meer kunnen maken, dan verwijderen we het toestel.

Voor 2023 staat het vervangen van speelplekken op de volgende locatie gepland:

- De torteltuif aan de Hoge Kamp in Leuth

Stand van zaken Voorjaarsnota

Naast de Torteltuif, vervangen we dit jaar nog twee speelplekken

- De speelplek aan de 17 Septemberstraat in Groesbeek
- De speelplek aan de Market Garden in Groesbeek

Vorig jaar zijn de speelplekken aan de 17 Septemberstraat en Market Garden in Groesbeek niet vervangen. Deze speelplekken zijn in de planning voor 2023 opgenomen. In totaal vervangen we dit jaar dus drie speelplekken en maken we één nieuwe speelplek in Leuth (aan de zuidzijde van de Steenheuvelsestraat).

Wat kost het?

Jaarlijks is in de exploitatie € 90.000 beschikbaar voor klein en groot onderhoud, én € 5.000 voor keuringen van speeltoestellen. Vervangingen boven de € 25.000 nemen we op in het Meerjaren Investeringsplan.

Vanaf 2020 werken we met een bestemmingsreserve voor speelruimten. Na afloop van het jaar storten wij het niet uitgegeven budget in deze reserve, zodat dit geld beschikbaar blijft voor de speeltuinen.

Stand van zaken Voorjaarsnota

We hebben de bedragen voor de vervanging van speelplekken verhoogd in het Vervangingsschema 2023-2026. Daardoor is er jaarlijks €137.650 beschikbaar voor klein en groot onderhoud. Op deze manier houden we het niveau van de speelplekken op peil en zorgen we ervoor dat ze veilig zijn.

Financiering

Op grond van het BBV, Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten, moeten we een paragraaf financiering opstellen. In deze paragraaf staat hoe wij de risico's op het geld dat we uitlenen en lenen beheersen. De risico's die we moeten beheersen zijn koersrisico's en renterisico's.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Er zijn geen nieuwe ontwikkelingen over de financiering. Onderstaande link leidt naar de tekst van de paragraaf van de begroting 2023.

[Paragraaf Financiering Programmabegroting 2023](#)

Bedrijfsvoering

Wij blijven de dienstverlening ontwikkelen. Daardoor krijgt ook de bedrijfsvoering, de organisatie van de gemeente, doorlopend aandacht. In deze paragraaf gaan wij in op ons beleid rond de bedrijfsvoering en de maatregelen die we treffen om de bedrijfsvoering ook in 2023 en volgende jaren bij de tijd te houden.

Personeel

Goed werkgeverschap

De komende jaren is het nog belangrijker dan voorheen om goed personeel binnen te halen en juist ook zittend personeel te behouden (binden en boeien). Goede oplossingen en ideeën moeten we (direct) door kunnen voeren. We denken hierbij bijvoorbeeld aan het aanpassen en uitbreiden van secundaire arbeidsvoorwaarden of opleiding & coaching mogelijkheden. Maar we moeten bijvoorbeeld ook denken aan manieren om weer meer verbinding met elkaar te creëren en een eenheid te vormen ('wij, Berg en Dal'). We hebben hiervoor extra budget opgenomen omdat de huidige budgetten niet toereikend zijn om extra oplossingen en ideeën uit te kunnen voeren.

Diversiteit

Binnen de gemeente Berg en Dal willen we met ons personeelsbestand een afspiegeling van de samenleving zijn. Als maatschappelijke organisatie vinden wij dat we hierin een voorbeeldfunctie hebben. Verschillen tussen mensen binnen onze organisatie maken ons juist krachtig. Door een divers én inclusief personeelsbestand zijn we beter in staat om ontwikkelingen en spanningen in de samenleving te begrijpen en hierop in te spelen. We vinden het belangrijk dat er binnen de teams aandacht is voor de sociale veiligheid. Door verschillen te accepteren en collega's onderling te stimuleren om met elkaar in gesprek te blijven. Zo zorgen we er samen voor dat iedereen zich welkom voelt en zichzelf kan zijn binnen de gemeente Berg en Dal.

Arbeidsmarktcommunicatie

Het vinden van de juiste persoon voor een functie is een steeds grotere uitdaging geworden. Dit komt door de krapte op de arbeidsmarkt. Het aanbod van actieve baanzoekers is nog nooit zo laag geweest. Gelijktijdig groeit de vraag naar personeel juist. Om deze uitdaging als organisatie aan te kunnen, moeten wij meer aandacht besteden aan onze arbeidsmarktcommunicatie.

Arbeidsmarktcommunicatie komt in het kort neer op de vraag; hoe en waar presenteren we gemeente Berg & Dal als werkgever? Het gaat hierbij zowel om het bereiken van naamsbekendheid als om het zorgen voor een positieve houding tegenover de organisatie. Deze communicatie is niet alleen gericht op potentiële, maar ook op huidige en oud-medewerkers. Het is namelijk belangrijk aandacht te besteden aan de werving van nieuwe medewerkers én aan het onderhouden van contact met huidige medewerkers. Bij het neerzetten van een positief werkgeversimago, moet dit intern ook zo uitgevoerd en gevoeld worden.

Ontwikkeling formatie

In bijlage Formatie is het verloop van de formatie van de begroting 2022 (primaire) naar de begroting 2023 opgenomen.

Daarin is te zien dat de formatie in de begroting 2023 met 16 Fte stijgt. Hierbij is het belangrijk om te benoemen dat deze stijging ten opzichte van de primaire begroting 2022 is. Bij de vaststelling van de begroting 2022 zijn er ook een aantal formatieaanpassingen besloten (7,3 Fte), welke in dit aantal Fte is opgenomen. Daarnaast is een deel van de flexibele schil en generatiepact ingezet.

Hieronder volgt een toelichting/verklaring van deze stijging op hoofdlijnen.

Team directie (+2,0 Fte)

Er is een stijging van 2 Fte. Dit komt doordat de keuze is gemaakt dat het Sociaal Team onderdeel wordt van onze organisatie. De manager van dit team is hiermee verplaatst naar het MT (team directie). Daarnaast is bij de vaststelling van de begroting 2022 formatie beschikbaar voor de controlfunctie.

Team Ruimtelijke Ontwikkeling (+3,0 Fte)

Bij de behandeling van de begroting 2022 is 3 Fte opgenomen in de begroting. De capaciteit is ingezet om onze woonopgave te behalen. Hiervoor zijn enkele nieuwe functies binnen het team ontwikkeld, waaronder een functie beleidsuitvoering wonen en projectondersteuning.

Team Informatie (+2.8 Fte)

Bij de behandeling van de begroting 2022 is 0,8 Fte opgenomen in de begroting. Dit was om binnen het applicatiebeheer van Join (document management systeem) meer ruimte te creëren om strategisch vooruit te kunnen denken.

In de begroting 2023 is formatie opgenomen voor datagedreven werken. De vraag van de het bestuur en de organisatie naar datagedreven werken neemt toe. Vandaar dat er structureel extra formatie nodig is (1,0 Fte).

Daarnaast moet we aan veel eisen voldoen op het gebied van informatiemanagement. De uitvoerende taken kan de informatiemanager niet allemaal uitvoeren. Hier heeft de informatiemanager ondersteuning bij nodig in de vorm van een informatieadviseur (1,0 Fte).

Team Beheer Openbare Ruimte (+2,0 Fte)

Bij de behandeling van de begroting 2022 is 2,5 Fte opgenomen in de begroting. Dit is omdat binnen team Beheer Openbare Ruimte extra capaciteit nodig is, als het gaat om de advisering op het gebied van beheer en onderhoud, klimaat adaptieve maatregelen en de toegenomen participatie bij initiatieven. Het aantal is gebaseerd op het toevoegen van extra capaciteit op het gebied van integrale advisering, participatie en projectondersteuning. In de begroting 2023 voegen we 0,89 Fte structureel toe aan team BOR. Deze uitbreiding is gebaseerd op het toevoegen van extra capaciteit op het gebied van nutsvoorzieningen zoals kabels & leidingen en middenspanningsruimtes en wegbeheer.

Daarnaast is er een kleine uitbreiding voor de bouwkundig medewerker voor een goede invulling van vastgoedbeheer van onze gemeentelijke gebouwen. Tenslotte is er 1,3 Fte minder formatie door de pensionering van een tweetal interieurverzorgers, waarvan de invulling op een andere wijze gebeurt.

Team Buitendienst (+3,0 Fte)

Om het beheer van onze openbare ruimte op een goed niveau te kunnen uitvoeren, is extra formatie nodig binnen onze buitendienst. 1,0 Fte voor groen en 2,0 Fte voor servicedienst. Met name ook omdat buitendienst meer gaat doen voor het Sociaal team, bijvoorbeeld kleine woningaanpassingen en aanpassingen stoepen.

Team Inkomen en Participatie (+2,5 Fte)

Om te kunnen anticiperen op de komende ontwikkelingen is extra formatie nodig. Deze ontwikkelingen zijn onder andere de nieuwe Wet Inburgering, toename van opvang vluchtelingen en statushouders en de tijdelijke regelingen in verband met koopkrachtverlies.

We zetten de tijdelijke formatie schuldhulpverlening die bij de begroting 2022 is opgenomen om naar structurele formatie conform coalitieplan.

Sociaal Team (+0,50 Fte)

Dit betreft het terugdraaien van de laatste taakstellende bezuiniging op personele kosten Sociaal Team conform coalitieplan. Daarnaast een uitbreiding van het regieteam in verband

met toenemende aanvragen en complexere casuïstiek jeugd en Wmo begeleiding. Tenslotte is de manager verplaatst naar Team Directie.

Team Juridische zaken en Handhaving (+2,0 Fte)

In de begroting 2023 is extra formatie geraamd voor de volgende onderwerpen.

De BOA's zijn op dit moment veel tijd kwijt met het afhandelen van afvalmeldingen, terwijl dit ook uitgevoerd kan worden door een toezichthouder. We willen hiervoor een pilot starten met een toezichthouder voor 1 jaar. De extra BOA gelden vanuit de Rijksoverheid willen we hiervoor inzetten, maar we hebben nog een aanvulling nodig.

We willen inwoners ondersteunen bij het indienen van een aanvraag. We gaan in 2023 bezien of we dit doen in de vorm van extra handjes of in de vorm een financiële tegemoetkoming. Vooralsnog is dit in de vorm van extra handjes vertaald in de begroting.

Door inzet van bijvoorbeeld een straatcoach en/of extra BOA capaciteit willen wij de jeugdoverlast beter aanpakken.

Bedrijfsvoeringsindicatoren

	Indicator	Toelichting	Doelstelling 2023
1.	Uitstroompercentage	Ons uitstroompercentage was 12,4% over 2021. Dat wijkt af van het landelijk gemiddelde, dat in 2021 9,7% was. Onze uitstroom bestond voor bijna 2/3 uit onvermijdbare uitstroom als pensionering, arbeidsongeschiktheid en tijdelijke formatieplaatsen.	We streven naar een uitstroompercentage dat in de pas loopt met qua omvang vergelijkbare gemeenten. De doelstelling is een percentage van 10% of lager. Daarbij zijn we extra alert op vermijdbaar verloop.
2.	Inhuur tijdelijke medewerkers	Inhuur is vaak een goede oplossing, maar er kleven ook wat nadelen aan: <ul style="list-style-type: none"> - relatief duur - vaak iets minder betrokken bij de organisatie - kennisverlies bij vertrek Op dit moment is 21% van ons personeelsbestand inhuur.	We streven naar een verhouding 80:20 tussen medewerkers met een gemeentelijk dienstverband en inhuurkrachten.
3.	Ziekteverzuim (in %)	Het verzuimpercentage van Berg en Dal van 2021 bedraagt 7,41%. Dit wijkt af van het gemiddelde van 5,8% in 2021. De verzuimfrequentie is laag tot gemiddeld. We hebben voornamelijk te maken met langdurige uitval. Dit heeft grote invloed op het percentage, omdat we een relatief kleine organisatie zijn.	We willen een verzuim dat ligt op het niveau van het gemiddelde. Dit betekent een verzuimpercentage van 6% of lager. We hebben daarbij extra aandacht voor de langdurige uitval.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Geen nieuwe ontwikkelingen.

Informatievoorziening

Informatiemanagement en nieuwe wetgeving

Door technologische ontwikkelingen verandert de wereld om ons heen razendsnel. Nieuwe technieken/methoden zoals bijvoorbeeld datagedreven werken worden door de gemeente Berg en Dal inmiddels ingezet om de dienstverlening en het beleid te verbeteren. Rollen en functies zijn aan het veranderen omdat er steeds meer applicaties als Software as a Service (SaaS) worden aangeboden. Applicaties en gegevens verhuizen hierdoor naar cloud-omgevingen in plaats van dat deze door de gemeente zelf beheerd worden. Al deze ontwikkelingen en nieuwe technologie bieden veel kansen, maar vragen om extra zorgvuldigheid met betrekking tot veiligheid en privacy. Met informatiemanagement houden wij grip op onze informatievoorziening en zorgen we dat we voorbereid zijn op ontwikkelingen binnen het informatiedomein. Hierbij geeft het Informatiebeleid 2020-2024 ons richting. Het bijhorende Uitvoeringsplan geeft aan hoe wij onze doelen en ambities realiseren.

Naast de technologische ontwikkelingen is er ook nieuwe wetgeving in 2023 waaraan de gemeente Berg en Dal moet voldoen, bijvoorbeeld de wet Modernisering Elektronisch Bestuurlijk Verkeer. Het wetsvoorstel geeft de burger recht om elektronisch berichten aan een bestuursorgaan te zenden op een door het bestuursorgaan bepaalde wijze. Hier moet de informatievoorziening op zijn voorbereid. Ook moet de nieuwe Wet Open Overheid (WOO) verder worden doorgevoerd in de organisatie. Hierbij is het streven om steeds meer informatie pro-actief openbaar te maken aan onze inwoners. Voor het realiseren van deze doelen wordt zoveel als mogelijk in de regio samengewerkt zonder de gemeentelijke behoeften uit het oog te verliezen.

Informatiebeveiliging en privacy

Het beveiligen van onze informatie en beschermen van de privacy van onze inwoners, blijft een doorlopend proces. We nemen dit als aandachtspunt mee in elke nieuwe taak en bij de inrichting van elk werkproces en systeem dat we gebruiken. Hierbij blijft altijd het uitgangspunt dat we de beste dienstverlening bieden aan onze inwoners en partners. De juiste maatregelen rondom privacy en informatiebeveiliging, dragen hieraan bij.

Een van de belangrijkste dreigingen voor Nederlandse overheidsorganen bestaat uit het gijzelen van verschillende data voor losgeld. In 2023 besteden we daarom extra aandacht aan monitoring en detectie om bedreigingen zo vroeg mogelijk op te sporen en af te kunnen slaan. Daarnaast wordt aandacht aan preventie besteed. Dit organiseren we in samenwerking met de iRvN en regiogemeenten.

Archiefbeheer

In 2023 gaat de nieuwe archiefwet van kracht. We hebben ons voorbereid op de komst van de nieuwe wet door het zetten van verschillende stappen. Er is een nieuwe dienstverleningsovereenkomst met het Regionaal Archief Nijmegen (RAN). In het kader hiervan is ruim 430 meter te bewaren archieven naar het RAN verplaatst. Het RAN zorgt voor professioneel beheer en het beschikbaar stellen voor onze inwoners. Zij kunnen in de ruime studiezaal onze archieven raadplegen. We sluiten met de overeenkomst ook aan bij het E-depot, dit is een opslagplaats voor digitaal archief. We gaan verder met het digitaliseren van bestaande papieren dossiers.

Gegevensbeheer

In 2023 zal het huidige beheerprogramma van Openbare Ruimte worden vervangen door een moderne variant waarbij een directe gegevensuitwisseling met de BGT (Basisregistratie Grootchalige Topografie) mogelijk is. Dan wordt er gewerkt volgens het principe 'eenmalige registratie, meervoudig gebruik'. Dit vraagt een goede samenwerking tussen team Informatie en team Beheer Openbare Ruimte

Het wel of niet invoeren van de Omgevingswet op 1-1-2023 heeft ook zijn uitwerking op de werkzaamheden van gegevensbeheer. Indien nodig passen wij onze werkprocessen hierop aan. Er zal (nog) meer afstemming gezocht moeten worden met Ruimtelijke Ordening en Omgevingsdienst om de informatie vroegtijdig te ontvangen, zodat registratie in de BAG-administratie aan de wettelijke termijnen blijft voldoen.

De Basisregistratie Ondergrond (BRO) is de afgelopen jaren stap voor stap opgebouwd. Met ingang van 1 januari 2023 is deze volledig in werking. In de BRO zijn gegevens en modellen over de ondergrond opgenomen. Bronhouders leveren deze gegevens per registratieobject aan. De gemeente ziet erop toe dat de gegevens worden geregistreerd.

Bedrijfsvoeringsindicatoren

	Indicator	Toelichting	Doelstelling 2023
1.	Aantal informatie categorieën welke in het kader van de Wet Open Overheid (WOO) pro-actief openbaar worden gemaakt (gepubliceerd).	De Wet Open Overheid eist dat de gemeente in 5 jaar (vanaf invoeringsdatum 1-5-2022) 11 vastgestelde informatie categorieën pro-actief openbaar gaat maken. Informatie categorieën zijn bijvoorbeeld: wet & regelgeving, WOO-verzoeken, Klachten, Beschikkingen, bestuurlijke stukken en dergelijke.	In 2023 willen wij tenminste 3 van de 11 benoemde informatie categorieën pro-actief openbaar maken.
2.	Aantal beveiligingsincidenten	Het gaat hier onder andere om het activeren van een linkje dat je beter niet had kunnen doen. Maar ook om het verliezen van je toegangsdruppel, laptop of mobiel van de gemeente. Eigenlijk al die zaken die kwaadwillende mogelijk kunnen gebruiken om toegang te krijgen tot onze gebouwen, ict of analoge gegevens.	Door regelmatig te informeren over de beveiligingsincidenten willen wij het aantal beveiligingsincidenten blijven monitoren waarbij de doelstelling is om dit jaarlijks met 10% terug brengen tegenover het voorgaande jaar.

Stand van zaken Voorjaarsnota

De gemeente Berg en Dal heeft diverse projecten lopen om de doelen te behalen. Een overzicht van de meeste invloedrijke:

1. Implementatie X-works sociaal domein. Met de applicatie op het sociaal domein krijgen we eind 2023 een applicatie van een hoog niveau. Digitale dienstverlening komt in een stroomversnelling met onder een digitaal inwonersportaal, een webshop, een applicatie voor meerdere domeinen en een serviceportaal voor bedrijven die dienstverlening leveren op dit gebied.
2. Omgevingswet: De omgevingswet gaat definitief in per 1 januari 2024. Alle benodigde applicaties zijn al aangeschaft en we zijn op dit moment bezig met de inrichting van die applicaties.
3. Nieuwe software voor sporthal en zwembad. Met nieuwe software voor onze sporthallen en het zwembad bieden we betere dienstverleningen aan onze inwoners. De software zal in 2023 geïmplementeerd worden. Inmiddels is de keuze voor een leverancier gemaakt en treffen we de voorbereidingen voor implementatie.
4. Het platform Plooi voor bekendmakingen in het kader van de WOO gaat niet door. We zijn hierdoor genoodzaakt een ander platform te zoeken om informatie op te publiceren. Diverse gesprekken met leveranciers vinden op dit moment plaats om een keuze te maken.

5. **Bewustwording:** in het kader van het verminderen van beveiligingsincidenten zijn we aan leveranciers aan het verkennen die ons gaan helpen bij het verhogen van het bewustwordingsniveau van onze medewerkers.

Organisatie

Wij willen een betrouwbare en service verlenende organisatie zijn. Hierbij luisteren we goed naar de klant en bieden we waar nodig maatwerk aan. Onze omgeving verandert voortdurend. Daarom moeten wij als moderne organisatie ons werk hierop aanpassen.

Administratieve organisatie

De administratieve organisatie gaat over de regels, procedures en werkafspraken van onze organisatie. Die regels zijn er om onze organisatie goed en betrouwbaar te laten werken. Aandachtsgebied van de huidige ontwikkeling op gebied van rechtmatigheid is de zogenaamde rechtmatigheidsverantwoording. Introductie hiervan zal vanaf het jaar 2023 gaan gelden. Het College moet dan in staat gesteld worden om de rechtmatigheidsaspecten voldoende in de greep te hebben en te toetsen. Dit wordt tot op dit moment nog gedaan door de externe accountant.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Na enkele malen uitstel zijn de gemeentes verplicht vanaf boekjaar 2023 een Rechtmatigheidsverantwoording op te nemen in de jaarrekening. Hiermee leggen de gemeentes verantwoording af over de naleving van de regels bij de totstandkoming van de baten en lasten en balansmutaties in de jaarrekening.

Dit betekent dat het College van Burgemeester en wethouders zelf verantwoording moet afleggen aan de Raad over de rechtmatigheid van het begrotingscriterium, voorwaardencriterium en misbruik en oneigenlijk gebruik criterium.

Inmiddels is er een Verbijzonderd intern controle plan (Vic-plan) inclusief risicoanalyse opgesteld. Na vaststelling van dit Vic-plan zullen de bevindingen uit het interne onderzoek de basis zijn voor de Rechtmatigheidsverantwoording.

Voor de invoering van de Rechtmatigheidsverantwoording zijn er ook aanpassingen aan de Financiële verordening art 212, de Controleverordening art 213 en de Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid art 213a noodzakelijk. Deze leggen we voor vaststelling voor aan de Raad.

Huisvesting

De overheid faciliteert allerlei vormen van energiebesparing met subsidies en stimuleringsfondsen voor particulieren en bedrijven. Ook voor onze gemeentelijke panden zijn er uitdagingen om zoveel mogelijk gas en elektra te besparen. We hebben immers een voorbeeldfunctie. Zo proberen we onze gebruikers aan te zetten om de vraag en aanbod van energie beter af te stemmen. Ook is het belangrijk om de vraag naar werkplekken inzichtelijk te maken, te concentreren en daar de energie dan ook in te zetten. Andere ruimten worden afwijkend verwarmt of gekoeld. Dit voorkomt veel energieverspilling. Dit geldt met name voor de m2 die we zelf gebruiken.

Onze huisvesting voldoet niet aan alle eisen voor het hybride en flexibel werken. In 2023 worden kleinere aanpassingen aan het gemeentehuis doorgevoerd om hybride werken te faciliteren. Hierbij valt te denken aan bijvoorbeeld goede werkplekken voor online vergaderingen en vooral meer en andere vormen van vergaderruimtes.

Bedrijfsvoeringsindicatoren

	Indicator	Toelichting	Doelstelling 2023
1.	Elektriciteitsverbruik (kwh) Gas verbruik (m3)	Door de ontwikkelingen die zich momenteel voordoen op Europees en wereldniveau zijn we nog meer doordrongen van de noodzaak om ons energieverbruik te verminderen. Wij realiseren ons dat maatregelen om het energiegebruik terug te brengen kunnen zorgen voor een gevoel van comfort verlies. Dat accepteren wij.	5% minder verbruik dan in 2022 in kwh en m3.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Het energieverbruik in het gemeentehuis is in 2022 ten opzichte van 2021 afgenomen met 15% voor elektra en 35% voor gas. Naast het gegeven dat we bewuster met energie zijn omgegaan zijn deze resultaten ook te herleiden naar een zachtere winter, een lagere bezetting en het aanpassen van het gebouwbeheersysteem/ regeling als gevolg van Corona. Onze ambitie om in 2023 5% minder aan energie te gebruiken wordt waarschijnlijk lastig te realiseren omdat er al veel duurzaamheidsmaatregelen zijn doorgevoerd. Bovendien wordt het gemeentehuis frequenter gebruikt doordat we meer personeel hebben. Vanuit de opgave duurzaamheid starten we een campagne om meer bewustwording bij onze medewerkers te creëren zoals het uitdoen van de verlichting en het lager draaien van de thermostaat als men er niet is.

Het project huisvesting is gestart. Het doel van dit project is invulling geven aan de plannen voor het realiseren van een nieuw fysiek werk- en publieksgebied in het gemeentehuis, die medewerkers en 'klanten' optimaal faciliteert en prettig werken en ontmoeten mogelijk maakt, zodat er blijvend goede dienstverlening kan plaatsvinden aan inwoners en bedrijven.

Wet Open Overheid

Per 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) ingevoerd. Deze wet komt in de plaats van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). Deze wet gaat zowel over passieve openbaarheid als over actieve openbaarheid. Daarnaast verplicht de wet om een contactpersoon aan te wijzen.

De paragraaf Wet Open Overheid is vanaf de jaarrekening 2022 een verplicht onderdeel. Daarom nemen we deze nu ook op in de Voorjaarsnota.

WOO contactfunctionaris

Stand van zaken Voorjaarsnota

We hebben inmiddels een WOO contactfunctionaris aangewezen.

Passieve openbaarmaking

Stand van zaken Voorjaarsnota

Passieve openbaarheid betekent dat je reageert op verzoeken om documenten openbaar te maken. We hebben geregeld dat verzoeken voortaan digitaal kunnen worden ingediend. De Woo-coördinator, die ook de Woo- contactpersoon is, regelt centraal dat verzoeken worden beantwoord. Zij haalt die informatie uit onze systemen en bij medewerkers en bestuurders. De werkwijze wijkt niet veel af van de werkwijze onder de Wob. Wel worden bijvoorbeeld steeds hogere eisen gesteld aan het anonimiseren van documenten. De keerzijde van het openbaar maken is het afschermen van de privacy van anderen. Omdat het handmatig anonimiseren van documenten te arbeidsintensief is, moeten we hiervoor nog software aanschaffen.

Actieve openbaarmaking

Stand van zaken Voorjaarsnota

Bij actieve openbaarheid maak je als overheid uit eigen beweging stukken openbaar. Voor een aantal informatie categorieën wordt dit wettelijk verplicht. Het was de bedoeling dat de Rijksoverheid hiervoor een landelijk bruikbaar platform (PLOOI) zou inrichten. De ontwikkeling hiervan heeft de Rijksoverheid inmiddels stopgezet, omdat dit niet tot het gewenste resultaat zou leiden. Nu zoekt de Rijksoverheid naar gemakkelijke, gebruiksvriendelijke alternatieven. We wachten hierop om op een voor onze gemeente passende en betaalbare wijze aan te kunnen sluiten. Als we mogelijkheden zien om hierop toch vooruit te lopen, dan doen we dat.

Informatiehuishouding

Stand van zaken Voorjaarsnota

Medewerkers van verschillende teams dragen bij aan het interne project team. In verband met de vele personele wisselingen en genoemde landelijke ontwikkelingen hebben we in 2022 niet de vorderingen kunnen maken die we bij de start voor ogen hadden. In 2023 hopen we een flinke slag te maken. Uiteraard zijn we daarbij ook afhankelijk van het landelijke systeem dat zal worden ingericht. De vraag daarbij is wat we uiteindelijk zelf nog moeten inrichten om aan de wettelijke eisen te voldoen.

Binnen het Rijk van Nijmegen werken we hiervoor samen. We kijken hoe we van elkaar kunnen leren en of we elkaar kunnen versterken, zoals bijvoorbeeld bij de opzet van communicatie of het ontwikkelen van passende lesstof.

Bedrijfsvoeringsindicatoren

	Indicator	Toelichting	Doelstelling 2023
1.	Aantal informatie categorieën welke in het kader van de Wet Open Overheid (WOO) pro-actief openbaar worden gemaakt (gepubliceerd).	De Wet Open Overheid eist dat de gemeente in 5 jaar (vanaf invoeringsdatum 1 mei 2022) 11 vastgestelde informatie categorieën pro-actief openbaar gaat maken. Informatie categorieën zijn bijvoorbeeld: wet & regelgeving, WOO-verzoeken, Klachten, Beschikkingen, bestuurlijke stukken en dergelijke.	In 2023 willen wij tenminste 3 van de 11 benoemde informatie categorieën pro-actief openbaar maken.

Verbonden partijen

Wij spreken van een Verbonden partij als het een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie betreft waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. Op grond van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV), dient de gemeente in de begroting aandacht te besteden aan partijen, waarmee de gemeente een bestuurlijke en financiële band heeft. Er zijn immers bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en risico's, die uit gemeenschappelijke regelingen, deelnemingen in NV's, stichtingen of verenigingen of andere overeenkomsten kunnen voortvloeien.

Wat is bestuurlijk belang?

Onder bestuurlijk belang verstaan we: een zetel in het bestuur van een bestuurlijke participatie of het hebben van stemrecht. Deze zetel of het stemrecht is om het algemeen belang van de gemeente te kunnen uitoefenen.

Wat is financieel belang?

Alleen een bestuurlijk belang (zie hierboven) maakt een partij nog geen zogenaamde verbonden partij. Daarvoor is ook een financieel belang vereist. Bijvoorbeeld eigendomsrechten, zoals het bezit van aandelen, maar ook zaken als het verstrekken van geldleningen, het geven van subsidies en het geven van garanties.

Centraal advies

Met de gemeente Nijmegen zijn afspraken gemaakt over de advisering van begroting- en jaarrekeningstukken van de volgende gemeenschappelijke regelingen:

- GGD Gelderland Zuid
- Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ)
- Milieusamenwerking en Afvalverwerking Regio Nijmegen (MARN)
- Omgevingsdienst Regio Nijmegen (ODRN)
- Modulaire Gemeenschappelijke Regeling (MGR)

De afdeling stadscontrol van de gemeente Nijmegen adviseert de besturen van de gemeenschappelijke regelingen en de gemeentebesturen. Per gemeente komt een advies ook bij een centrale coördinator. Wij zijn uiteraard vrij om dit advies over te nemen, te wijzigen of te negeren. De bevoegdheid om te beslissen over begroting- en jaarrekeningstukken ligt bij het algemeen bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Er zijn geen nieuwe ontwikkelingen over de verbonden partijen. Voor de tekst van de paragraaf van de begroting 2023 kunt u op de volgende link klikken.

[Paragraaf Verbonden Partijen Programmabegroting 2023](#)

Grondbeleid

In het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) wordt in artikel 9.2 aangegeven dat de paragraaf grondbeleid een verplicht onderdeel vormt van de begroting. De verplichte paragraaf grondbeleid moet ten minste ingaan op (artikel 16 van het BBV):

1. Een visie op het grondbeleid in relatie tot de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
2. Een aanduiding van de wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert;
3. Een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
4. Een onderbouwing van de geraamde winstneming;
5. De beleidsuitgangspunten omtrent de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken.

Stand van zaken Voorjaarsnota

Geen ontwikkelingen sinds de Jaarrekening 2022. Onderstaande link leidt naar de tekst van de paragraaf van de Jaarrekening 2022.

[Paragraaf Grondbeleid Jaarverslag 2022](#)

Tegelijkertijd met deze Voorjaarsnota behandelt de gemeenteraad ook de actualisatie van de grondexploitaties. Het raadsvoorstel is openbaar, maar de inhoudelijke rapportage is vertrouwelijk.

Financiële begroting

Inleiding

In dit financiële deel van de begroting vindt u naast een overzicht van de baten en lasten per programma ook een overzicht met de incidentele baten en lasten en het verloop van het financieel meerjarenperspectief (FMP).

Overzicht baten en lasten

In onderstaande tabel vindt u een overzicht van de baten en lasten per programma. Dit levert een raming op van het saldo van de rekening van baten en lasten. Vervolgens is een aantal toevoegingen en onttrekkingen uit de reserves geraamd. Dit resulteert in het resultaat van de rekening van baten en lasten.

Bedragen x €1.000

Programma	Begroting	Mutaties	Begroting	Meerjarenbegroting		
	2023	t/m	2023	2024	2025	2026
	Primair	VJN	na VJN	Saldo	Saldo	Saldo
	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
Inwoner	-39.318	-2.038	-41.356	-39.640	-38.512	-38.339
Onze buurt	-15.345	-1.670	-17.015	-16.163	-16.493	-16.564
Onze gemeente	-6.143	-344	-6.487	-6.347	-6.376	-6.397
Ons geld	71.722	1.665	73.387	72.679	72.278	67.617
Overhead	-11.574	-632	-12.206	-11.617	-11.644	-11.611
Saldo rekening baten en lasten	-659	-3.020	-3.678	-1.088	-748	-5.293
Toevoeging aan reserves	-330	0	-330	-322	-313	-303
Onttrekking aan reserves	1.337	1.545	2.882	1.291	1.236	1.227
Resultaat rekening baten en lasten	348	-1.475	-1.127	-118	175	-4.370

Incidentele baten en lasten

Een goed beeld van de financiële positie van de gemeente vereist ook inzicht in de incidentele baten en lasten die in de begroting zijn verwerkt.

Hieronder vindt u een overzicht van de incidentele baten en lasten met daarop een toelichting.

Bedragen x € 1.000

	2023	2024	2025	2026
Programma Inwoner				
<i>Incidentele baten en lasten Programmabegroting 2023</i>				
geen incidentele baten en lasten op dit programma				
<i>Incidentele baten en lasten tot en met Voorjaarsnota</i>				
1.1 Asiel(inburgering)	-84	-64	-	-
1.2 Integraal HuisvestingsPlan (IHP) onderwijshuisvesting	-75	-	-	-
1.3 Herinrichting buitenruimte De Vriendenkring Leuth	-10	-	-	-
1.4 Vrijwillige vervoersdienst	-30	-	-	-
1.5 Energiecompensatie verenigingen en stichtingen met maatschappelijk vastgoed	-300	-	-	-
<i>Voorjaarsnota</i>				
1.6 Uitvoeringsagenda onderwijs	-30	-	-	-
1.7 Nationaal Programma Onderwijs				
- kosten	-391	-	-	-
- rijksbijdrage	391	-	-	-
1.8 Onderwijshuisvesting Oekraïne				
- rijksbijdrage	129	-	-	-
- kosten	-129	-	-	-
1.9 Versterking clientondersteuning	-	-	-	-
- rijksbijdrage	50	-	-	-
- kosten	-50	-	-	-
1.10 Opvang vluchtelingen Oekraïne				
- rijksbijdrage	4.000	-	-	-
- kosten opvang	-4.000	-	-	-
1.11 Bijdrage kosten Lokale Ontwikkelstrategie/LEADER	-4	-	-	-
Totaal programma Inwoner	-533	-64	-	-

Programma Onze Buurt

Incidentele baten en lasten Programmabegroting 2023

2.1 Actualisatie bomenlijst	-20	-	-	-
2.2 Achterstallig onderhoud kunstwerken	-25	-	-	-
2.3 Vervangen ballenvangers Germania	-17	-	-	-
<i>Incidentele baten en lasten tot en met Voorjaarsnota</i>				
2.4 Vergroenen van grijze woonstraten- wijken en dorpscentra	-250	-	-	-
2.5 Extra speelplek in Leuth	-30	-	-	-
2.6 Schaatsbaan in Berg en Dal	-10	-	-	-
2.7 Reservering aanpak De Groesbeek	-50	-	-	-
2.8 Snoeien van bomen	-100	-	-	-
2.9 Vergroenen Dorpsplein Groesbeek voor leefbaarder centrum	-50	-	-	-
2.10 Inhuur advies ontwikkeling Sporthal Ooij	-100	-	-	-
2.11 Uitbreiden operatie Steenbreek	-100	-	-	-
2.12 Energiecompensatie verenigingen en stichtingen met maatschappelijk vastgoed	-300	-	-	-

2.13 Lokaal preventieakkoord				
- rijksbijdrage	20	-	-	-
- kosten	-20	-	-	-
Totaal programma Onze Buurt	-1.052	-	-	-

Programma Onze Gemeente

Incidentele baten en lasten Programmabegroting 2023

3.1 Opbrengst grondverkoop Hulsbeek	300	-	-	-
<i>Incidentele baten en lasten tot en met Voorjaarsnota</i>				
3.2 Versterken Bedrijventerrein I en II in Groesbeek	-100	-	-	-
3.3 Ontmoetingsplek Millingen aan de Rijn	-15	-	-	-
3.4 Parkeerplekken De Ren	-15	-	-	-
3.5 Aansluiten op uniform wandelnetwerk Gelderland	-100	-	-	-
3.6 Project streekproducten	-50	-	-	-
3.6 Opstellen integriteitsprotocol	-20	-	-	-
Totaal programma Onze Gemeente	-	-	-	-

Programma Ons geld

Incidentele baten en lasten Programmabegroting 2023

geen incidentele baten en lasten op dit programma

Incidentele baten en lasten tot en met Voorjaarsnota

4.1 Energiecompensatie verenigingen en stichtingen met maatschappelijk vastgoed	600	-	-	-
4.2 Donatie aardbeving Turkije/Syrië	-35	-	-	-
4.3 Inzet post onvoorzien voor Lokale Ontwikkelstrategie/LEADER	4	-	-	-
Totaal programma Ons geld	569	-	-	-

Programma Overhead

Incidentele baten en lasten Programmabegroting 2023

geen incidentele baten en lasten op dit programma

Incidentele baten en lasten tot en met Voorjaarsnota

5.1 Vervangen Beheersysteem Wegen, Riool en Groen	-90	-	-	-
5.2 Volledig digitaal archief	-140	-	-	-
5.3 Vervangende applicatie Sociaal Domein	-230	-	-	-
Totaal programma Overhead	-460	-	-	-

Totaal exploitatie	-1.476	-64	-	-
---------------------------	---------------	------------	----------	----------

Reserves

Incidentele baten en lasten Programmabegroting 2023

geen incidentele baten en lasten op dit programma

Incidentele baten en lasten tot en met Voorjaarsnota

R1 Vergroenen van grijze woonstraten- wijken en dorpscentra	250	-	-	-
R2 Extra speelplek in Leuth	30	-	-	-

R3	Schaatsbaan in Berg en Dal	10	-	-	-
R4	Reservering aanpak De Groesbeek	50	-	-	-
R5	Snoeien van bomen	100	-	-	-
R6	Vergroenen Dorpsplein Groesbeek voor leefbaarder centrum	50	-	-	-
R7	Inhuur advies ontwikkeling Sporthal Ooij	100	-	-	-
R8	Integraal HuisvestingsPlan (IHP) onderwijshuisvesting	75	-	-	-
R9	Versterken Bedrijventerrein I en II in Groesbeek	100	-	-	-
R10	Ontmoetingsplek Millingen aan de Rijn	15	-	-	-
R11	Parkeerplekken De Ren	15	-	-	-
R12	Uitbreiden operatie Steenbreek	100	-	-	-
R13	Vervangen Beheersysteem Wegen, Riool en Groen	90	-	-	-
R14	Aansluiten op uniform wandelnetwerk Gelderland	100	-	-	-
R15	Project streekproducten	50	-	-	-
R16	Herinrichting buitenruimte De Vriendenkring Leuth	10	-	-	-
R17	Volledig digitaal archief	140	-	-	-
R18	Vervangende applicatie Sociaal Domein	230	-	-	-
R19	Vrijwillige vervoersdienst	30	-	-	-
Totaal reserves		1.545	-	-	-
Totaal		69	-64	-	-

1.1 Asiel(inburgering)

Via de Algemene uitkering ontvangen we de komende 2 jaar een bedrag voor de aanpak van asiel(inburgering).

1.2 Integraal HuisvestingsPlan (IHP) onderwijshuisvesting

De raad heeft middels een motie gevraagd om vooruit te lopen op de huidige wetgeving en een IHP op te stellen. De aangekondigde wet onderwijshuisvesting waarin een IHP verplicht zou worden zou er in 2024 moeten komen. Dit vraagt om extra capaciteit en budget voor onderzoek/specifieke expertise. Hiervoor is € 75.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R8).

1.3 Herinrichting buitenruimte De Vriendenkring Leuth

Er ligt een plan voor herinrichting van het huidige terrein bij de Vriendenkring. Dit sluit aan bij de behoefte aan een centrale ontmoetingsplek in Leuth (dorpsagenda). Het huidige terrein bij de Vriendenkring kenmerkt zich door veel stenen, weinig groen en slechts een bankje om op te zitten. Het nodigt dus niet uit tot gemeenschappelijke activiteiten of om daar te verblijven en dit vraagt om een herinrichting. Hiervoor is € 10.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R16).

1.4 Vrijwillige vervoersdienst

Forte Welzijn is bezig met de realisatie van een gemeentebrede vrijwillige vervoersdienst voor met name oudere inwoners. Het gaat hierbij om vervoer van deur-tot-deur. De nieuwe vervoersdienst is bedoeld als aanvulling op de bestaande vrijwillige vervoersdiensten die in enkele kernen (Millingen, Kekerdomein, Leuth, Ooij, Erlecom, Persingen, Berg en Dal) al goed functioneren. Om een vrijwillige vervoersdienst te realiseren, is het noodzakelijk om vraag en aanbod bij elkaar te brengen. Een verdeelstation (hub) dat goed bereikbaar is voor inwoners met een vervoersvraag en de vrijwillige chauffeurs, vormt het kloppend hart van deze voorziening. Door bij de start een beroepskracht in te zetten, is de bezetting van dit verdeelstation gegarandeerd. Hiervoor is € 30.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R19). Dit bedrag zetten we in 2 jaar.

1.5 Energiecompensatie verenigingen en stichtingen met maatschappelijk vastgoed

Naar aanleiding van een aangenomen motie heeft de raad op 9 februari 2023 besloten om aan verenigingen en stichtingen in onze gemeente met een eigen accommodatie een eenmalige tegemoetkoming te verstrekken voor de hoge energiekosten. Het gaat in totaal om een bedrag van € 600.000 dat we dekken uit de stelpost inflatie (zie ook 4.1 programma Ons geld). Voor dit programma gaat het om een bedrag van € 300.000.

1.6 Uitvoeringsagenda onderwijs

Wij hebben de wens om met partners te komen tot een gemeentelijke onderwijsvisie. De raad heeft hiervoor de Motie 'Stappenplan naar gemeentelijke onderwijsvisie' (2022 – M037) aangenomen. Deze visie bevat speerpunten en belangrijke voorwaarden voor de komende jaren. De speerpunten werken we nader uit in een onderwijsagenda voor de jaren 2023/2024 tot 2026/2027. Een agenda met concrete doelen, helder stappenplan met rol- en taakverdeling en meetpunten wat wanneer te bereiken is. Het opstellen van deze uitvoeringsagenda door een externe partij kost € 30.000.

1.7 Nationaal Programma Onderwijs

Vanuit het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) ontvangen we € 391.395. Dit programma is bedoeld om onderwijsvertragingen (onder andere op cognitief en sociaal emotioneel vlak) als gevolg van corona in te lopen en moet leerlingen ondersteunen die het moeilijk hebben door schoolsluitingen en corona. Dit geld zetten we daarvoor in.

1.8 Onderwijshuisvesting Oekraïne

We krijgen een rijksbijdrage van € 129.113 voor de tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden. Dit bedrag moeten we hiervoor inzetten. Het niet bestede bedrag gaat terug naar het rijk.

1.9 Versterking cliëntondersteuning

We ontvangen een rijksbijdrage van € 50.000 voor activiteiten ten behoeve van het lokaal versterken van de functie van cliëntondersteuning. Dit bedrag moeten we hiervoor inzetten. Het niet bestede bedrag gaat terug naar het rijk.

1.10 Opvang vluchtelingen Oekraïne

Voor de gemeentelijke opvang van vluchtelingen uit Oekraïne ontvangen we € 83 per opvangplek per dag. Voor de particuliere opvang krijgen we de uitbetaalde leefgelden en woonkosten vergoed plus een normvergoeding voor de uitvoering. De rijksuitkering ramen we voor het eerste halfjaar 2023 op € 4 miljoen. Dit bedrag ramen we ook bij aan de uitgavenkant. We verwachten dat we ruimschoots met de rijksuitkering uitkomen. We verwachten ook dat er een groter verzoek op voorzieningen ontstaat en dat een deel van de Oekraïners (langer) zal blijven.

1.11 Lokale Ontwikkelstrategie/ LEADER

Samen met de gemeenten Beuningen, Druten, Heumen, West Maas en Waal en Wijchen nemen we deel aan het LEADER-subsidieprogramma dat speciaal bedoeld is ter bevordering van de leefbaarheid van gebieden buiten de stad. Om een LEADER gebied te kunnen worden, moeten we in opdracht van de provincie Gelderland een Lokale Ontwikkelingsstrategie (LOS) schrijven. Ons aandeel in de kosten bedraagt € 3.500. We brengen deze kosten ten laste van de post onvoorzien. Zie ook 4.3.

2.1 Actualisatie bomenlijst

Voor het actualiseren van de bomenlijst is in 2023 eenmalig € 20.000 nodig.

2.2 Achterstallig onderhoud kunstwerken

Na een inspectie is gebleken dat er sprake is van achterstallig onderhoud aan kunstwerken. Hiervoor is in 2023 eenmalig € 25.000 nodig.

2.3 Vervangen ballenvangers Germania

De ballenvangers bij Germania is in 2023 € 17.000 nodig.

2.4 Vergroenen van grijze woonstraten- wijken en dorpscentra

Groen heeft ook een aantal belangrijke functies, zoals wateropvang, waterafvoer, biodiversiteit, verkoeling en belevingswaarde. Dat laatste bleek bijvoorbeeld tijdens de omgevingstour (participatietraject over de omgevingswet). Inwoners gaven aan het groen in en rondom onze gemeente erg te waarderen. Het zorgt voor leefplezier en woongenot. Sommige plekken in onze gemeente zijn relatief grijs. Daarmee bedoelen we dat er vooral stenen of asfalt ligt. Functioneel, maar in strijd met voornoemde. Daarom stellen we voor om de meest grijze gebieden in onze gemeente te vergroenen. Daaronder vallen ook de dorpscentra. Hiervoor is € 250.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R1).

2.5 Extra speelplek in Leuth

Speelplekken verdelen we zo goed als mogelijk over de gemeente. In Leuth is ons dat tot op heden nog niet helemaal gelukt. Voor kleine kinderen is de Steenheuvelsestraat in Leuth een barrière om zichzelf veilig van noord naar zuid te verplaatsen. Aan de noordkant zijn drie speelplekken en aan de zuidzijde geen. Regelmatig krijgen wij de vraag om aan zuidzijde een nieuwe speelplek aan te leggen. We begrijpen de wens en qua verdeling van speelplekken is het logisch om aan dit verzoek gehoor te geven. Hiervoor is € 30.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R2).

2.6 Schaatsbaan in Berg en Dal

Tijdens de reconstructie van Hamersveld en omgeving in Berg en Dal, is met de Dorpsraad over ruimte voor een schaatsbaan gesproken. We zouden een parkeerplek zo inrichten, dat zij er een schaatsbaan konden maken. In theorie klopt het allemaal, maar is de praktijk lukt het niet om er in de wintermaanden een schaatsbaan te maken. Het plein aanpassen kost veel geld. Een goed alternatief is het vlak leggen van een nabijgelegen voetbalveld, zodat de dorpsraad hier een schaatsbaan kan maken. Hiervoor is € 10.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R3).

2.7 Reservering aanpak De Groesbeek

Momenteel werken we twee scenario's uit voor het herstel van het water in De Groesbeek of een alternatief. Beide scenario's gaan geld kosten. Hiervoor is € 50.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve. Hoeveel we exact nodig hebben, zal bij de uitwerking blijken.

2.8 Snoeien van bomen

Wij lopen alle bomen één keer per drie jaar langs. Dit om de veiligheid te garanderen. Vanwege een tekort aan personeel bij de gemeentewerf is er een achterstand van een jaar opgelopen. Wij willen in 2023 een inhaalslag maken door een externe partij in te schakelen. Hiervoor is eenmalig € 100.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve.

2.9 Vergroenen Dorpsplein Groesbeek voor leefbaarder centrum

Het dorpsplein voor het gemeentehuis is relatief grijs. Dat komt door de vele vierkante meters verharding en door de centraal gelegen halfverharding. De halfverharding wordt bij nat weer kleverig en dat zorgt voor praktisch ongemak. Ook ziet er het niet altijd even fraai uit.

Groen is er vooral in de vorm van bomen en klimplanten, in speciale klimplantensteunen. Groen op ooghoogte is er alleen aan de randen, strak langs het gemeentehuis. Die plantsoenen hebben we in de afgelopen jaren al omgevormd. Wij zien mogelijkheden om de zandvlakte te vervangen door hoogwaardig groen, waarin ruimte voor water, biodiversiteit en belevingswaarde centraal staan. Ook zien we mogelijkheden om het een betere functie te geven. Uiteraard doen we dit in samenspraak met omwonenden en de ondernemers aan het

plein. Hiervoor is € 50.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R6).

2.10 Inhuur advies ontwikkeling Sporthal Ooij

Vanuit het Coalitieplan is Sporthal Ooij een groot extra vraagstuk om op te pakken. Hiervoor is extra capaciteit nodig en mogelijk extra budget voor onderzoek/specifieke expertise. Daarnaast zien we nog een aantal accommodatievraagstukken op ons afkomen die net wel, net niet binnen de huidige capaciteit kan worden opgevangen. Hiervoor is € 100.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R7).

2.11 Uitbreiden operatie Steenbreek

De gemeente doet mee aan het speerpunt 'stenen eruit, groen erin!' uit de Regionale Adaptatie Strategie Rijk van Maas en Waal. Om daadwerkelijk handen en voeten te kunnen geven aan dit speerpunt is het nodig dat de operatie Steenbreek, die nu nog beperkt is tot Breedeweg, wordt uitgerold over de gehele gemeente. Hierbij verspreidt Steenbreek de boodschap, doet de communicatie, organiseert evenementen en ontzorgt burgers bij het ontstenen. Hiervoor is € 100.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R12).

2.12 Energiecompensatie verenigingen en stichtingen met maatschappelijk vastgoed

Naar aanleiding van een aangenomen motie heeft de raad op 9 februari 2023 besloten om aan verenigingen en stichtingen in onze gemeente met een eigen accommodatie een eenmalige tegemoetkoming te verstrekken voor de hoge energiekosten. Het gaat in totaal om een bedrag van € 600.000 dat we dekken uit de stelpost inflatie (zie ook 4.1 programma Ons geld). Voor dit programma gaat het om een bedrag van € 300.000.

2.13 Lokaal preventieakkoord

We ontvangen een rijksbijdrage van € 20.000 voor het lokaal preventieakkoord. Met dit Preventieakkoord werken we samen met partners aan het gezonder maken van onze inwoners. De rijksbijdrage zetten hiervoor in.

3.1 Opbrengst grondverkoop Hulsbeek

We verwachten in 2023 de ontwikkeling van het plan Hulsbeek voor een bedrag van € 300.000 aan kavels te verkopen. Daarna is de verwachting dat alle grond is verkocht.

3.2 Versterken Bedrijventerrein I en II in Groesbeek

Dit terrein is verouderd en ziet er op sommige plekken niet fraai uit. Over 2 á 3 jaar gaan wij daar een groot deel van de openbare ruimte vernieuwen. Dit is een goed moment om in gezamenlijkheid met de ondernemers het gehele bedrijventerrein een impuls te geven. Hiervoor is € 100.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook 9). Met het gevraagde budget bekostigen wij het traject met de ondernemers om te komen tot een plan van aanpak.

3.3 Ontmoetingsplek Millingen aan de Rijn

Voor het verkennen van de mogelijkheid om een centrale plek te creëren in het centrum van Millingen aan de Rijn en om een eerste schets / vlekkenplan te maken is € 15.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R10). Een dergelijke plek ontbreekt nu en de vereniging BIZ Millingen Centrum wil heel graag dat deze er komt. Landelijk is er steeds meer aandacht voor de kwaliteit van verblijfsruimte in centrumgebieden. Een goede ontmoetingsplek is een extra trekpleister voor inwoners / consumenten.

3.4 Parkeerplekken De Ren

Meerdere ondernemers hebben bij ons kenbaar gemaakt dat zij last hebben van de geparkeerde auto's en vrachtwagens langs de weg. Auto's en vrachtwagens kunnen hierdoor

elkaar moeilijk passeren. Ook worden inritten geblokkeerd of zijn ze moeilijk te nemen. Voor het realiseren van een aantal parkeerplekken langs De Ren op Bedrijventerrein De Mies is € 15.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R11).

3.5 Aansluiten op uniform wandelnetwerk Gelderland

De provincie Gelderland wil een uniform wandelnetwerk stimuleren en heeft hiervoor een subsidieregeling opengesteld. Gemeenten moeten 50% cofinancieren. Gemeenten rondom Berg en Dal en zelfs onze Duitse buurgemeenten willen zo'n uniform wandelnetwerk. Gemeenten als Druten, Lingewaard en Zevenaar hebben vorig jaar al (een deel) van dit netwerk gerealiseerd. Met zo'n uniform wandelnetwerk kunnen inwoners en bezoekers nog gemakkelijker gemeentegrensoverschrijdend wandelen. Als wandelgemeente van het jaar 2020 willen we graag aangesloten zijn op onze buurgemeenten met onze wandelmogelijkheden. De incidentele kosten zijn afhankelijk van het aantal kilometers aan wandelnetwerk. Hiervoor is € 100.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R14).

3.6 Project streekproducten

In het coalitieplan staat het plan om het project streekproducten weer op te pakken. Hiervoor is € 50.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R15). Met dit budget willen we hier verder invulling aan geven. Hoe we dat exact gaan doen, is nu nog niet bekend. Met dit project borduren we voort op het eerdere project korte voedselketens met Heumen, ZLTO en de net ontwikkelde streekproductenroutes op de fiets door onze gemeente. Een jaarmarkt met streekproducten en een website met info voor inwoners en bezoekers (kweek uit de streek) behoort tot de mogelijkheden.

3.7 Opstellen integriteitsprotocol

De raad heeft de opdracht gegeven om een integriteitsprotocol op te stellen. Hiervoor is het offertetraject gestart. We schatten in dat de kosten hiervoor € 20.000 bedragen.

4.1 Energiecompensatie verenigingen en stichtingen met maatschappelijk vastgoed

Naar aanleiding van een aangenomen motie heeft de raad op 9 februari 2023 besloten om aan verenigingen en stichtingen in onze gemeente met een eigen accommodatie een eenmalige tegemoetkoming te verstrekken voor de hoge energiekosten. Het gaat in totaal om een bedrag van € 600.000 dat we dekken uit de stelpost inflatie (zie ook 1.5 en 2.12).

4.2 Donatie aardbeving Turkije/Syrië

We hebben een donatie van € 35.000 gedaan aan giro 555 voor de slachtoffers van de aardbevingen in Turkije en Syrië.

4.3 Inzet post onvoorzien Lokale Ontwikkelstrategie/ LEADER

Samen met de gemeenten Beuningen, Druten, Heumen, West Maas en Waal en Wijchen nemen we deel aan het LEADER-subsidieprogramma dat speciaal bedoeld is ter bevordering van de leefbaarheid van gebieden buiten de stad. Om een LEADER gebied te kunnen worden, moeten we in opdracht van de provincie Gelderland een Lokale Ontwikkelingsstrategie (LOS) schrijven. Ons aandeel in de kosten bedraagt € 3.500. We brengen deze kosten ten laste van de post onvoorzien. Zie ook 1.11.

5.1 Vervangen Beheersysteem Wegen, Riool en Groen

Het contract met de huidige leverancier loopt af. We willen zowel binnen als buiten goed en digitaal kunnen werken. Daarom schaffen we een nieuw beheersysteem aan voor Weg-, Riool- en Groenbeheer inclusief modules om buiten mee te werken. Voor de eenmalige aanschafkosten is € 90.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R13).

5.2 Volledig digitaal archief

In de huidige situatie bestaat ons archief uit zowel analoge (fysieke) stukken als digitale opslag (hybride situatie). Zolang we in deze hybride situatie zitten groeit zowel ons analoge als digitale archief. We hebben het over “dubbele opslag”. Voor de overgang naar een situatie waarbij we enkel nog maar digitaal archiveren is het noodzakelijk dat we een substitutiebesluit laten vaststellen (aan een digitaal archief worden wettelijke eisen gesteld waaraan we moeten voldoen) en dat we onze analoge achterstanden wegwerken door deze te digitaliseren. Hiervoor is € 140.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R17).

5.3 Vervangende applicatie Sociaal Domein

De applicaties die we binnen het sociaal domein gebruiken, moeten we vervangen. Hiervoor moeten we een aanbesteding houden. Een externe partij ondersteunt onze organisatie hierbij. Daarnaast hebben we eenmalige implementatiekosten en kosten voor het overzetten van data naar de nieuwe applicaties. Hiervoor is € 230.000 beschikbaar gesteld ten laste van de Algemene reserve (zie ook R18).

R1 Vergroenen van grijze woonstraten- wijken en dorpscentra

Bijdrage van € 250.000 uit de Algemene reserve voor vergroenen van grijze, woonstraten-wijken en dorpscentra Zie ook 2.4.

R2 Extra speelplek in Leuth

Bijdrage van € 30.000 uit de Algemene reserve voor een extra speelplek in Leuth. Zie ook 2.5.

R3 Schaatsbaan in Berg en Dal

Bijdrage van € 10.000 uit de Algemene reserve voor een schaatsbaan in Berg en Dal. Zie ook 2.6.

R4 Reservering aanpak De Groesbeek

Bijdrage van € 50.000 uit de Algemene reserve voor de aanpak van De Groesbeek. Zie ook 2.7.

R5 Snoeien van bomen

Bijdrage van € 100.000 uit de Algemene reserve voor het snoeien van bomen. Zie ook 2.8.

R6 Vergroenen Dorpsplein Groesbeek voor leefbaarder centrum

Bijdrage van € 50.000 uit de Algemene reserve voor het vergroenen van het Dorpsplein in Groesbeek voor een leefbaarder centrum. Zie ook 2.9.

R7 Inhuur advies ontwikkeling Sporthal Ooij

Bijdrage van € 100.000 uit de Algemene reserve voor inhuur van advies voor de ontwikkeling van een sporthal in Ooij. Zie ook 2.10.

R8 Integraal HuisvestingsPlan (IHP) onderwijshuisvesting

Bijdrage van € 75.000 uit de Algemene reserve voor het opstellen van een IHP. Zie ook 1.2.

R9 Versterken Bedrijventerrein I en II in Groesbeek

Bijdrage van € 100.000 uit de Algemene reserve voor het versterken van Bedrijventerrein I en II in Groesbeek. Zie ook 3.2.

R10 Ontmoetingsplek Millingen aan de Rijn

Bijdrage van € 15.000 uit de Algemene reserve voor een ontmoetingsplek in Millingen aan de Rijn. Zie ook 3.3.

R11 Parkeerplekken De Ren

Bijdrage van € 15.000 uit de Algemene reserve voor het realiseren van parkeerplekken langs De Ren in Groesbeek. Zie ook 3.4.

R12 Uitbreiden operatie Steenbreek

Bijdrage van € 100.000 uit de Algemene reserve voor het uitbreiden van operatie Steenbreek. Zie ook 2.11.

R13 Vervangen Beheersysteem Wegen, Riool en Groen

Bijdrage van € 90.000 uit de Algemene reserve voor het vervangen van het beheersysteem wegen, riool en groen. Zie ook 5.1.

R14 Aansluiten op uniform wandelnetwerk Gelderland

Bijdrage van € 100.000 uit de Algemene reserve voor het aansluiten op het uniform wandelnetwerk Gelderland. Zie ook 3.5.

R15 Project streekproducten

Bijdrage van € 50.000 uit de Algemene reserve voor het project streekproducten. Zie ook 3.6.

R16 Herinrichting buitenruimte De Vriendenkring Leuth

Bijdrage van € 10.000 uit de Algemene reserve voor het herinrichten van de buitenruimte bij De Vriendenkring in Leuth. Zie ook 1.3.

R17 Volledig digitaal archief

Bijdrage van € 140.000 uit de Algemene reserve voor het volledig digitaliseren van het gemeentelijk archief. Zie ook 5.2.

R18 Vervangende applicatie Sociaal Domein

Bijdrage van € 230.000 uit de Algemene reserve voor het vervangen van de applicatie Sociaal Domein. Zie ook 5.3.

R19 Vrijwillige vervoersdienst

Bijdrage van € 30.000 uit de Algemene reserve voor het realiseren van een vrijwillige vervoersdienst. Zie ook 1.4.

Financieel MeerjarenPerspectief

Hieronder staat het Financieel MeerjarenPerspectief (FMP).

	<i>Bedragen x € 1.000</i>			
	2023	2024	2025	2026
FMP in primaire begroting 2023	348	272	535	-5.622
<i>waarvan incidenteel</i>	238	0	0	0
<i>structureel</i>	110	272	535	-5.622
Totaal 1e begrotingswijziging	-50	-10	-11	1.599
FMP na 1e begrotingswijziging	298	262	524	-4.023
Totaal besluitvorming	-320	-164	-164	-163
Totaal mutaties Voorjaarsnota	-1.105	-217	-185	-183
FMP na Voorjaarsnota 2023	-1.127	-118	175	-4.370
<i>waarvan incidenteel</i>	69	-64	0	0
<i>structureel</i>	-1.196	-54	175	-4.370

Bijlagen

Raadsvoorstel

Raadsvoorstel

Griffiersnummer:	
Onderwerp:	Voorjaarsnota 2023
Datum B&W-vergadering	6 juni 2023
Datum raadsvergadering	13 juli 2023
Datum carrousel:	5 juli 2023
Portefeuillehouder:	M.A. Barber
Ambtenaar:	R. Arts
E-mailadres:	R.Arts@bergendal.nl
Zaaknummer:	Z-23-102996
Documentnummer:	VB/Raad/23/01576

Aan de gemeenteraad,

Voorstel

1. De Voorjaarsnota 2023 vast te stellen.
2. Het tekort voor 2023, als dit zich daadwerkelijk voordoet bij de jaarrekening, te onttrekken aan de algemene reserve.
3. De begroting 2023 overeenkomstig de voorgaande beslispunten te wijzigen met € 1.425.000 nadelig.

Inleiding

In de programmabegroting 2023 zijn de ambities, doelen en resultaten beschreven. De Voorjaarsnota is de eerste tussentijdse rapportage over het begrotingsjaar 2023. In de Voorjaarsnota rapporteren we over financiële afwijkingen en de inhoudelijke voortgang. Hoe ver zijn we met het behalen van de afgesproken resultaten en komen we hiermee dichterbij onze doelen (en ambities). Wij bieden de Voorjaarsnota digitaal aan via een webversie op ons portal <https://programmavan.bergendal.nl/>

Waar vindt u de stand van zaken van de resultaten in de webversie?

Bij het onderdeel “wat gaan we daarvoor doen” van elk programma noemen we per onderwerp eerst de te behalen resultaten uit de begroting en daarna de stand van zaken tot het voorjaar 2023. Bij de paragrafen presenteren we deze informatie op dezelfde wijze. Bij elk programma vermelden we ook welke budgetten we aanpassen, met hoeveel, en geven we per wijziging een toelichting.

Beoogd effect

Volgens de Financiële Verordening Berg en Dal 2021 informeren wij de gemeenteraad tussentijds over de inhoudelijke en financiële afwijkingen die zich voordoen in de uitvoering van de lopende begroting 2023. De eerste rapportage over 2023 is de Voorjaarsnota.

In de Voorjaarsnota zijn per programma de mutaties aangegeven en toegelicht.
De grootste verschillen zijn:

-	Algemene uitkering	+ 69
-	Kosten bedrijfsvoering	- 450
-	Sociaal Team	- 400
-	Openbaar groen	- 63
-	Sporthallen/ zwembad	- 36
-	Donatie aardbeving Turkije/ Syrië	- 35
-	Watertappunten	- 38
-	Uitvoeringsagenda onderwijs	- 30
-	Maatschappelijke opvang	- 30
-	Overige mutaties	- 92
-	Eerdere besluitvorming door de raad	- 320
	Totaal	- 1.425

De twee grootste verschillen betreft personele kosten. Een toelichting hierop vindt u in de samenvatting van de Voorjaarsnota (pagina 6).

Kanttekening

We rapporteren naar de toestand van begin april

De informatie in de Voorjaarsnota is gebaseerd op de informatie die begin april bij ons bekend was. Nieuwe mutaties, ontwikkelingen en de gevolgen van het coronavirus nemen we mee in de Najaarsnota. Tussentijds informeren wij u over onder andere over de meicirculaire en andere ontwikkelingen van enige omvang.

Algemene teksten wijzigen in principe niet

In de Voorjaarsnota staan een aantal algemene teksten die we over hebben genomen uit de begroting 2023. Deze teksten wijzigen we in principe niet. Het kan zijn dat daardoor de inhoud niet helemaal actueel is op dit moment.

Financiële onderbouwing

Welk financieel beeld laat de Voorjaarsnota zien?

Op 10 november 2022 heeft de gemeenteraad de Programmabegroting 2023 vastgesteld. Het begrotingssaldo van de primaire begroting was **€ 348.000** positief. Tegelijkertijd is de eerste begrotingswijziging vastgesteld (€ - 50.000). Daarin zijn onder andere meegenomen de bijstelling van de Algemene uitkering op basis van de septembercirculaire 2022, het terugdraaien van de bezuiniging 'verhalen onkosten op evenementen' (amendement) en de inzet van de algemene reserve voor diverse incidentele claims. Het begrotingsoverschot na de 1e begrotingswijziging was **€ 298.000** voordelig.

Volgens genomen besluiten en de ontwikkelingen en afwijkingen die in deze Voorjaarsnota zijn vermeld stellen we het begrotingssaldo nu met **€ 1.425.000** nadelig bij. Het begrotingssaldo komt daarmee op **€ 1.127.000** nadelig. Zie onderstaande tabel.

Als we, bij het opstellen van de jaarrekening 2023, werkelijk een negatief rekeningresultaat hebben, dan onttrekken we dit aan de algemene reserve. Dit doen we door de resultaatbestemming bij de jaarrekening. Het saldo van de algemene reserve is hiervoor meer dan voldoende.

Bedragen x € 1.000

	2023	2024	2025	2026
FMP in primaire begroting 2023	348	272	535	-5.622
<i>waarvan incidenteel</i>	238	0	0	0
<i>structureel</i>	110	272	535	-5.622
Totaal 1e begrotingswijziging	-50	-10	-11	1.599
FMP na 1e begrotingswijziging	298	262	524	-4.023
Totaal besluitvorming	-320	-164	-164	-163
Totaal mutaties Voorjaarsnota	-1.105	-217	-185	-183
FMP na Voorjaarsnota 2023	-1.127	-118	175	-4.370
<i>waarvan incidenteel</i>	69	-64	0	0
<i>structureel</i>	-1.196	-54	175	-4.370

Het FMP laat voor 2023 en 2026 nog een flink negatief begrotingssaldo zien. We verwachten nog een compensatie voor loon- en prijsontwikkelingen te krijgen. Daarnaast krijgen we in 2023 een aanvullende rijksuitkering voor jeugdzorg (voogdij). Meer duidelijkheid hierover volgt in de meicirculaire 2023. We verwachten dat dit een positief effect heeft op ons begrotingssaldo. Hierover krijgt u een raadsinformatienota en we nemen dit mee bij het opstellen van de begroting 2024. Ook zijn we nog in afwachting van de begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen. We verwachten dat deze een negatief effect op onze begroting zullen hebben.

Hieronder staat het overzicht van het verloop van de algemene reserves.

Bedragen x € 1.000

Reserve	Begroting	Mutaties	Begroting	Meerjarenbegroting		
	2023 Actueel	t/m VJN	2023 na VJN	2024	2025	2026
Algemene reserve vast	17.220	-	17.220	17.220	17.220	17.220
Algemene reserve vrij besteedbaar	7.350	5.495	12.844	12.871	12.897	12.924
Reserve rekeningresultaten	1.777	-355	1.422	1.067	712	357
Totaal	26.346	5.139	31.486	31.157	30.829	30.500

Om u een goed beeld te geven is het saldo van de jaarrekening 2022 (€ 7.013.000) al verwerkt in het saldo van de algemene reserve vrij besteedbaar.

Communicatie

De webversie van de Voorjaarsnota 2023 is te lezen via <https://programmavan.bergendal.nl/>.

Aanpak/uitvoering

Na vaststelling sturen wij de Voorjaarsnota 2023 naar de provincie, zodat zij als toezichthouder op de hoogte is van de (financiële) ontwikkeling van onze gemeente.

Burgemeester en wethouders
De secretaris,
E.W.J. van der Velde

De burgemeester,
mr. M. Slinkman

Bijlagen digitaal ter inzage

1. Voorjaarsnota 2023

Bijlage ter inzage griffier

Raadsbesluit

De raad van de gemeente Berg en Dal;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 6 juni 2023.

overwegende dat in de Voorjaarsnota de nu te verwachten mutaties in de begroting 2023 naar de stand van begin april 2023 zijn verwerkt:

b e s l u i t :

1. De Voorjaarsnota 2023 vast te stellen.
2. Het tekort voor 2023, als dit zich daadwerkelijk voordoet bij de jaarrekening, te onttrekken aan de algemene reserve.
3. De begroting 2023 overeenkomstig de voorgaande beslispunten te wijzigen met € 1.425.000 nadelig.

Aldus besloten in de openbare vergadering van de raad van de gemeente Berg en Dal op 13 juli 2023,

De raadsgriffier,

mr. G.A.J. Winters

De voorzitter,

mr. M. Slinkman

Specificatie Financieel MeerjarenPerspectief

Hieronder vindt u de specificatie van het Financieel MeerjarenPerspectief (FMP).

Bedragen x € 1.000

	2023	2024	2025	2026
FMP Programmabegroting 2023	348	272	535	-5.622
Besluitvorming tot Voorjaarsnota:				
1e begrotingswijziging	-50	-10	-11	1.599
Overloopwijziging	-	-6	-6	-6
Actualiseren vervangingsschema speelplekken Berg en Dal 2023-2026	-45	-45	-45	-45
Amendement Inkomensgrens Doe Mee- regeling Berg en Dal	-110	-110	-110	-110
Begrotingswijziging Munitax 2023	-165	-	-	-
Energiecompensatie verenigingen en stichtingen met maatschappelijk vastgoed				
- eenmalige tegemoetkoming energiekosten	-600	-	-	-
- inzet stelpost inflatie voor energiecompensatie	600	-	-	-
Aanvullend budget sanering zoutloods	-	-3	-3	-3
Stimuleringsfonds Toekomstbestendig Wonen Gelderland	-	-	-	-
Totaal besluitvorming tot Voorjaarsnota	-370	-174	-175	1.436
Mutaties Voorjaarsnota				
Uitvoeringsagenda onderwijs	-30	-	-	-
Bijstelling zorgkosten voor inflatie	-216	-216	-216	-216
Inzet stelpost prijsontwikkeling voor zorgkosten	216	216	216	216
Indexering subsidies	-25	-25	-25	-25
Indexering subsidies Forte Welzijn	-14	-14	-14	-14
Inzet stelpost prijsontwikkeling voor indexering subsidie Forte	14			
Inburgering				
- kosten inburgering	-319	-152	-152	-152
- SPUK bijdrage inburgering	319	152	152	152
Nationaal Programma Onderwijs				
- kosten	-391	-	-	-
- rijksbijdrage	391	-	-	-
Onderwijshuisvesting Oekraïne				
- rijksbijdrage	129	-	-	-
- kosten	-129	-	-	-
Ambulantisering GGZ				
- bijdrage gemeente Nijmegen	216	-	-	-

- kosten	-216	-	-	-
Maatschappelijke opvang	30	30	30	30
Huishoudelijke hulp	-299	-299	-299	-299
Inzet stelpost prijsontwikkeling voor kosten huishoudelijke hulp	299	299	299	299
Versterking clientondersteuning				
- rijksbijdrage	50	-	-	-
- kosten	-50	-	-	-
Opvang vluchtelingen Oekraïne				
- rijksbijdrage	4.000	-	-	-
- kosten opvang	-4.000	-	-	-
Lokale Ontwikkelstrategie/LEADER				
- bijdrage kosten Lokale Ontwikkelstrategie/LEADER	-4	-	-	-
- inzet post onvoorzien voor Lokale Ontwikkelstrategie/LEADER	4	-	-	-
Sociaal Team	-400	-	-	-
Kantinebeheer sporthal Heuvelland	-22	-22	-22	-22
Grondzaken	-12	-12	-12	-12
Afval	11	11	11	11
Kosten dierenbescherming	-10	-10	-10	-10
Informatiepunt Digitale Overheid				
- subsidie bibliotheek	-35	-35	-35	-35
- rijksbijdrage	35	35	35	35
Sportvelden Germania	12	-	-	-
Sportakkoord				
- rijksbijdrage	15	-	-	-
- kosten Sportakkoord	-15	-	-	-
Lokaal preventieakkoord	-	-	-	-
- rijksbijdrage	20	-	-	-
- kosten	-20	-	-	-
Sporthallen/ zwembad	-36	-36	-36	-36
Onderhoud openbare verlichting	-25	-25	-25	-25
Natuurlijk groen	-63	-78	-58	-58
Watertappunten	-38	-3	-3	-3
Riolering	-	-	-	-
- aanpassing diverse budgetten	-235	-10	-10	-10
- aanwending voorziening riolering	235	10	10	10
Prestatieafspraken woningcorporaties/verhuiscoach	-10	-10	-10	-
Woningmarktonderzoek/ woonvisie	5	-12	-	-8
Beëindigen voorbereidingen fiets-voetveer Bemmel-Ooij	6	6	6	6
Opstellen integriteitsprotocol	-20	-	-	-
Algemene uitkering	69	18	18	17
Wet goed verhuurderschap	-23	-23	-24	-22

Wet kwaliteitsborging bouw	5	5	5	5
Donatie aardbeving Turkije/Syrië	-35	-	-	-
Bijstelling energiekosten	-492	-	-	-
Inzet stelpost prijsontwikkeling voor energiekosten	492	-	-	-
Proceskosten	-15	-15	-15	-15
Klare Taal	-10	-	-	-
Kosten bedrijfsvoering	-459	-9	-9	-9
Diverse kleine mutaties	-9	-6	-6	-6
Totaal mutaties Voorjaarsnota	-1.105	-231	-199	-197
Totaal mutaties t/m Voorjaarsnota 2023	-1.475	-404	-374	1.239
Actueel FMP	-1.127	-132	162	-4.383

Toelichting financiële begrippen

Begrip	Omschrijving
Activeren	Als iets langere tijd mee gaat en een bepaalde waarde heeft wordt het gezien als een langlopende bezitting op de balans (langer dan 1 jaar). We moeten het dan activeren. We activeren volgens de verwachte levensduur (afschrijvingstermijn.)
Afschrijvingen	Omdat bedrijfsmiddelen meerdere jaren mee gaan moeten de aanschafkosten over meerdere jaren verspreid worden. Dit noemen we afschrijven. Van te voren zijn voor deze middelen afschrijvingstermijnen vastgelegd. Dit geeft aan in hoeveel jaar we een bedrijfsmiddel afschrijven.
Algemene uitkering	Iedere gemeente krijgt een geldbedrag van het Rijk uit het Gemeentefonds. Dit is de algemene uitkering. De gemeente mag zelf bepalen waar ze het geld aan uitgeeft.
Algemene reserve	Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.
Baten en lasten	Baten zijn inkomsten. Lasten zijn uitgaven. Het gaat hier om de inkomsten en uitgaven van het jaar waarin het product gebruikt wordt. Als het geld in een ander jaar ontvangen of betaald wordt, dan wordt het bedrag bij het jaar van gebruik gerekend.
BCF	Afkorting voor BTW-Compensatiefonds. Gemeenten kunnen een deel van de BTW die zij betaald hebben terugvragen. Het Rijk betaalt dit geld aan de gemeente uit het BTW-Compensatiefonds.
Bedrijfsvoering	De wijze waarop de gemeente is georganiseerd en wordt aangestuurd.
Begroting	Een overzicht van alle verwachte inkomsten en uitgaven van een (toekomstig) jaar.
Begrotingswijziging	Een besluit van de Raad om de vastgestelde begroting te veranderen.
Beleidsindicatoren	Niet-financiële informatie om makkelijk een inschatting te maken van de resultaten van de beleidskeuzes.
Bestemmingsreserve	Wanneer al bekend is waarvoor een reserve wordt gebruikt, spreken we van een bestemmingsreserve.
Boekwaarde	De daadwerkelijke waarde van de bedragen die op de balans zijn opgenomen.
Dividend	Winstuitkering van een onderneming aan haar aandeelhouders.
Doeluitkering	De gemeente krijgt een geldbedrag van het Rijk. De gemeente moet dit geld gebruiken voor taken die bepaald zijn door het Rijk.
Dotatie	Ander woord voor toevoeging. Gebruiken we meestal als we het hebben over de toevoeging aan een voorziening.
Eigen vermogen	Alle bezittingen zonder de schulden.

EMU-saldo	Het verschil tussen inkomsten en uitgaven.
Exploitatie	Overzicht van lasten en baten van een project of een gemeentelijke dienst.
Financiering	Het beleid van de gemeente over geld en de risico's die hierbij horen.
Gemeentebrede aspecten	Sommige onderwerpen staan in een aparte paragraaf. Deze onderwerpen horen niet specifiek bij één programma. De onderwerpen zijn: Risico's en weerstandsvermogen, financiering, lokale heffingen, verbonden partijen, onderhoud van kapitaalgoederen, grondbeleid.
Gemeentefonds	Iedere gemeente krijgt geld van het Rijk. Dit geld wordt betaald uit een spaarpot die het gemeentefonds genoemd wordt.
Grondbeleid	Een middel om ruimtelijke doelstellingen op het gebied van volkshuisvesting, lokale economie, natuur en groen, infrastructuur en maatschappelijke voorzieningen uit te voeren.
Incidenteel geld	Geld dat bestemd is voor één jaar.
Index	Het aanpassen van de geldbedrag aan de inflatie zodat het reële bedrag gelijk blijft.
Inflatie	Stijging van het algemene prijspeil in de economie
Investeringsplan	Een overzicht van de geplande investeringen. Investeringen zijn uitgaven om kapitaalgoederen aan te schaffen.
ISV	Afkorting voor Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing. Gemeenten kunnen één keer in de vijf jaar geld vragen om de plaatselijke omgeving te verbeteren. Zoals verbeteringen voor wonen, ruimte en milieu.
Kapitaalgoederen	Wegen, bruggen, kades/steigers, riolering, water, groen, gebouwen, materieel, verkeersregelininstallaties, openbare verlichting, machines en apparaten in eigendom van de gemeente.
Kortlopende schulden	Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar.
Langlopende schulden	Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer.
Leges	Een betaling aan de gemeente voor het afnemen van een gemeentelijke dienst of product
Liquiditeit	Geeft aan of een bedrijf aan zijn lopende betalingsverplichting kan voldoen.
Lokale heffingen	Belastingen die aan de gemeente betaald moeten worden. Bijvoorbeeld: afvalstoffenheffing, rioolheffing, toeristenbelasting.
Prognose	Voorspelling van een te verwachten resultaat of vermoedelijke uitkomst.
Programma	Verzameling van beleidsterreinen waarbinnen te bereiken doelen, resultaten en te verrichten activiteiten in samenhang met de kosten en opbrengsten zijn geformuleerd.

Reserve	Reserves zijn een onderdeel van het eigen vermogen. Reserves zijn vrij te besteden. Dit wil zeggen dat tot het moment van besteding er voor gekozen kan worden om de reserve op te heffen en in te zetten voor een ander doel.
Resultaat	Het verschil tussen baten en lasten
Retributie	Een belasting betalen aan de gemeente voor een dienst die zij voor inwoners uitvoeren. Bijvoorbeeld het aanvragen van een paspoort.
Risico register	Lijst met alle bekende risico's. Ook staat daar in wat de kans is dat deze risico's optreden, de oorzaak, de gevolgen en de beheersmaatregel.
Risico's en weerstandsvermogen	Risico: de kans op een financiële tegenslag. Weerstandsvermogen: de mate waarin de gemeente onverwachte kosten op kan vangen, zonder dat dit gevolgen heeft voor de taken van de gemeente.
Schuldquote	Dit cijfer geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen.
Structureel geld	Geld dat bestemd is voor meerdere jaren.
Subsidieplafond	Overzicht van het maximale aan subsidies die het College wil verstrekken na akkoord van de Gemeenteraad.
Overhead	Indirecte kosten gericht op sturing en ondersteuning van de gemeentelijke organisatie.
Treasury	Beheren van het geld van de gemeente.
Vaste activa	Bezittingen waarvan het benodigde vermogen voor langer dan een jaar is vastgelegd (bijv. gebouwen).
Verordening	Een document met vastgelegde regels.
Vlottende activa	Bezittingen waarvan het benodigde vermogen voor korter dan een jaar is vastgelegd.
Vorzieningen	Een boekhoudkundige rekening waar periodiek geld op wordt gezet om dit in de toekomst te gebruiken voor het doel waarvoor de voorziening is opgezet. Bijvoorbeeld voor groot onderhoud aan gebouwen.
Vordering	Iets opeisen van iets of iemand. Uitzetting met een rentetypische looptijd korter dan één jaar.
Vreemd Vermogen	Alle verplichtingen en schulden.
Weerstandscapaciteit	De middelen en mogelijkheden waarover we beschikken om niet begrote kosten op te vangen.
Weerstandsvermogen	Een cijfer wat aangeeft in hoeverre een organisatie eventuele risico's financieel op kan vangen.

Toelichting afkortingen

Afkorting	Omschrijving
3 O's	Onvoorzien, Onvermijdelijk (of Onontkoombaar), Onuitstelbaar
AED	Automatische Externe Defibrillator
AMK	Advies- en Meldpunt Kindermishandeling
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
AOW	Algemene OuderdomsWet
APPA	Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
ARN	Afvalverwerking Regio Nijmegen
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming
Awb	Algemene wet bestuursrecht
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
B&W	Burgemeester en Wethouders
BAG	Basisregistratie Adressen en Gebouwen
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BBZ	Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen
BCF	BTW CompensatieFonds
BGT	Basisregistratie Grootchalige Topografie
BHBD	Samenwerkingsverband Beuningen, Heumen, Berg en Dal
BIBOB	Wet Bevordering Integriteits Beoordelingen door Openbaar Bestuur
BIZ	Bedrijven Investerings Zone
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOA	Buitengewoon OpsporingsAmbtenaar
BOV	Bestuurlijke Overeenkomsten Verstedelijking
BRN	Begrotingsrichtlijnen Regio Nijmegen
BTW	Belasting Toegevoegde Waarde
BVO DRAN	Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem-Nijmegen
CAO	Collectieve ArbeidsOvereenkomst
CCB	Contact Centrum Berg en Dal
CISO	Chief Information Security Officer
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheid
CPB	Centraal PlanBureau
DAR	Dienst Afvalstoffen en Reiniging
DIV	Documentaire Informatie Voorziening
DNB	De Nederlandse Bank
DVO	DienstVerleningsOvereenkomst
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
EMU	Economische en Monetaire Unie
FG	Functionaris Gegevensbeheer
FMP	Financieel MeerjarenPerspectief

Fte	Fulltime equivalent
GBA	Gemeentelijke Basis Administratie
GBS	Gebouw Beheers Systeem
GGD	Gemeentelijke GezondheidsDienst
GR	Gemeenschappelijk Regeling
GREX	Grondexploitatie
GRP	Gemeentelijk RioleringsPlan
GS	Gedeputeerde Staten
GW	Gemeentewet
HALT	Het ALternatief : Preventie en bestrijding van jeugdcriminaliteit
HRM	Human Resource Management
HR21	functiewaarderingssysteem voor gemeenten
I&A	Informatisering & Automatisering
IBA	Individuele Behandeling van Afvalwater
IBO	Instituut Bijzonder Onderzoek
IBOR	Integraal Beheer Openbare Ruimte
ICT	Informatie- en Communicatie technologie
IEGG	In Exploitatie Genomen Gronden
IND	Immigratie- en Naturalisatiedienst
IOAW	Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte werkloze werknemers
IOAZ	Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte gewezen Zelfstandigen
IRvN	ICT Rijk van Nijmegen
I&P	Inkomen & Participatie
ISO	Information Security Officer
IV3	Informatie Voor Derden
KCA	Klein Chemisch Afval
KRW	Kader Richtlijn Water
KTO	Klant Tevredenheid Onderzoek
KvK	Kamer van Koophandel
LOP	Landschaps Ontwikkelings Plan
MARN	Milieusamenwerking Afvalverwerking Regio Nijmegen
MIP	Meerjaren InvesteringsPlan
MGR	Modulaire Gemeenschappelijke Regeling
MKB	Midden- en kleinbedrijf
OBGZ	Openbare Bibliotheek Gelderland Zuid
ODRN	OmgevingsDienst Regio Nijmegen
OGGZ	Openbare Geestelijke GezondheidsZorg
OM	Openbaar Ministerie
OR	Ondernemingsraad
OZB	Onroerend Zaak Belasting

P&C	Planning & Control
P&O	Personeel & Organisatie
Pfo	Portefeuillehouderoverleg
PGB	Persoonsgebonden Budget
PM	Pro Memorie
PW	Participatiewet
RBT-KAN	Regionaal Bureau voor Toerisme – Knooppunt Arnhem Nijmegen
RDW	RijksDienst voor Wegverkeer
RIE	Risico Inventarisatie en Evaluatie
RO	(wet) Ruimtelijke Ordening
ROB	Regionaal OndersteuningsBureau
RPB	Regionaal Programma Bedrijventerrein
RUD	Regionale uitvoeringsdiensten
RvN@	Beweging die ondernemers, overheden en onderwijsinstelling bij elkaar brengt
Sisa	Single information single audit
SMV	Sociaal Maatschappelijke Visie
STER	Stichting Toerisme En Recreatie
SVB	Sociale Verzekerings Bank
TOP	Toeristisch Opstap Punt
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen
VCP	VerkeersCirculatiePlan
VJN	VoorJaarsNota
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VPB	Vennootschapsbelasting
VRGZ	VeiligheidsRegio Gelderland-Zuid
VTH	Vergunningen, Toezicht en Handhaving
VTU	Vorbereiding Toezicht en Uitvoering
VVE	Voor- en Vroegschoolse Educatie
WABO	Wet Algemene Bepaling omgevingsrecht
WEB	Wet Educatie en Beroepsonderwijs
Wet BUIG	Wet Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorziening aan Gemeenten
Wet FIDO	Wet Financiering Decentrale Overheden
WI	Wet Inburgering
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
WOO	Wet Open Overheid
WOR	Wet op de Ondernemingsraden